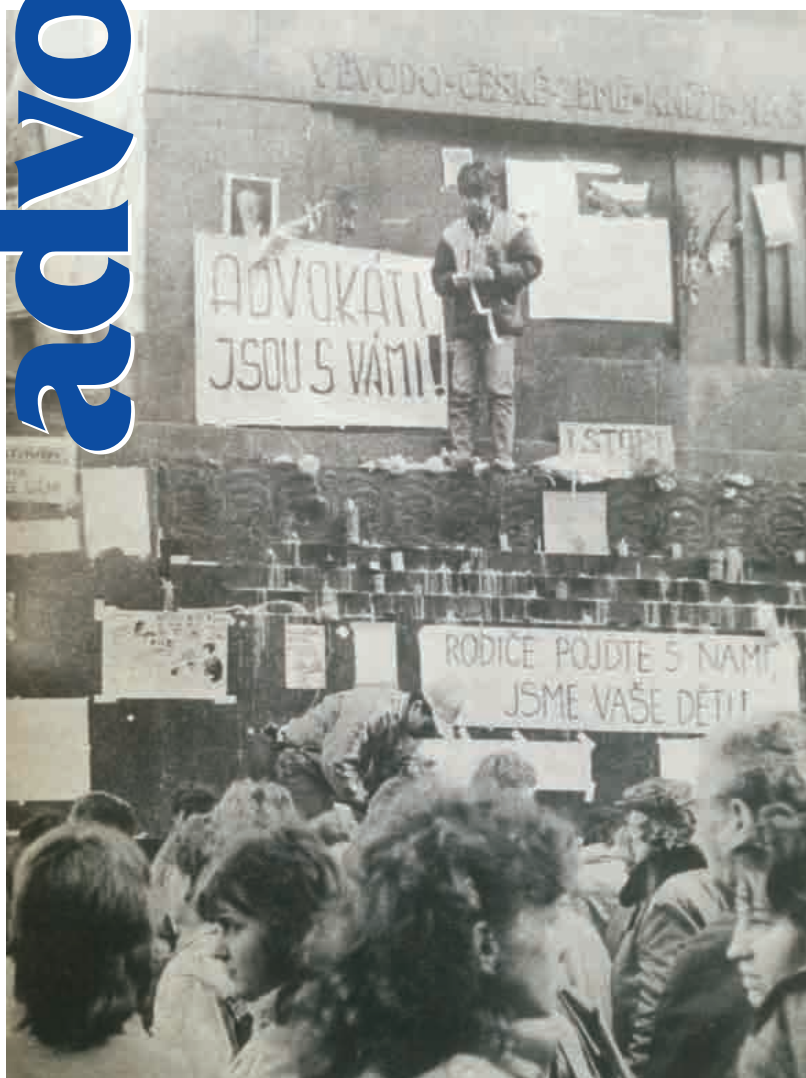

Bulletin slovenskej advokácie

1989

SPOMIENKY
NA NOVEMBER '89
PO 30 ROKOCH

2019

**Vážené kolegyně,
vážení kolegovia,**

keď sme sa pred tridsiatimi rokmi zobudili do dní, v ktorých sme sa postupne začali pripravovať na život v slobodnej spoločnosti, tak sme nejako tušili, že hoci sme svedkami zázraku, v ktorý dúfali generácie, nebudú nás čakať „zázraky na počkanie“. Ale náročná cesta obnovy.

Po troch desaťročiach vieme, že sme napriek množstvu kríz nedosiahli málo. Vďaka tomu, že sme mohli prijať koncept slobodnej spoločnosti, právneho štátu a úcty k základným právam, dnes žijeme v priestore, ktorý pri troche nadhľadu určite patrí k tým (na)lepším miestam na život. Ale vieme aj to, že tá cesta bola (a stále je) omnoho náročnejšia, ako sme si predstavovali.

Žiaľ, práve v čase okrúhleho výročia slobody, kedy by sme mali najmä oslavovať, musíme čeliť bezprecedentným informáciám o zneužívaní moci, práva a justície, ktoré majú zničujúci vplyv na dôveru verejnosti práve v základné piliere slobodného a demokratického štátu. Pojmy právny štát, spravodlivosť a rovnosť pred zákonom sa v dôsledku týchto udalostí vyprázdňujú a čoraz viac sa do popredia dostávajú ponuky „jednoduchých“ riešení populistov alebo rovno extrémistov.

Preto tak, ako pred tridsiatimi rokmi (a odvtedy ešte mnohokrát), aj dnes pokračovanie novembrového zázraku opäť závisí od toho, či v spoločnosti bude dosť ľudí, ktorí sa nenechajú ani unaviť, ani znechutiť. A myslím, že by sme sa mali zhodnúť na tom, že ak je v rámci občianskej spoločnosti nejaká skupina, ktorá na ideály ochrany práv a právneho štátu nesmie rezignovať za žiadnych okolností, tak sme to aj my, Slovenská advokátska komora s jej viac ako šesťtisíc členmi.

Ďakujem každému z vás, ktorí svojou každodennou advokátskou rutinou pri ochrane práv konkrétnych ľudí pomáhate nielen svojim klientom, ale aj ochrane slobodného a právneho štátu.

JUDr. Tomáš Borec
predseda SAK

SPOMIENKY NA NOVEMBER '89 PO 30 ROKOCH

- 3 **ROZHOVOR**
November bol výhrou rozumu
Anton Blaha, Eva Bušová, Pavol Erben
- 8 **Bratislavská päťka. Prejav agónie komunistického režimu**
Mgr. Juraj Marušiak, PhD.
- 16 **Pohľady späť po tridsiatich rokoch**
Ján Čarnogurský, Ľubomír Feldek,
Sergej Kohut, Rastislav Straka
- 22 **Advokacie v letech 1989 – 2004**
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
- 23 **K perzekúciám advokátov v rámci monstreprocesov v Československej republike**
JUDr. PhDr. Rudolf Maník, PhD., MBA, MHA
- 26 **Akú podobu mala revolučná vlna u našich európskych susedov?**
Mgr. Michaela Chládeková, PhD.

ADVOKÁCIA

- SAK**
- 30 Aktuálne udalosti
- 32 Zo septembrového zasadnutia P SAK
- 34 Pýta(j)te sa predsedníctva
- ZAHRANIČIE**
- 35 Stretnutie advokátov z Čiech a Slovenska v Českej Lípe
- 39 Z aktuálneho diania na európskej a medzinárodnej úrovni
- 42 Výročný kongres AIJA
Téma trvalo udržateľného rozvoja
prilákala rekordný počet účastníkov
- 43 Bulletin advokácie prináša...
- 45 Vianočný tenisový turnaj slovenskej a českej advokácie
- 45 Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

ZAÚJÍMAVOSTI

- LITERATÚRA**
- 46 Priesečníky umenia a práva
JUDr. Peter Kerecman, PhD.

K fotografii na obálke

Nápis „Advokáti jsou s vámi“ na pomníku Sv. Václava v Prahe v deň generálneho štrajku 27. novembra 1989 (foto Bulletin advokácie č. 1/1990, s. 1)

1989 – 2019

SPOMIENKY NA NOVEMBER '89 PO 30 ROKOCH

Držíte v rukách špeciálne číslo *Bulletinu slovenskej advokácie* venované 30. výročiu nežnej revolúcie. Je určené nielen tým advokátom a koncipientom, ktorí november a časy pred ním zažili, ale najmä tým, ktorí obdobie pred rokom 1989 z osobnej skúsenosti nepoznajú.

Toto číslo pripomína nielen spoločenské zmeny v roku 1989 a ich význam pre dnešok, ale aj činnosť advokácie pred novembrom a bezprostredne po ňom. Takéto pripomenutie má umožniť najmä mladším kolegom porovnať minulosť našej spoločnosti a minulosť advokácie s prítomnosťou.

Rozhovor Alexandry Donevovej so staršími advokátmi Evou Bušovou, Antonom Blahom a Pavlom Erbenom približuje udalosti novembra '89 a následnú transformáciu celej spoločnosti – vrátane advokácie. Ich spomienky sú osobným svedectvom tých, ktorí boli vtedy v centre udalostí.

Historik Juraj Marušiak ponúka širší pohľad na spoločenskú situáciu pred rokom 1989 a v jej kontexte na zatknutie a proces s „bratislavskou päťkou“. Advokát Ján Čarnogurský spomína na jednu zo svojich obhajob disidentov. Mozaiku dotvárajú spomienky na november advokáta a neskôr ústavného sudcu Sergeja Kohúta a kolegu advokáta Rastislava Straku.

*Osobitnú pozornosť venujeme daniu v susedných Čechách a prinášame článok prevzatý od historika českej advokácie Stanislava Balíka z knihy *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*.*

Text z pera Rudolfa Manika sprítomňuje politické procesy predchádzajúceho režimu. Stála autorka seriálu pohľadov na jednotlivé advokátske komory krajín Európskej únie Michaela Chládková spracovala pri tejto príležitosti obraz revolučných zmien v advokáciách v Poľsku, Maďarsku a Pobaltských štátoch.

ROZHOVOR

November bol výhrou rozumu

*Významných slovenských advokátov, ktorí prispeli výraznou mierou k oslobodeniu a osamostatneniu advokácie, ale aj k jej dnešnému obrazu – bývalého predsedu SAK **JUDr. Antona Blahu**, viacročných členov predsedníctva **JUD. Evu Bušovú** a **JUDr. Pavla Erbenu** – vyspovedala na témy diania v advokácii v hektickom období zmien roku 1989 Alexandra Donevová, hovorkyňa SAK.*

■ V akom stave bola advokácia v období pred 89. rokom? Na akých pozíciách ste boli vy v tom čase?

Anton Blaha: Advokátske skúšky som zložil v roku 1963, v 1970 som odišiel z advokácie a išiel som pracovať ako vedúci kancelárie primátora a neskôr na úrad vlády vo funkcii odborného referenta. V roku 1986 som sa vrátil do advokácie, hoci som sa o to usiloval už veľmi dávno a na konferencii advokátov 1986 ma zvolili za predsedu Ústredia slovenskej advokácie (predchodca Slovenskej advokátskej komory) a túto funkciu som vykonával aj v revolučných časoch. Keď som sa vrátil do advokácie, bol som zhrozený z podmienok, aké v nej vládli: zlé vybavenie poradní, nízke platy, určitá bezradnosť, preto sme hľadali možnosti, ako ju zlepšiť. Stretol som však aj kolegov odhodlaných zmeniť veci. Medzi nimi boli aj prítomní na tomto rozhovore: známa a korektná advo-

kátka Dr. Bušová a Dr. Erben, známy erudovanosťou a ochotou prispieť k progresu v advokácii. Ďalej spomeniem aspoň Dr. Havláta, Dr. Friedla, Dr. Žilinčana, z aparátu pani Slopovskej. Pochopiteľne k nim patrila aj prevažná väčšina Výboru a kolegov.

Advokáciu spoločnosť ani štátne orgány nevnímali ako dôležitú zložku spoločnosti. V rámci justície sme boli svojím spôsobom kdesi na jej okraji, dokonca jej príťažou. Ak niečo na súdoch nefungovalo, často sa to znieslo na obhajcov, ktorí vraj nerozumejú triednej politike, neplnia si úlohy pomáhať súdom. Našou prioritou však bolo pomáhať ľuďom, nie súdom.

Eva Bušová: Začala som koncipovať v roku 1961 v advokátskej poradni č. 2 v Bratislave. Advokátsku skúšku som absolvovala v januári 1963, no pre odmietavé stanovisko stránic-

Anton Blaha

Eva Bušová

Pavol Erben

nych orgánov som sa členkou krajského združenia advokátov stala až v roku 1965. Vtedy došlo k úmrtiu dvoch kolegov advokátov a stranícke orgány, aj keď vyjadrili stanovisko, že „po stránke politickej predvídane nebude prínosom pre advokáciu“, vzhľadom na malý počet advokátov v Bratislave napokon s mojím prijatím súhlasili. V apríli 1987 som bola vymenovaná za vedúcu advokátskej poradne č. 4, potom 2 – po administratívnej zmene – a v júli 1989 za členku Výboru mestského združenia advokátov.

Pavol Erben: Do advokácie som nastúpil po ukončení štúdia na PF UK v roku 1975. Bol som pracovník ústredia pre výchovu a vzdelávanie koncipientov a od leta 1989 som bol predseda Mestského združenia advokátov. Na Slovensku boli združenia advokátov na úrovni krajov, teda boli tri kraje a tri krajské združenia a pre Bratislavu bolo štvrté na rovnakej úrovni, ale volalo sa Mestské združenie advokátov.

Anton Blaha: Zhruba od konferencie 1986 sme začali spoločne pracovať na zlepšení podmienok pre advokátov, boli sme takpovediac „na jednej lodi“, mali sme spoločné ciele. Po návrate do advokácie som si pozrel finančný plán a odvody do štátneho rozpočtu advokácie. Advokáti ročne odvádzali štátu 2,5 – 3 milióny korún na dani z obratu. Takto sme drobnou prácou za jeden úkon za niekoľko desiatok korún poskladali miliónové sumy a z toho sa nám vracali omrvinky. Pripravili sme nový finančný poriadok odmeňovania, chodili sme po ministerstvách, aby nám umožnili čerpať väčšie mzdové prostriedky. Uvediem príklad. Pri žiadosti o zvýšenie odmien (platov) pre advokátov ma poslali z ministerstva spravodlivosti na ministerstvo práce, aby nám dali výnimku zo zásad odmeňovania. Tam mi referent povedal „Čo vy advokáti vlastne chcete? Chcete mať také platy ako sudcovia, prokurátori?“ Jednoducho, advokácia bola svojím spôsobom vyradovaná a dehonestovaná a z toho vzniklo naše úsilie dostať ju na normálnu úroveň. Postupne sa nám podarilo zmeniť spôsob odmeňovania, každý rok sa uvoľňovali väčšie prostriedky na mzdy, zlepšovali sme priestorové podmienky.

■ Ako to bolo so straníckou príslušnosťou v advokácii? Ako sa k tomu v advokácii pristupovalo?

Eva Bušová: V strane som nebola. Situácie v advokácii boli rôznorodé. Podstatné bolo, aký bol človek, ktorý mal možnosť z hľadiska svojej pozície niečo ovplyvniť, aké bolo jeho morálne cítenie. V knihe Advokácia v spomienkach advokátov, ktorú vydala Slovenská advokátska komora v roku 2013 sa z príspevku advokáta Dr. Edgara Prisendera o tom možno veľa dozvedieť, rovnako i z ďalších príspevkov advokátov, ktorí v advokácii dlhé roky pred novembrom 1989 pracovali a toto obdobie popísali.

Anton Blaha: Advokátske príbehy sú zaujímavejšie a dôležitejšie ako príslušnosť v strane. Stranícka práca sa v advokácii brala skôr formálne, rozhodnejšia bola odbornosť právnej pomoci a úspešnosť obhajoby. Až neskôr som pochopil, že pri prechode na pozíciu vedúceho Kancelárie primátora alebo odborného poradcu vlády bolo podmienkou členstvo

v strane. V čase môjho a nášho vstupu do strany nám tieto veci neprišli ani na myseľ. Aj pri nástupe normalizácie začiatkom 70-tych rokov, keď sa kádrovalo, sme si uvedomovali, čoho sme súčasťou a čo nám hrozí. Pri pracovných záležitostiach sa vás nik nepýtal, či ste člen strany. V strane boli vtedy výborní advokáti (Kováč, Telek...). Neriešili sme to z hľadiska politického, ale z hľadiska pracovného. To nebolo tak, že sa do strany prihlasovali, strana bola výberová organizácia. Proti politickým hlúpostiam si múdri ľudia vždycky poradia. Lebo toľko hlúposti, čo bolo prijatých vo vtedajšom, ale aj v terajšom režime, normálni ľudia vedia zvládnuť, vedia sa cez ne preniesť a nájsť východisko. Politika má napomáhať, a nie škodiť. Keď politika škodí, treba ju vymeniť.

Pavol Erben: Je pravda, že členstvo v strane znamenalo možnosť zasahovať, ovplyvňovať, vyjadrovať sa k veciam priamo a dá sa povedať „od prameňa“. Nepovažujem to ani dnes za hendikep, že by sa tam dialo niečo zlé, práve naopak, často sme mali možnosť mnohým ľuďom pomôcť alebo otupiť problémy, do ktorých sa dostali.

■ Ako ste vnímali udalosti po sviečkovej manifestácii a v roku 1989 až do revolúcie?

Anton Blaha: Kancelárie sme mali hneď vedľa Hviezdoslavovho námestia, na terajšej Laurinskej, takže sme boli blízko diania, všetky ulice okolo boli zablokované policajtm. Existovali dva náhľady na celú akciu. Prvý bol oficiálny, ktorý ju odsudzoval a považoval za protištátnu demonštráciu. Druhý bol pohľad ľudský, že ak veriaci chcú prejaviť svoje sympatie a svoje náboženské presvedčenie, tak by sa im v tom nemalo brániť. Považoval som za neprimerané, neľudské, nevhodné aj protiprávne správanie štátnych orgánov. Vychádzal som z toho, že ľudia, ktorí tam prejavovali svoj postoj, budú možno neskôr trestaní a stanú z nich naši klienti, ktorým budeme pomáhať, obhajovať a zastávať sa ich. Takmer každý z nás zažil obhajoby kňazov a veriacich, ktorých sme zastupovali a bránili pred postihom prokurátora. Sviečková manifestácia nemala charakter protestu jednotlivca, ale veľkej spoločenskej revolty. Po manifestácii mi volal mestský prokurátor, že advokáti sa zapojili do tejto akcie. Povedal som mu, že o tom nemám informácie a že nesledujem súkromné aktivity advokátov. Ak také informácie má, nech mi ich pošle písomne.

Pavol Erben: Ja som nevnímal žiadne tlaky zo strany štátu ani kolegov, lebo advokáti boli vždy individuality a brali advokáciu ako slobodné povolanie. Politika do advokácie nepatrí a tak som to vtedy vnímal. Vnímali sme, že niektorí z tých ľudí môžu byť našimi klientmi. Advokáti teda viac-menej zostávali v neutralite, ale vnímali sme to a cítili sme celospoločenskú situáciu a to, že by to tak nemalo byť. Najmä v 89. sa začali realizovať pod vedením Antona Blahu v advokácii rôzne zmeny a naštartovala sa reforma advokácie, snaha o zlepšenie podmienok. Už na konferencii v 88. napríklad padla myšlienka osamostatnenia advokácie. Keď nastali politické zmeny, advokáti pochopili, že zmena, ku ktorej sme v advokácii už aj tak smerovali, nastala na celospoločenskej úrovni.

■ A čo časy revolučné? Ako reagovala advokácia?

Anton Blaha: Naša účasť a podiel na novembrových udalostiach nebola v tom, že by sme boli priamo dejateľmi na tribúnach. Nás bolo tak málo, že sme ledva stačili plniť úlohy, ktoré sme mali. Vystúpili len jednotlivci. Masa advokátov sledovala vývoj ako sympatizanti a držali sme palce napríklad advokátom bratislavskej päťky, ktorí obhajovali bezdôvodne stíhaných ľudí. Aj na nás vplýval fakt, že v auguste sa v Maďarsku otvorili hranice, prelomil sa plot a umožnil prechod. Vedeli sme čo sa deje v Poľsku, vedeli sme o východonemeckých emigrantoch pred veľvyslanectvom. My sme sa predovšetkým sústredili na našu prácu a aj režimom postihovaným sme poskytovali právnu pomoc – v trestných, pracovnoprávných alebo občianskych veciach. Čo sa odohralo v novembri by som hodnotil ako návrat demokratických hodnôt, otvorenie existencie politickým stranám, k zmenám vlastníctva, celého spoločenského a politického poriadku. Myslím si, že to **bola výhra rozumu**, zrušili sa nezmyselné zákazy, príkazy ako aj nedoceňovanie advokácie. Akoby sme predvídali revolučný obrat v novembri 1989. Rozširovali sme právnu pomoc aj na podnikovú sféru, do ktorej sme neboli predtým pripustení. Hľadali sme väčší priestor pre zmluvnú agendu ako aj spoluprácu s rôznymi spoločenskými organizáciami v záujme širšieho uplatnenia advokátov. November '89 nám umožnil pripraviť návrh nového zákona o súkromnej advokácii, čo bol pre nás a ďalšie generácie najvýznamnejší úspech. Presadili sme novú advokátsku tarifu, platenie *ex offio* obhajoby štátom. Domáhali sme sa zakotvenia postavenia advokácie v Ústave a daňovej úľavy za bezplatnú právnu pomoc.

■ Kedy a kde nastal ten zlom, kedy ste pochopili, že treba začať so zmenami?

Eva Bušová: Snaha o zmeny sa objavila už skôr. Zmeny začínali tak od roku 1986 po nástupe doktora Blahu na pozíciu predsedu Výboru ÚSA. O problémoch a spôsoboch ich riešenia advokáti v advokátskych poradniach permanentne hovorili. V Komisii pre otázky advokácie a skvalitňovanie právnej pomoci – na práci ktorej som sa zúčastňovala – sme od roku 1988 predkladali Výboru ÚSA návrhy na vykonanie zmien, ktoré by podmienky práce v advokácii zlepšili.

Anton Blaha: Advokáti sa domáhali zmien už skôr, konferencia zavŕšila a udala smer tomuto úsiliu. Napríklad v roku 1988 boli zriadené dve komisie. Prvá, Komisia pre otázky advokácie a skvalitňovanie právnej pomoci, ktorej šéfoval JUDr. Ján Smetana, ktorý prišiel s revolučným návrhom, aby sa vedúci advokátskych poradní neustanovovali (za účasti straníckych orgánov), ale volili svojimi kolegami. Druhá – Ekonomická komisia – zase riešila odmeňovanie s návrhmi modelu odmeňovania advokátov s princípom zásluhovosti za pracovný výkon a mzdové podmienky administratívneho aparátu. Niektoré zmeny neprešli, ale po novembri 1989 sa tieto návrhy dostali do akčného programu na mimoriadnej konferencii. Ešte pred novembrom sa nám podarilo presadiť, že vedú-

ci poradní a iní funkcionári advokácie nemuseli byť straníci. Jedným z príkladov je práve pani doktorka Bušová, ktorá bola vedúcou advokátskej poradne, ale aj prof. Plank, Dr. Divko, Dr. Ferčák, Dr. Smetana a ďalší. V Bratislave sme získali priestory na Záhradníckej a na Grösslingovej ulici a začali sme so stavbou budovy dnešnej advokátskej komory.

Pavol Erben: Udalosti v 89. boli vlastne len katalyzátorom zmien, ktoré sa už diali a každý ich vnímal tak, že konečne sa to láme a poďme plnou parou vpred. Oficiálny zlom bol určite 17. – 18. januára 1990 na mimoriadnej konferencii v Banskej Bystrici. Tam sa dalo hlasovať, či advokácia zostane v starom modeli, alebo či sa pôjde formou súkromnej advokácie a bude sa robiť všetko pre to, vrátane legislatívnych zmien.

■ Čo sa teda začalo diať v advokácii po novembri, čo ste urobili ako prví?

Anton Blaha: Prvým aktom, ktorý urobil výbor a zúčastnili sa na tom aj tu prítomní kolegovia, bolo prijatie uznesenia o rehabilitácii advokátov, ktorí boli nejakým spôsobom postihnutí. Rehabilitovali sme ich a ponúkli im členstvo v advokácii. Išlo najmä o Dr. Čarnogurského, Dr. Prisendera, Dr. Pišúta, Dr. Kohúta, Dr. Žabkaya a ďalších. To bola úplne prvá vec, ktorú sme urobili. Druhá vec bola, že sme si povedali, že treba reagovať na zmeny v spoločnosti, a to najlepšie zvolaním zasadnutí advokátov v jednotlivých krajoch a v mestskom združení advokátov, kde sa vydiskutujú všetky problémy, ktoré vznikli a budú sa hľadať a navrhovať členovia budúcich orgánov advokácie. Tiež sme sa dohodli, že musíme zvolať konferenciu advokátov, nie však podľa existujúceho zákona, ale konferenciu všetkých advokátov, nielen delegátov. Konferencia bola dôležitá v rozhodovaní o ďalšom smerovaní advokácie v tom smere, či pôjdeme doterajším systémom, alebo sa advokácia postaví na privátny princíp slobodného demokratického výkonu.

Eva Bušová: V rozhovoroch advokátov k celospoločenským zmenám rezonovala aj požiadavka zmien v advokácii. Určil sa veľmi skorý termín celoslovenskej konferencie advokátov na 17. – 18. január 1990. Komisia pre advokáciu a Ekonomická komisia predložili – na základe podnetov z členských schôdzí krajských združení advokátov, ktoré sa uskutočnili v decembri a v januári – návrhy na ďalšie smerovanie advokácie. Konferencia jednoznačne rozhodla o prechode na súkromnú advokáciu. Stanovila, že do 15. februára 1990 majú členovia Výboru ÚSA zvolení na konferencii zabezpečiť vypracovanie návrhu nového zákona o advokácii.

Pavol Erben: Pôvodne boli na konferencie zvolávaní vyslaní delegáti za advokátske poradne, ale toto bola prvá konferencia, kam boli zavolaní všetci advokáti zo Slovenska. Vtedy bolo na celom Slovensku celkom okolo 250 advokátov, všetci mohli prísť a všetci mohli hlasovať. Väčšina prišla. Práve tam prebehlo hlasovanie a takmer všetci boli za.

Eva Bušová: Len jeden hlas bol proti – ale s argumentom, aby sme boli uvážliví, všetko dobre premysleli, pretože má-

me ako advokáti spoločnosťou uložené povinnosti a máme stáť k dispozícii „občianstvu“.

■ **To boli veľmi krátke termíny a hektické tempo. Ako je možné robiť toľko zmien v tak krátkom čase? Z dnešného pohľadu, a aj mojich skúseností na ministerstve spravodlivosti, mi čas ani nie mesiac na vypracovanie nového zákona a predloženie na vládu príde ako veľmi krátky.**

Pavol Erben: Áno, bolo to tempo z tohto dnešného pohľadu naozaj neštandardné, ale ja by som vyzdvihol dva momenty. Vtedy bola pre nás ako advokátov mimoriadne priaznivá politická konštelácia – premiérom bol akademik Čič, náš priateľ a priaznivec advokácie, predsedom najvyššieho súdu bol prof. Plank, priaznivec advokácie, minister spravodlivosti doktor Košťa, tiež priaznivec advokácie, a generálny prokurátor doktor Bacho, priaznivec advokácie. Teda personálne animozity spred 89. sa zmenili z nepriateľskej do priateľskej a kolegiálnej úrovne. Všetci títo predstavitelia boli naklonení myšlienke slobodnej advokácie. Na druhej strane, my advokáti sme už od roku 1986 vedeli, čo chceme a čo nechceme, a už bolo potrebné to len sformulovať do zákona. Keď prišla šanca, že aj zákon môže byť nový, tak sme prestali špekulovať nad vylepšením existujúceho, ale využili sme šancu a povedali sme si, že poďme na to úplne od nuly. Tým pádom sa stal ten zázrak, že sme to za tri-štyri mesiace dotiahli až do schválenia Slovenskou národnou radou. Stalo sa tak 27. apríla 1990.

Anton Blaha: Konferencia stanovila skutočne šibeničné termíny. Pri príprave nového zákona o advokácii sme vychádzali z československých tradícií tak, ako sme nový zákon pripravovali v komisii, ktorej členom som bol v roku 1968. Recipovali sme aj skúsenosti a poznatky, ktoré sme získali na rokovaníach s rakúskymi a maďarskými kolegami. V českej advokácii nastala kríza, zastúpenie advokátov nefungovalo a nemali sme s kým rokovať. Vo februári 1990 po voľbe nových orgánov nás navštívil predseda Dr. Čermák. Oboznámili sme ho s naším návrhom zákona o advokácii. Bol veľmi prekvapený postupom našich prác a od tohto okamihu sme vzájomne koordinovali náš postup.

Termín sme stihli a 15. marca 1990 sme predložili návrh zákona legislatívnej rade, ktorá o ňom 19. marca prvýkrát rozhodovala, potom ho postúpila na vládu, ktorá upustila od pripomienkovania rezortmi. Aj napriek protestom rezortov nakoniec návrh vláda schválila a predložila národnej rade. Vo výboroch boli búrlivé diskusie, chodili sme za poslancami a presviedčali ich. Slovenská národná rada 27. apríla 1990 zákon schválila. Sedeli sme v starej budove parlamentu hore na balkóne s kolegami a veľmi sme plesali.

■ **Aký vývoj nastal potom?**

Anton Blaha: Následne nastala zložitá práca s likvidáciou združení, prevodmi majetku, personálnymi zmenami a 1. júla 1990 sme začali súkromný výkon advokácie. Budovy, ktoré sme kúpili pre advokátov v Trnave, Piešťanoch, Banskej

Bystrici, vo Zvolene, v Považskej Bystrici, v Leviciach a inde sme predávali advokátom do súkromného vlastníctva za ceny určené znalcami, rovnako aj hnuťelný majetok.

Eva Bušová: Po apríli 1990, keď sme už zákon mali, začalo pre nás obdobie príprav interných predpisov advokácie – advokátskeho, volebného, kárneho a skúšobného poriadku, ktoré museli byť pripravené do prvej konferencie Slovenskej advokátskej komory, lebo táto ich ako najvyšší orgán advokácie schvaľovala. Keďže zákon ukladal povinnosť zvoliť konferenciu najneskôr do konca roku 1990, usilovne a v rovnakom tempe, ako pri príprave návrhu zákona o advokácii, sme v prácach pokračovali a na konferencii v decembri 1990 sme ich advokátom predložili na schválenie.

Anton Blaha: Súbežne sa pripravovala aj vyhláška o odmeňovaní advokátov a debatovali sme, či ju má vydať komora, alebo ministerstvo. Nemali sme na to celkom jasný pohľad. Pri rokovaní s ministrom spravodlivosti docentom Koštom som sondoval jeho názor. Minister po chvíli pochopil moju hru a vyzval ma, aby som sa jasne vyjadril. Navrhol som, aby advokátsku tarifu vydalo ministerstvo. Minister prijal môj návrh, ktorý obsahoval aj platenie *ex officio* obhajob štátom, čo bola historická zmena v doterajšej praxi, lebo advokáti bezplatne obhajovali za vyše milión korún ročne. Ten čas bol priaznivý pre advokáciu. Darilo sa nám všestranne.

Pavol Erben: Ja len doplním, že odvtedy sme nikdy nemali tak dobrú tarifu, tak výhodnú pre prácu advokáta, odvtedy to išlo už len dolu. Každý minister si tam niečo od toho odkrojil. Aj keď to boli ministri pôvodom z advokácie.

■ **Máte pocit, že sa vám transformácia advokácie podarila dobre? Je niečo, čo sa nepodarilo, čo ste chceli inak?**

Anton Blaha: Prijatím zákona sme sa my stali prvou profesijnou organizáciou v Československu, ktorá mala svoj zákon a svojím spôsobom sme dali ostatným návod, ako sa majú organizovať. Stali sme sa priekopníkmi vďaka zhode a podpore, ktorá sa v legislatívnej klíme vytvorila aj pre iné profesijné zoskupenia, ako lekári, architekti, atď. Vtedy sme predbehli aj Čechov, od ktorých sme zvykli odpisovať zákony, teraz to bolo opačne. Aj vďaka zákonu a aj vďaka ľuďom, ktorí v advokácii pracujú, má advokácia vážené miesto v spoločnosti. Pôsobia v nej vysokí odborníci, všeobecne rozhladení a kultúrne ľudia, ktorí sa dostali na významné posty v republike, čo bolo v minulosti nepredstaviteľné. Advokát v bývalom režime nemohol byť vo vysokej funkcii, ja si takého nepamätám. Nebolo možné, aby sa do nej advokát dostal. Keď sme išli kupovať budovu, ktorá bola vo vlastníctve ministerstva dopravy a spojov, dostali sme odpoveď, že nám ju nemôžu predať, lebo nie sme socialistická organizácia. To len na ilustráciu, v akom stave bola advokácia vtedy a v akom je dnes.

Myslím si, že každého, kto sa na týchto prácach zúčastnil, musí naplňať pocit hrdosti, že sa nám podarilo niečo, čo má dobrú odozvu, čo umožnilo advokátom získať iné spoločenské postavenie, o čom svedčí aj počet advokátov v minulosti a dnes.

Pavol Erben: My sme mali taký výhľadový plán v 88. alebo 89. ako dosiahnuť, aby sme v roku 2000 mali 400 advokátov. To boli veľké komplikácie so schvaľovaním mzdových fondov, naberaním koncipientov, priestorové problémy, považovali sme to za síce správny, ale nereálny plán. Išlo o navyšenie stavu o cca 100 % za 10 rokov a vidíte, novým zákonom a zmenami, ktorými sme prešli, sa to vysoko prekročilo.

Anton Blaha: Podarilo sa nám dosiahnuť absolútne osamostatnenie advokácie. Na rozdiel od bývalého režimu nevykonáva nad nami dozor minister spravodlivosti, a ministerstvo nemá právo rušiť naše uznesenia, čo bola prelomová vec. Na druhej strane sa nám nepodarilo, aby v ústave bola zakotvená advokácia ako inštitúcia, rovnako ako sú súdy a prokuratúra. Aby bolo zdôraznené jej spoločenské postavenie ako inštitúcie ochrany práva. Rokovali sme s prof. Plankom, prof. Čičom, prof. Tóthovou, ale nevyšlo to. Nechali sme to na našich nástupcov a držíme im palce, aby sa o to pokúsili.

Pavol Erben: To, čo sa nám podarilo, som vtedy vnímal tak, že parlament do istej miery ani veľmi nevedel, o čom advokácia je a čo chceme. O návrhu diskutovali len šiesti poslanci a jednoducho to prešlo hlasovaním. Nik si nevšimol, že advokácia sa stane úplne nezávislá – s jedinou výnimkou: minister môže dať návrh na disciplinárne konanie voči advokátovi. Dodnes to tak je. Napríklad v Rakúsku či Nemecku, kde systém advokácie nebol deformovaný totalitou, nemá advokácia takú autonómiu. Obávam sa však, aby si to komora svojou neuváženosťou nepokazila. Aby sa nestalo, že príde niekto a povie, že „neviete si sami vládnuť, tak prijímame zmenu zákona a bude tu minister alebo iný orgán, ktorý vás bude kontrolovať“, a my stratíme autonómiu. Budúce generácie by teda mali strážiť ako oko v hlave autonómiu slovenskej advokácie, je jedna z najširších v Európe.

Eva Bušová: Prijatím zákona sa v roku 1990 naplnila základná požiadavka advokátov – vykonávať advokátske povolanie ako slobodné, byť pri poskytovaní právnej pomoci nezávislí, viazaní iba zákonmi a v medziach zákona iba príkazmi toho, kto o právnu službu požiada. Orgány advokácie majú povinnosť dohliadať a aj dohliadajú na to, aby advokáti dodržiavali zákon a etické zásady svojho povolania, a prípady porušenia ako disciplinárne previnenie sankcionujú. Je dôležité, aby advokáti plnili povinnosti uložené v stavovských predpisoch, veď boli vytvorené a schválené advokátmi – konferenciou advokátov ako najvyšším orgánom samosprávnej stavovskej organizácie – v záujme riadneho výkonu funkcie advokáta.

Pavol Erben: My sme predbehli dobu práve aj pri etických pravidlách profesie. Prvé etické zásady boli prijaté v roku 1987 – Zásady správania sa advokáta. Vedenie advokácie videlo, že je potrebné mať nejaké zásady, čo sa patrí a čo nie, aby sme mali nejaké hranice na posudzovanie tých nešťastníkov, ktorí tie hranice prekročili.

Anton Blaha: Musíme si sami pre seba aj pre iné orgány preukázať, že si dokážeme vládnuť. Že máme na to schopnosť a kvalifikáciu, aby sme si ustrážili svoje záležitosti.

■ Ako to vidíte z pohľadu dneška, naplnila dnešná advokácia vaše predstavy?

Anton Blaha: Podľa mňa očakávania prekročili naše predstavy. Nikdy som nepredpokladal, že o advokáciu bude taký enormný záujem, že mnohí advokáti budú mať takú autoritu a budú tak rešpektovaní nielen na súdoch a v právnom prostredí, ale aj v spoločenskom živote. Samozrejme, taký stav prináša aj množstvo problémov, napríklad, či vieme „ukočirovať“ tak veľké množstvo ľudí. S tými výhodami sa však prejavujú aj negatívne javy a advokácia má aj zraniteľné miesta.

Eva Bušová: Určite sa splnilo to, o čo sme sa usilovali pri príprave nového zákona o advokácii v roku 1990. Mrzí ma však, že si niektoré veci dostatočne nevážeme. V disciplinárnych senátoch sa prejednávajú rôzne porušenia povinností advokátov. Vyskytujú sa prípady, keď súdom ustanovený obhajca nenavštívi obvineného, ktorý je vo väzbe, a nie je prítomný ani pri jeho výsluchu – tu sa mi hneď vynára spomienka, aké úsilie sme museli vynaložiť, aby nám návštevu obvineného vyšetrovací orgán umožnil a mohli sme sa zúčastniť na výsluchu. Porušenia povinnosti advokáta – nedodržanie príkazu klienta, neinformovanie klienta o priebehu konania, porušenie povinnosti mlčanlivosti, postup v nesúlade s vyhláškou o odmenách a iné – znižujú dôstojnosť advokátskeho stavu, o ktorého dosiahnutie sme sa po novembri 1989 – po dlhých 40-tich rokoch – novým zákonom o advokácii snažili.

Pavol Erben: Aj moje očakávania sa splnili a dnešná situácia advokáta je oveľa lepšia a nezávislejšia ako kedysi. Pozitívne oceňujem otázku zmedzinárodnienia našej advokácie, teda to, že vedia o nás v zahraničí, akceptujú a rešpektujú nás, vnímajú nás, čo som zažil osobne, keď som chodil do CCBE. To, že nás rešpektujú, vidno aj na tom, že viacero našich mladých kolegov sa dostalo do pozícií a funkcií v medzinárodných štruktúrach. Zároveň je dobre, že sa veľmi skvalitnila aj teoretická činnosť a vedomosť kolegov advokátov. Spomínam si napríklad, že kedysi bolo ťažké zohnať prispievateľov do *Bulletinu slovenskej advokácie*, a dnes vysoko stúpila kvalita článkov a úroveň časopisu. Možno to niekto nepovažuje za prínos novodobej advokácie, ale ja to tak vidím. Toto je podľa mňa tiež znak slobody – že sa advokáti môžu rozhodnúť, či sa budú venovať len priamo výkonu advokácie, alebo budú napríklad viac publikovať. Advokácia ako taká sa veľmi pozitívne etablovala aj na teoretickom poli.

Stotožňujem sa s kritikou, či si advokácia dokáže udržať nezávislosť. Myslím si, že percento negatívnych javov a horších ľudí je v advokácii rovnaké ako v celej populácii. Problémom je, že práve o nich sa píše. Nemedializujú sa tí, ktorí robia svoju prácu dobre, to je nezaujímavé. To, čo v médiách odzníeva, vrhá zlé svetlo na advokáciu a vytvára negatívny obraz. Prehnanosť negatívnych správ môže vyvolať u kompetentných názor, že s advokáciou treba niečo robiť a advokátom nasadiť uzdu. A to by nebolo dobré. Ak sa teda pýtate, čoho sa obávam, tak práve tohto. Dnešné i budúce vedenie advokácie si to musia uvedomiť, strážiť jej nezávislosť a udržať pozície, ktoré sa nám podarilo pred 30 rokmi dosiahnuť.

Bratislavská päťka Prejav agónie komunistického režimu¹

Hoci prvé verejné vystúpenia proti normalizačnému komunistickému režimu v Československu, organizované Chartou 77 a ďalšími disidentskými hnutiami, sa konali už v rokoch 1987 a 1988, v porovnaní s inými štátmi sovietskeho bloku, najmä však s Poľskom, Maďarskom, Nemeckou demokratickou republikou (NDR) a aj samotným Sovietskym zväzom, Československo predstavovalo „ostrov stability“.

Vedenie Komunistickej strany Československa (KSČ), na čele ktorého na prelome rokov 1987 a 1988 vo funkcii generálneho tajomníka Ústredného výboru (ÚV) Gustáva Husáka vystriedal Miloš Jakeš, naďalej odmietalo realizáciu politických reforiem.

Rovnako nesúhlasilo s prehodnotením oficiálnej interpretácie pokusu o demokratizáciu komunistického režimu v roku 1968, násilne ukončeného inváziou sovietskych vojsk. Politiku „prestavby“, t. j. liberalizácie komunistického systému, ohlásenú generálnym tajomníkom Komunistickej strany Sovietskeho zväzu Michailom S. Gorbačovom, síce verbálne podporovalo, ale v praxi sa obmedzovalo iba na opatrné ekonomické reformy.

Disidentské hnutie od konca roku 1988 presúvalo svoje aktivity z oblasti ľudských práv do sféry politickej. Vytvorilo sa *Hnutie za občiansku slobodu* (HOS), ktoré vystúpilo s programom návratu k parlamentnej demokracii.² V Bratislave sa 11. novembra 1988 na prvom stretnutí priaznivcov HOS zúčastnilo 15 ľudí³ pričom členom dočasného koordináčného výboru hnutia sa stal jeden z protagonistov tohto príbehu Ján Čarnogurský. Vznikali aj ďalšie nezávislé iniciatívy.

Prvé trhliny

Do protirežimových aktivít sa však ešte v dňoch 15. – 21. januára 1989 pri príležitosti 20. výročia sebaupálenia študenta

*Takzvaný Palachov týždeň na Václavskom námestí v Prahe.
Zdroj: www.blesk.cz*

Jana Palacha na protest proti nastupujúcej „normalizácii“ každý deň zhromažďovali nespokojní občania, však komunistickú moc vystrašili. Petície žiadajúce prepustenie uväzneného spisovateľa a popredného predstaviteľa Charty 77 Václava Havla a protestujúce proti neprimeraným zákrokom bezpečnostných zložiek podpísalo dovtedy bezprecedentné množstvo ľudí. Napriek tomu vedenie KSČ nebolo ochotné začať s predstaviteľmi nespokojnej časti verejnosti dialóg. Na vzniknutú situáciu reagovalo zostrením represíí. Dňa 14. februára 1989 Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia ČSSR prijalo zákonné opatrenia, ktoré umožňovali stíhať aj samotné vyhotovenie alebo rozširovanie opozičných tlačovín.

Politická stagnácia sa osobitne týkala Slovenska. Kampaň za prepustenie V. Havla, do ktorej sa v Česku zapájali aj intelektuáli pôsobiaci v oficiálnych inštitúciách, na Slovensku nevyvolala osobitný ohlas. Podobne aj reakcia na petíciu *Niekoľko viet* bola na Slovensku podstatne slabšia ako v Česku. Napriek tomu však už bolo badať trhliny v dovtedy takmer monolitných štruktúrach komunistických elít už vtedy, keď pokusy o perzekvovanie bratislavských ochranárov za samizdatovú publikáciu *Bratislava nahlas* odsúdil poslanec SNR za KSS a člen ÚV KSS Vladimír Mináč a jeho vystúpenie v slovenskom parlamente preniklo na verejnosť.⁴

Politické dianie v Československu akcelerovalo nielen pod vplyvom narastajúcej nespokojnosti verejnosti, ale aj pod vplyvom vonkajších okolností. V Poľsku v čiastočne slobodných voľbách v júni 1989 zvíťazilo opozičné hnutie Solidarity. Výsledkom bolo ustanovenie vlády, v ktorej mali komunisti menšinu. V Maďarsku sa začínali rokovania za okrúhlym stolom, vedenie Maďarskej socialistickej robotníckej strany sa dištancovalo od účasti na invázii do Českosloven-

ska v roku 1968 a začalo sa hovoriť o rehabilitácii vodcu maďarskej revolúcie Imreho Nagya. V lete 1989 sa do hlbokéj krízy dostal aj režim v NDR. Tisícky tamojších občanov sa uchýlili na veľvyslanectvá NSR v Prahe a v Budapešti s úmyslom opustiť krajinu. Kríza v NDR vyústila do likvidácie Berlínskeho múru, symbolu rozdelenia Európy na Západ a na sovietsky blok.

Vzhľadom na to, že Sovietsky zväz akceptoval politické zmeny v satelitných štátoch a dával najavo, že proti nim neplánuje zasiahnuť, trauma z násilného potlačenia tzv. Pražskej jari v auguste 1968, ktorá zaťažovala československú verejnosť, vrátane intelektuálnych elít, postupne strácala účinnosť.

Horúci august 1989

Nespokojnosť sa prelievala z prostredia opozície aj na verejnosť. Kritický postoj voči režimu začali prejavovať aj ľudia, ktorí priamo k disentu nepatrili, ba naopak, mali možnosť pôsobiť v oficiálnych inštitúciách režimu a publikovať v oficiálne zaregistrovaných médiách. S priamou kritikou režimu vystúpili ešte v auguste 1989 spisovateľ Ľubomír Feldek, mimochodom v tom čase ešte člen KSS, sochár Vladimír Komárňák a maliar Ignác Kolčák, ktorý ako predseda Slovenského zväzu výtvarných umelcov sa zasadzoval za návrat vylúčených umelcov do zväzu.⁵ V spoločnom liste adresovanom prezidentovi ČSSR Gustávovi Husákovi z 13. augusta 1989 ho vyzvali, aby sa zasadil o návrat lídra Pražskej jari Alexandra Dubčeka do verejného života. Zároveň upozornili na potrebu nielen ekonomických, ale aj politických zmien: „Sme hlboko presvedčení, že ekonomická prestavba sa nemôže podariť bez prestavby duchovnej – mravnej a že mravná a duchovná prestavba nie je možná bez prehodnotenia augusta 1968.“⁶

V tejto atmosfére sa rozhodla vystúpiť na verejnosť aj najvýznamnejšia zložka politickej opozície na Slovensku, ktorú v danom čase predstavovala bratislavská skupina priaznivcov HOS. Jej predstavitelia Miroslav Kusý, Anton Selecký, Hana Ponická, Vladimír Maňák a Andrej Strýček, zastúpený Jánom Čarnogurským, 4. augusta 1989 adresovali Úradu vlády Slovenskej socialistickej republiky (SSR) list, v ktorom odsúdili okupáciu Československa v roku 1968 a označili ju za porušenie medzinárodného práva. Vojská piatich štátov Varšavskej zmluvy podľa listu „prerušili demokratizačný proces, ktorý u nás prebiehal od nástupu Alexandra Dubčeka na čelo komunistickej strany“ a „dosadili k moci ľudí, ktorí nepožívali dôveru obyvateľstva“.

Podľa signatárov listu po invázii „nasledovali roky ponižujúcich previerok, vyhadzovania z práce, odvolávania vlastných prehlásení, zatvárania. Dôsledky tohto obdobia pocítujeme dodnes“. V liste zároveň oznámili, že si dňa 20. augusta 1989, t. j. v predvečer 21. výročia násilného potlačenia Pražskej jari uctia pamiatku obetí sovietskej invázie položením kvetov v Bratislave, Košiciach a v ďalších slovenských mestách: „Keď spomíname na uplynulé obdobie, najmä sa nám vracajú do nášho vedomia tí naši spoluobčania, ktorých za-

Posledný prezident Československej socialistickej republiky Gustáv Husák. Zdroj: Archív HÚ SAV

strelili v auguste 1968. Oni zomreli čistí od všetkého, čo nasledovalo po ich smrti. Možno preto mali byť vytretí z našej pamäti a preto boli odstránené pamätné dosky z miesta ich smrti.“ V Bratislave si výročie sovietskej okupácie signatári listu chceli uctiť pri budove Univerzity Komenského na Šafárikovom námestí a pri Hlavnej pošte na námestí SNP v Bratislave, kde zahynuli študenti Danka Košanová a Peter Legner. List poskytli aj redakcii časopisu *Literárny týždenník* a redakcii ČSTK na Slovensku. Média list oficiálne ignorovali, no 10. a následne 15. augusta 1989 jeho text odznel v Rádiu Slobodná Európa a prečítali ho aj vo vysielaní rozhlasovej stanice Hlas Ameriky.

Ďalšia akcia mala nasledovať vo Zvolene. Na 29. augusta 1989 si príslušníci HOS plánovali uctiť výročie SNP pri severnej strane zámku, kde sa v minulosti nachádzal pomník povstaleckých generálov Jána Goliana a Rudolfa Viesta, ktorý bol neskôr, po nástupe komunistického režimu v 50. rokoch odstránený.⁷

Zatknutie tzv. bratislavskej päťky

Onedlho nasledoval mocenský zákrok proti signatárom listov. Čarnogurského a Kusého zatkli 14. augusta 1989. Nielen v ich bytoch ako aj u Seleckého, Ponickéj a Maňáka, ktorých stíhali na slobode, urobili domové prehliadky. Podľa prvého uznesenia Správy Zboru národnej bezpečnosti hlavného mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja, podpísané vyšetrovateľom Štátnej bezpečnosti (ŠtB) mjr. JUDr. Ladislavom Verčíkom, boli všetci piati disidenti obvinení z trestného činu poburovania podľa § 100 ods. 1, 2, 3 a) Trestného zákona. Obvinenie bolo odôvodnené tým, že všetci piati „z nepriateľstva k socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu republiky napísali v prvej polovici augusta 1989 výzvu zameranú na zdiskreditovanie internacionálnej pomoci vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968, hanobia v jej čelných predstaviteľov strany a štátu, ktorí sa v období po

Ján Čarnogurský na súde. Zdroj: www.magnificat.sk

auguste 1989 dostali do funkcií a urážlivým spôsobom znevažujú spoločenský vývoj v ČSSR za ostatných 20 rokov“.

Čarnogurský bol obvinený aj z trestného činu podvracania republiky podľa § 100, odst. 1a) Trestného zákona, pretože na verejnom zhromaždení v obci Predmier 21. júla 1989 sa verejne dožadoval, aby sa prijali požiadavky obsiahnuté v údajne „antisocialistickej“ výzve *Niekoľko viet*. Konkrétne požadoval zmenu volebného zákona a uskutočnenie slobodných volieb. V obvinení sa mu takisto vyčítalo vydávanie samizdatového časopisu *Bratislavské listy* bez povolenia Ministerstva kultúry SSR, v ktorých „uverejňuje články, ktoré napísal sám a taktiež ďalších osôb a v článkoch útočil proti socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu republiky, hanobil komunistov a komunizmus ako taký“.⁸

Zatknutých obvinili aj z prečinu porušovania verejného poriadku podľa § 6 písm. c) Zákona č. 150/69 Zb. o prečinoch. Podľa vyšetrovateľa totiž „z nepriateľstva k socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu republiky“ samotným ohlásením svojho zámeru uskutočniť pietny akt v Bratislave verejne nabádali občanov k účasti na tejto akcii. Navyše, uvedený list podľa ŠtB „jednostranne a prehnane“ kritizoval vtedajšiu spoločnosť a skresľovať fakty. Písomnosť bola podľa vyšetrovateľov „schopná vyvolávať nepriateľskú náladu proti súčasnému štátnemu zriadeniu u nás“.

Za dokument, ktorý „taktiež svojím obsahom narušuje záujem socialistického štátu na zachovanie verejného poriadku“ bol označený list, adresovaný Mestskému národnému výboru vo Zvolene a redakcii *Literárneho týždenníka* s ohláseným zámerom uctiť si pamiatku spomínaných veliteľov SNP.⁹

Kusého bezprostredne po zatknutí obvinili aj z trestného činu poškodzovania záujmov republiky v cudzine podľa § 117 Trestného zákona. Dôvodom mali byť jeho články, odoslané Rádiu Slobodná Európa, v ktorých sa vyjadroval k politickej situácii v Československu a k oficiálnej ideológii režimu. Týkalo sa to celkovo 15 textov, napr. článkov *Obraz vnútorného nepriateľa*, *Demokracia vedúca úloha strany socializmu*, *Čo chýba československej prestavbe*, *Prestavba na najvyššej úrovni*, *Úvaha M. Kusého o vyhliadkach socializmu*. Tým údajne „umožnil rozširovať v cudzine nepravdivé správy o pomeroch v republike, za ktoré obdržal zo zahraničia finančné čiastky“.¹⁰

Ako vyplýva z dikcie obvinenia proti Čarnogurskému a Kusému, dôvodom ich zatknutia nebol iba inkriminovaný list adresovaný Úradu vlády SSR, ale ich celková politická aktivita. Obaja patrili medzi najvýznamnejších predstaviteľov disidentského hnutia na Slovensku a s ich príspevkami sa mohli pravidelne oboznamovať poslucháči Rádia Slobodná Európa. Vplyv tejto stanice sa zvýšil, keď sa od roku 1989 prestalo jej vysielanie rušiť.

Ján Čarnogurský bol sťahovaný aj za svoje texty v *Bratislavských listoch*, kde ako podvracanie republiky boli klasifikované úvahy, v ktorých tvrdil o. i., že „korene nášho zaostávania nie sú len v hospodárstve. Sú hlbšie a sú ideologickej povahy. Spočívajú v komunistickom presvedčení, že človek je do nekonečna manipulovateľný...“¹¹ V článku *Prípad Ivana Polanského* zas konštatoval, že jeho trestné stíhanie v roku 1987 bolo protizákonné a údajne hanobil prácu orgánov činných v trestnom konaní. Takisto mu vytykali citácie z textu I. Polanského, publikovaného v samizdatovom *Historickom zápisníku*, v ktorom Polanský obhajoval prezidenta Slovenského štátu Jozefa Tisa (1939 – 1945). Mimoriadnu nevôľu predstaviteľov režimu vyvolal článok *Videné od Dunaja*,¹² v ktorom Čarnogurský prezentoval dovtedy azda bezprecedentné odmietnutie komunizmu v období existencie normalizačného režimu: „Komunizmus historicky vznikol na protikresťanských pozíciách a stále na nich zotráva. Jeho praktické pôsobenie v strednej a východnej Európe je katastrofálne. Zanecháva za sebou nielen milióny mŕtvych, ale aj relatívny úpadok strednej a východnej Európy v porovnaní so všetkými ostatnými časťami sveta, vrátane tzv. tretieho... Podľa môjho názoru sa schéma na komunizmus naplní do konca – komunizmus zanikne a tak sa prekoná súčasné rozdelenie Európy.“

Po sťažnostiach obvinených mestský prokurátor Ján Javorčík zrušil obvinenie z poškodzovania záujmov republiky v cudzine a z nabádania k účasti na kladení vencov voči Kusému. Dodatočne však bolo rozšírené o trestný čin podvracania republiky. Následne bolo prekvalifikované a Kusého s Čarnogurským stíhali nie podľa § 98 ods. 2a), čo znamenalo podvracanie republiky páchané s cudzím činiteľom. Trestná sadzba sa tak z hranice 1 až 5 rokov zvýšila na 3 až 5 rokov väzenia. Obvinenie bolo opätovne prekvalifikované 28. septembra 1989, na základe ktorého im hrozil miernejší trest. Vyšetrovateľom sa totiž nepodarilo zistiť, ako sa list, adresovaný Úradu vlády SSR, dostal do redakcie Rádia Slobodná Európa, preto aj v dôsledku argumentácie Čarnogurského a jeho obhajcu Tibora Böhma nebolo možné obvinených obviniť zo spolupráce s „cudzím činiteľom“.¹⁴

Samotný priebeh vyšetrovania však signalizoval nadchádzajúce zmeny. Príslušníci ŠtB sa voči obvineným správali slušne, ani podľa ich relácií neboli zaznamenané prípady nátlaku alebo agresívneho správania, čo bolo bežné napr. v 70. rokoch,¹⁵ aj keď vyšetrovatelia nereflektovali na sťažnosti obvinených.

Čarnogurský a Kusý predstavovali pre vyšetrovateľov problém, keďže odmietali akceptovať svoje obvinenia. Kusému sa ŠtB a prokuratúra snažili sťažiť situáciu aj pri výbere ad-

vokáta. Jeho manželka Jolana totiž podpísala splnomocnenie Tiborovi Böhmovi, t. j. rovnakému advokátovi, ktorý obhajoval aj Čarnogurského a predtým viacero aktivistov tzv. kresťanského disentu. Odbor vyšetrovania ŠtB ho však upozornil, že nebude môcť obhajovať oboch naraz pre údajnú kolíziu záujmov, keďže termíny úkonov u všetkých obvinených boli stanovené na rovnaký čas. Napokon po tom, ako viacerí advokáti odmietli prevziať Kusého prípad, obhajoby sa ujal advokát Dušan Kubovčák. V. Maňáka obhajoval advokát Štefan Detvai, kým ostatných troch obvinených obhajoval Tibor Böhm.¹⁶

Obžaloba, vznesená Mestskou prokuratúrou v Bratislave 9. októbra 1989, napokon Čarnogurského a Kusého obvinila z vykonávania podvratnej činnosti motivovanej „z nepriateľstva k socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu“ a všetkých piatich obžalovaných z trestného činu poburovania. Obžaloba Kusého zahŕňala aj útoky proti ústavnému princípu vedúcej úlohy KSČ a podnecovanie občanov na zmenu politického a hospodárskeho systému ČSSR, vyvolávanie nedôvery k socialistickému právnemu poriadku a k mocenským orgánom socialistického štátu.¹⁷ Tak napr. z eseje *Demokracia, diktatúra, vedúca úloha strany*¹⁸ sa v obžalobe uvádza citát: „Ako je možné trvale viesť niekoho, kto nedôveruje tomu, kto ho vedie, kto ním nechce byť vedený? Zrejme iba násilím, len v putách.“ Za hanobenie čelných predstaviteľov strany a štátu obžaloba považovala napr. Kusého reakciu na prejav federálneho premiéra Ladislava Adamca: „Buď si z nás predseda vlády vystrelil alebo nás vedome klame, čo sa týka cien potravín, alebo to prosto nepozná. Alebo je to iba v rámci onoho babkinho „Čo povie, to sú len samé hlúposti““¹⁹ Predmetom stíhania sa stalo aj samotné konštatovanie existencie politických represíí v komunistickom Československu. Iným „dôkazom“ podvratnej činnosti Kusého mali byť napr. slová: „Zaklínadlom dnešných šamanov je slovo socializmus. Nikto už nevie, čo toto slovo v súčasnosti naznačuje...“²⁰

V prípade Čarnogurského sa v obžalobe okrem jeho článkov, publikovaných v *Bratislavských listoch*, tvrdilo, že „niektoré skutky,“ konkrétne článok *Prípad Ivana Polanského* – „naplňajú znaky skutkovej podstaty trestného činu podpory a propagácie fašizmu podľa § 260 Tr. zák., schvaľovania trestného činu podľa § 165 Tr. zák. a podnecovania podľa § 164 Tr. zák., ale trestný čin podvracania republiky je vo vzťahu k týmto trestným činom ustanovením špeciálnym“. Kým Čarnogurský, Selecký, Maňák a Ponická sa k obžalobe nevyjadřovali, Kusý vyhlásil, že sa necíti byť vinný z trestnej činnosti. Podľa vlastných slov takisto „nekonal z nepriateľstva k socialistickému spoločenskému a štátnemu zriadeniu. Je presvedčeným socialistom a list adresovaný Úradu vlády SSR nemá poburujúci charakter“.²¹

KSČ verzus národné tradície

Obvinení, nazvaní „bratislavská päťka“ tvorili reprezentatívnu vzorku slovenskej spoločnosti, na čo poukazoval vo vysielaní Rádia Slobodná Európa aj filozof Milan Šimečka.

Advokát Čarnogurský a geológ Selecký zastupovali národnú a katolícku tradíciu. Čarnogurskému (1944) sa podarilo v 60. rokoch vyštudovať Právnickú fakultu Univerzity Karlovej v Prahe. Pôsobil ako advokát, kým za obhajobu disidentov a aktivistov tzv. tajnej cirkvi nebol z advokácie v roku 1981 vylúčený. Postupne sa zblížil s okruhom príslušníkov tzv. občianskeho disentu, udržiaval kontakty s kresťanským okruhom signatárov Charty 77 v Prahe, hoci sám nebol jej signatárom. V Bratislave udržiaval kontakty s Jozefom Jablonickým, Milanom Šimečkom, Miroslavom Kusým a i. Podieľal sa na vydávaní samizdatového časopisu *Náboženstvo a súčasnosť* (1982 – 1984), od roku 1988 vydával samizdatový časopis *Bratislavské listy*. Angažoval sa aj v slovensko-maďarskom a slovensko-židovskom dialógu, v roku 1987 podpísal *Vyhlásenie k deportáciám Židov zo Slovenska*. Spolu s Františkom Mikloškom bol 25. marca 1988 spoluorganizátorom tzv. sviečkovej manifestácie, ktorej účastníci požadovali uvoľnenie štátnej kontroly nad cirkvami.

Ďalší aktivista kresťanského disentu Anton Selecký (1950) pracoval ako geológ, od októbra 1979 do mája 1980 bol uväznený v Prahe-Ruzyni za pomoc mladému rímskokatolíckemu kňazovi pri úteku do zahraničia (cez Maďarsko a Juhosláviu). Bol odsúdený na 10 mesiacov väzenia. Pri procese nadviazal kontakt s Jánom Čarnogurským, ktorý bol jeho právnym zástupcom. Monitoroval súdne procesy s katolíckymi aktivistami a informoval o nich rozhlasovú stanicu Rádia Slobodná Európa, ako kuriér správ zabezpečoval aj kontakty s pražským disidentským prostredím, napr. s českým tajne vysväteným katolíckym kňazom Václavom Malým, ako kuriér správ. Od roku 1988 už pôsobil v bratislavskej skupine HOS a ako otvorený korešpondent Rádia Slobodná Európa a Hlasu Ameriky.

Spisovateľka Hana Ponická (1922) patrila k demokraticky citiacej katolíckej inteligencii. V roku 1977 odmietla podpísať tzv. Antichartu (t. j. prevolanie československých výborov umeleckých zväzov *Za nové tvorivé činy v mene socializmu a mieru*), ktoré tlmočilo lojalitu československých umelcov voči normalizačnému režimu a na 3. Zjazde Zväzu slovenských spisovateľov odovzdala príspevok, v ktorom kampaň proti Charte 77 odmietla a zastala sa autorov postihnutých zákazom publikovania. Hoci príspevok na zjazde neodznal, jeho autorka bola postihnutá zákazom publikovania. Nadviazala kontakty s disidentským prostredím, bola signatárkou *Vyhlásenia k deportáciám Židov zo Slovenska* a patrila medzi zakladateľov bratislavskej pobočky Hnutia za občiansku slobodu.

Liberálnu a ľavicovú tradíciu slovenskej spoločnosti v tom čase reprezentovali Miroslav Kusý (1931) a Vladimír Maňák (1923). Kusý sa ako filozof v 60. rokoch zaradil do prúdu tzv. marxistického revizionizmu. V roku 1968 aktívne podporoval demokratizáciu spoločnosti, zastával názor, že demokratické reformy sú podmienkou realizácie federatívneho usporiadania. Preto sa dostal do konfliktu s časťou tzv. národného krídla v KSS, ktoré sa neskôr stalo oporou normalizačného režimu. Od septembra 1968 do marca 1969 zastával funkciu vedúceho ideologického oddelenia ÚV KSS, po kritike vte-

dajšieho prvého tajomníka ÚV KSS Husáka za ústup od zásad demokratizácie bol z funkcie odvolaný. V rámci normalizačných čistiek musel opustiť KSS a bol zbavený aj práce na univerzite. Začal publikovať v samizdate a v exilových periodikách, v roku 1977 patrila medzi signatárov Charty 77.

Lekár Vladimír Maňák začal v 60. rokoch publikovať svoje články s kultúrnou a politickou tematikou v spisovateľskom týždenníku *Kultúrny život*. Po roku 1969 bol postihnutý zákazom publikovania. Aktívnejšie začal spolupracovať s disidentským hnutím na konci 80. rokov.

Milan Šimečka v reakcii na obvinenia proti členom tzv. bratislavskej päťky a zatknutie Čarnogurského a Kusého v Rádiu Slobodná Európa konštatoval: „Od prepustenia Ivana Polanského sme na Slovensku nemali politických väzňov. Teraz, v auguste 1989, máme dvoch – priam ideálne vybraných, aby bolo všetkým jasné, kto predstavuje národnú budúcnosť.“²²

Proces, ktorý zjednotil opozíciu

Prvé reakcie na zatknutie tzv. bratislavskej päťky prišli z Česka v podobe vystúpení spisovateľky Evy Kantůrkovej a herečky Vlasty Chramostovej vo vysielaní Rádia Slobodná Európa. Medzi prvými reagovala aj Demokratická iniciatíva, české liberálne zoskupenie vedené Emanuelom Mandlerom a Bohumilom Doležalom s odvolaním sa na ustanovenia záverečného dokumentu viedenskej následnej schôdzky KBSE.²³ Celý rad podporných listov dostávali J. Čarnogurský a M. Kusý do väzenia zo Slovenska, z Česka i zo zahraničia.²⁴ Na Slovensku medzi prvými zareagovali spisovatelia Ľubomír Feldek, Andrej Ferko, Ján Štrasser, Pavol Vilikovský a Peter Zajac. Vo svojom vyhlásení z 23. augusta 1989 vyslovili nádej, že obvinení nebudú stáť pred súdom za svoje politické názory. Dodatočne sa pod protest podpísali Miloš Žiak a Milan Lasica. Postoj spisovateľov 7. septembra 1989 podporila skupina piatich výtvarníkov. Okrem Vladimíra Kompánka boli medzi nimi Andrej Barčík, Alojz Klimo, Milan Laluha, Rudolf Krivoš, neskôr sa k nim pripojil Karol Kállay a hudobníci Ivan Hrušovský a Ilja Zeljenka.²⁵

Pred Justičným palácom v Bratislave počas procesu.
Zdroj: www.magnificat.sk

V Česku sa v prostredí HOS ustanovil 29. augusta 1989 Výbor na oslobodenie slovenských demokratov. Jeho zakladateľmi boli predstavitelia rozličných okruhov českého disentu, signatár Charty 77 Rudolf Battěk, Bohumil Doležal, Jiří Kozelka, Ladislav Lis, Emanuel Mandler, Eva Štolbová. Konštatovali, že stíhanie obvinených je porušením československého právneho poriadku, obsahujúceho ako záväznú právnu normu Medzinárodný pakt o ľudských a občianskych právach, tak medzinárodné záväzky, k plneniu ktorých sa Československo zaviazalo v rámci helsinských dohôd. Celkovo k 16. septembru 1989 výbor získal 366 podpisov. Cieľom petície bolo dosiahnuť zrušenie ich protiprávneho, politicky motivovaného obvinenia v plnom rozsahu.²⁶

V predposledný augustový deň bol uverejnený protest 33 významných osobností zo Slovenska. Ako prvý signatár bol uvedený bývalý prvý tajomník ÚV KSS Alexander Dubček, pre ktorého toto vystúpenie po rozhovoroch pre zahraničné médiá znamenalo návrat do domácej politiky. Zo známych mien treba ďalej spomenúť biskupa Jána Ch. Korca, kňaza Antona Srolca, filozofov Michala Dzvoníka, Jána Uhra a Júliusa Strinku, novinára Romana Kaliského, literárnych vedcov Michala Gáfrika a Milana Hamadu, herca Milana Kňazka, pesničkára Ivana Hoffmana, vydavateľa samizdatov Olega Pastiera, ekonóma Hvezdoňa Kočútucha, spisovateľku Katarínu Lazarovú, katolíckeho aktivistu Františka Mikloška, pamiatkára Ladislava Snopka i českého spisovateľa Ludvíka Vaculíka a sociologičku Jiřinu Šiklovú. Do konca septembra signatárov už bolo viac než 600. Petíciu podpísali tiež ekologickí aktivisti Ján Budaj a Peter Tatár. Aktivizovali sa aj ľudia na vidieku, list podpísalo napr. okolo 50 občanov z Považia, z okolia Trenčína a Považskej Bystrice. Signatármi protestu boli jednak disidenti (napr. Jozef Jablonický, Ivan Hoffman, Ivan Kadlečík, Milan Šimečka st., Martin Milan Šimečka, Oleg Pastier), ľudia vylúčení po roku 1969 z verejného života (Ivan Laluha, Roman Kaliský, Ján Uher, Robert Harenčár, Milan Hamada), príslušníci tajnej cirkvi (Silvester Krčméry), ale aj ľudia, ktorí pôsobili v oficiálnych štruktúrach, ako napr. herec Milan Kňazko alebo pamiatkár Ladislav Snopko.²⁸

V letných mesiacoch 1989 sa na Slovensku začalo konštituovať aj Slovenské centrum Pen Klubu. Prvé kroky smerom k jeho obnoveniu sa uskutočnili na stretnutí 16. júna 1989, ustanovujúce zhromaždenie sa konalo 31. októbra 1989.²⁹ Základným bodom charty tejto organizácie je aj povinnosť člena obhajovať ľudské práva. Vyhlásenie na podporu bratislavskej päťky podporili všetci zakladajúci členovia centra. Výnimkou bol len Ivan Hudec s odôvodnením, že nemôže podporiť J. Čarnogurského, pretože ten chce rozbiť Československo. V liste Ľ. Feldekovi podporil požiadavku na prepustenie väznených intelektuálov aj filmový režisér Jiří Svoboda, hoci bol v uvedenom čase členom KSČ a funkcionárom Zväzu divadelných a filmových umelcov.

Osobný list prezidentovi G. Husákovi adresoval účastník SNP a novinár Roman Kaliský. Ako bývalý redaktor *Kultúrneho života*, v ktorom získal publikačný priestor v 60. rokoch aj Gustáv Husák ako príslušník vnútrostraníckej opozície voči režimu vtedajšieho generálneho tajomníka ÚV KSČ a prezí-

denta ČSSR Antonína Novotného, mu pripomenul spoločnú minulosť. V podobnom duchu ako list R. Kaliského, sa nieslo aj vyhlásenie skupiny slovenských sociológov zo 7. septembra 1989, ktoré vyzývalo k politike národného zmierenia. Jej súčasťou malo byť aj zastavenie trestného stíhania proti obvineným a umožnenie prepustenia Kusého a Čarnogurského na slobodu. V liste podpísanom manželmi Martinom a Zorou Bútorovcami, Ivanom Dianiškom, Jarmilou Filadefiovou, Petrom Guráňom, Pavlom Fričom, Vladimírom Krivým, Vladimírom Ondrušom, scenáristom Stanislavom Radičom a jeho manželkou, sociologičkou Ivetou Radičovou, Soňou Szomolányiovou, Magdou Vášaryovou a Imrichom Vašečekom sa konštatuje, že reakcia režimu na opozičné aktivity bola „v rozpore s princípmi právneho štátu i s kultúrnymi štandardmi civilizovanej Európy“. List však taktiež varoval pred tendenčným informovaním štátom kontrolovaných médií o situácii v Maďarsku a v Poľsku, ktorých dôsledkom sa stáva rast národnostného napätia.³⁰

Na podporu zadržaných opozičných aktivistov vystúpil 25. septembra 1989 Svetový kongres Slovákov, ale aj mladší liberálni aktivisti opozičných kruhov maďarskej menšiny Károly Tóth, Eleonóra Sándor a László Öllös, ktorí pripomenuli, že M. Kusý a J. Čarnogurský sa zastali v roku 1984 prenasledovaného Miklósa Duraya. Aj napriek represiam sa podarilo oživiť činnosť Hnutia za občiansku slobodu a jeho predstavitelia Michal Lehocký, Juraj Kohutiar a Tibor Novotka adresovali 28. septembra 1989 list predsedovi vlády SSR Pavlovi Hrivnákov, v ktorom požadovali zastavenie stíhania členov „bratislavskej päťky“. ³¹

Stíhaných členov „bratislavskej päťky“ sa zastali v liste manželkám Čarnogurského a Kusého aj významní predstavitelia hnutia Solidarita. Tentoraz však už neboli v pozícii disidentov, prenasledovaných režimom, ale Michnik bol poslancom Občianskeho poslaneckého klubu v poľskom Sejme, z ktorého vzišiel aj nekomunistický premiér Tadeusz Mazowiecki a Kuroň sa 12. septembra 1989 stal ministrom práce a sociálnej politiky, teda významným predstaviteľom susedného štátu. Z Maďarska tlmočili politickým väzňom podporu opozičné strany Zväz slobodných demokratov a Sociálnodemokratická strana Maďarska. V septembri protestné vyhlásenie vydalo Veľvyslanectvo USA v Prahe a Medzinárodný výbor na obranu Charty 77. Podpísaní pod ním boli intelektuáli ako Yves Montand, Günter Grass, Graham Greene, Friedrich Dürrenmatt, Artur Miller, Jules Martinet. Na Valnom zhromaždení OSN venoval tejto otázke pozornosť aj štátny tajomník USA James Baker.³²

Moc sa nevzdáva

Štátna moc sa ešte pokúšala čeliť rastúcemu tlaku zvonka aj zvnútra. Návrhy obžalovaných na vypočutie svedkov, ktorí by napr. doložili ich tvrdenia o prenasledovaní občanov ČSSR po roku 1968, neustále odmietala. Šikanovaný bol aj advokát Tibor Böhm.

Režim voči obžalovaným začal uplatňovať taktiku „cukra a biča“. Snažila sa „bratislavskú päťku“ rozdeliť a poštvať

Po vynesení rozsudku Hana Ponická (dole), Miroslav Kusý (v strede) a Anton Selecký (za ním).

Zdroj www.magnificat.sk

proti sebe. Z vyšetrovacej väzby bol 6. októbra prepustený M. Kusý, 23. októbra zas Mestský súd vylúčil J. Čarnogurského zo skupiny obžalovaných a rozhodol sa prerokovať jeho prípad osobitne. Odôvodňoval to tým, že v prípade obvinenia z „podvracania republiky“, t. j. stíhania za články v *Bratislavských listoch* a Kusého textov odvysielaných v Rádiu Slobodná Európa nešlo o trestné činy spáchané spolupáchateľstvom.³³

Kým v Československu sa pripravoval a začínal sa posledný politický proces komunistického režimu, v Maďarsku bol z ústavy vypustený článok o mocenskom monopole komunistickej strany a v NDR sa vzdal moci E. Honecker. Režim sa dostával do čoraz väčšej medzinárodnej i domácej izolácie.

V súdnej sieni sedeli medzi divákmi aj viacerí aktivisti opozície. Pred bratislavským Justičným palácom sa 6. novembra 1989, v deň začiatku procesu s J. Čarnogurským, sa zhromaždilo približne 300 ľudí – dôchodcov i študentov, ktorí žiadali oslobodenie „bratislavskej päťky“. ³⁴ Bola to prvá otvorená pouličná demonštrácia proti komunistickému režimu od „sviečkovej manifestácie“ v marci 1988.

Na začiatku procesu Čarnogurský vzniesol námietku proti zloženiu senátu, lebo v ňom boli nomenklatúrne kádre komunistickej strany: „Takýto súd nemôže byť nezávislý.“ Zároveň zdôraznil, že namieta len proti nomenklatúre: „Proti obyčajným členom strany nemám nič.“ Na konci pojednávania z publika pozdravil Čarnogurského predstaviteľ HOS a Charty 77 Rudolf Battěk slovami: „Janko Čarnogurský, zdraví ťe Charta 77“. ³⁵

Proces s Kusým, Ponickou, Seleckým a Maňákom sa konal 14. novembra. Prokurátor v úvode vyhlásil, že „tento proces nemožno chápať ako nejaký dialóg medzi štátnou mocou a opozíciou“. Rovnako ako počas prípravy procesu, ani na procese samotnom neboli pripustení žiadni svedkovia a dôkazy navrhované obžalovanými. Rovnako ako počas procesu s J. Čarnogurským, aj proces s ostatnými štyrmi obžalovanými podporili pred budovou Justičného paláca demon-

štranti. Zhromaždenia sa konali pri bočnom vchode, pretože na priestranstve pred hlavným vchodom prebiehali stavebné práce.

Dikcia rozsudku znamenala porážku pre režim. Ponický, Selecký a Maňák spod obžaloby oslobodili, senát pod vedením Petra Šamka rozhodol, že nie je kompetentný posúdiť udalosti z konca 60. rokov a ich čin znamenal iba vyjadrenie občianskeho postoja. Rozsudok zároveň konštatoval, že „samotná existencia listu (oznámenie o zámere uskutočniť 20. augusta 1989 pietny akt) a jeho odoslanie ústrednému štátnemu úradu nemôže viesť k záveru, že išlo o poburovací prejav, ktorý by bol spôsobilý vyvolať nepriateľské zmýšľanie, alebo nepriateľskú náladu proti republike a jej záujmom chráneným v ustanovení § 100 Tr. zák. u tých konkrétnych pracovníkov inštitúcií, ktorí sa s listom zoznámili“. Ako teda vyplýva z rozsudku, „skutok sa síce stal, ale nie je tento skutok trestným činom“.

Kusý však bol uznaný vinným, ale jeho obvinenie prekvalifikovali z podvracania republiky na trestný čin poškodzovania záujmov republiky v cudzine publikovaním svojich textov vo vysielaní Rádia Slobodná Európa. Odsúdili ho na osem mesiacov podmienene. Bol to síce oveľa miernejší trest, než aký preňho žiadal prokurátor, ale o prelome sa ešte nedalo jednoznačne hovoriť.

Počas druhého procesu prehovorili k demonštrantom Dubček, Kaliský a Srholec. Nevedno, či rozsudok bol výsledkom nejakej taktiky vedenia KSČ, alebo postupujúceho rozkladu režimu. Pojednávanie s Čarnogurským ako s posledným príslušníkom bratislavskej päťky však už 22. novembra, t. j. v prvých dňoch „zamatovej revolúcie“ sprevádzali mohutné demonštrácie nielen pred Justičným palácom, ktoré vyústili do pádu komunizmu v Československu. Pred Justičným palácom sa tentoraz zhromaždilo približne 3 tisíc ľudí. Čarnogurský v záverečnom prejave iba stručne konštatoval: „Prebiehajúce udalosti v republike potvrdzujú odôvodnenosť vydávania Bratislavských listov. Ďakujem všetkým za prejavenu solidaritu.“³⁷ Oslobodzujúci rozsudok sa pokúsil zvrátiť prokurátor, ktorý sa proti nemu odvolal. Preto sa Čarnogurský dostal na slobodu až na základe prezidentskej amnestie z 25. novembra 1989, ktorá znamenala aj zastavenie trestného stíhania proti Kusému.

Záver

Proces s bratislavskou päťkou predstavoval z hľadiska formovania opozície proti komunistickému režimu predstavoval zásadný prelom. V slovenskom prostredí Charta 77 neznamenala významnejší ohlas a disidentské hnutie, orientované na ochranu ľudských práv, zostávalo záležitosťou jednotlivcov. Dominantnú rolu v rámci nezávislých iniciatív zohrávali primárne nepolitické hnutia, ako napr. katolícka tajná cirkev, prostredie alternatívnej kultúry a ekologické iniciatívy, najmä na území Bratislavy a Košíc. Preto práve proces s bratislavskou päťkou priniesol konsolidáciu opozičných síl. Výsledkom kampane za prepustenie a zastavenie stíhania proti piatim bratislavským disidentom bola politizácia dovte-

dajších nezávislých iniciatív, pôsobiach v nepolitickej, resp. v predpolitickej sfére. Viedol k dovtedy bezprecedentnej otvorenej konfrontácii veľkého počtu občanov Slovenska s komunistickou mocou. Proti komunistickému režimu sa postavili nielen ľudia, ktorí boli režimom perzekvovaní, ale počas dvoch desaťročí protii nemu aktívne neprotestovali, ale aj tí, ktorí mali možnosť legálne vystupovať na verejnosti. Značný počet podpisov pod petíciou proti stíhaniu opozičných aktivistov z regiónov mimo Bratislavy zasa potvrdzuje, že opozícii sa podarilo prekonať dovtedajšiu izoláciu a rozšíriť svoj vplyv aj mimo veľkých miest. Proces takisto ukázal rozklad oficiálnych mocenských štruktúr režimu. Hoci príslušníci ŠtB sa snažili splniť svoje úlohy, voči obvineným sa správali podstatne slušnejšie ako v predchádzajúcom období, azda aj s vedomím blížiacich sa zmien. Podobne aj pracovníci justície odmietali bezmyšlienkovite plniť príkazy a očakávania komunistickej moci. Napokon, kampaň proti stíhaniu bratislavskej päťky umožnila v prostredí hodnotovo diferencovanej, ale aj organizačne a personálne fragmentovanej opozície proti režimu, i medzi ľuďmi pôsobiacimi v oficiálnych inštitúciách režimu, umožnila dosiahnuť konsenzus, ktorým bolo odmietnutie nedemokratického systému, politických represí. Na druhej strane ako pozitívny integrujúci cieľ sa začala črtáť pluralitná demokracia, vychádzajúca z princípov národného zmierenia. Preto význam procesu, resp. význam občianskych aktivít na obranu politicky prenasledovaných je porovnateľný s úlohou, ktorú v procese konsolidácie demokratickej opozície v Česku zohrala Charta 77.

Poznámky

- 1 Štúdia bola vypracovaná v rámci grantového projektu VEGA č. 2/0014/12 *Politická história a politici – vyrovnávanie sa s minulosťou* a projektu GA ČR *Komunistická strana Československa a bolševizmus* č. 409/08/1621.
- 2 Demokracii pro všechny (Manifest Hnutí za občanskou svobodu). Dokument č. 1, 15. 10. 1988. In: HLUŠIČKOVÁ – CÍSAŘOVÁ (eds.). *Hnutí za občanskou Svobodu: Dokumenty*. Praha: Maxdorf 1994, s. 25.
- 3 Informácia Jána Čarnogurského o prvom stretnutí slovenských účastníkov Hnutia za občanskú slobodu v Bratislave. Dokument č. 35, po 11. novembri 1988. In: ŽATKULIAK, J. a kol.: *November 1989 a Slovensko. Chronológia a dokumenty (1985 – 1990)*. Bratislava 1999, s. 257.
- 4 HUBA, M. (ed.): *Ponovembrové Slovensko I. – II.* Bratislava 1994.
- 5 Miroslav Cipár: *Nepochyboval som, že dôjde k zmene.* Online rozhovor s M. Cipárom z 15. 11. 2007. <http://spravy.pravda.sk/odpovede.asp?t=CI PAR>.
- 6 Osobný archív Vladimíra Maňáka ml.
- 7 Pod listom, adresovaným Mestskému národnému výboru vo Zvolene a redakcii *Literárneho týždenníka*, chýba podpis M. Kusého, jeho signatárkou však bola spisovateľka Katarína Lazarová.
- 8 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 9 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 10 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.

- 11 Bratislavské listy, č. 2, 1988, s. 3, Ozdraviť hospodárstvo zdola.
- 12 Bratislavské listy, č. 1, 1989.
- 13 Bratislavské listy, č. 2, 1989.
- 14 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 15 Pozri napr. PONICKÁ, H.: Lukavické zápisky. Prešov 2004, s. 304, 314 – 315.
- 16 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 17 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 18 Odvysielané v Rádiu Slobodná Európa 5. 2. 1989.
- 19 O dvysielané v Rádiu Slobodná Európa 22. 7. 1989.
- 20 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 21 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 22 Open Society Archives. Fonds 300:
Records of Radio Free Europe/Radio Liberty Research Institute, subfond 30, Czechoslovak Unit.
- 23 Open Society Archives. Fonds 300:
Records of Radio Free Europe/Radio Liberty Research Institute, subfond 30, Czechoslovak Unit.
- 24 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 25 Osobný archív Vladimíra Maňáka ml.
- 26 Open Society Archives. Fonds 300:
Records of Radio Free Europe/Radio Liberty Research Institute, subfond 30, Czechoslovak Unit.
- 27 Zdroj: VONS: Sdělení č. 1071. Životopisy stíhaných slovenských aktivistů. Informace o Chatř 77, roč. 12, č. 17, 19. 9. 1989.
- 28 Open Society Archives. Fonds 300:
Records of Radio Free Europe/Radio Liberty Research Institute, subfond 30, Czechoslovak Unit.
- 29 Z histórie. In: Slovenské centrum Pen klubu – oficiálna webová stránka. <http://www.scpen.sk/index.php/slovak-pen-centre>
- 30 Open Society Archives. Fonds 300:
Records of Radio Free Europe/Radio Liberty Research Institute, subfond 30, Czechoslovak Unit.
- 31 Open Society Archives. Fonds 300:
Records of Radio Free Europe/Radio Liberty Research Institute, subfond 30, Czechoslovak Unit.
- 32 KMEŤ, N. Ján Čarnogurský. In Słownik Dysydu. Czołowe postacie ruchów opozycyjnych w krajach komunistycznych w latach 1956 – 1989, Tom 1. Warszawa 2007, s. 213.
- 33 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 34 KALISKÝ, R.: Na poslednom úseku. Bratislava 1997, s. 19.
- 35 Tamže, s. 21
- 36 Archív ÚPN, Vyšetrovací spis č. VS-ČVS-545/1989, trestný spis obv. JUDr. Ján Čarnogurský a spol.
- 37 SELECKÝ, A. Žiadosť o uverejnenie odpovede podľa Tlačového zákona 167/2008 Z. z. Bratislava. 14. 8. 2009.
<http://www.magnificat.sk/old/nd/clanky/ziadoo.pdf>.

Mgr. Juraj Marušiak, PhD.
Ústav politických vied SAV

Článok je prevzatý z publikácie
Valerián Bystrický – Jaroslava Rogulová a kol.: **Storočie procesov. Súd, politika a spoločnosť v moderných dejinách Slovenska.**
VEDA, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied : Bratislava 2013

Advokácia v spomienkach advokátov

Dávame do pozornosti všetkým advokátom, že v knižnici SAK sú k dispozícii posledné výtlačky **reprezentatívnej veľkoformátovej publikácie v tvrdej väzbe**, ktorá na vyše 300 stranách formou rozhovorov s kolegami advokátmi mapuje dianie v advokácii od začiatku 70. rokov minulého storočia až po dnešok.

Zvýhodnená cena pre advokátov 10 eur

Kontakt: PhDr. Ondrišová, tel.: 0903 600 805, ondrisova@sak.sk

Pohľady späť po tridsiatich rokoch

*Pri príležitosti 30. výročia Novembra 1989 redakcia Bulletinu slovenskej advokácie oslovila s prosbou o osobné spomienky **Jána Čarnogurského**, advokáta, neskôr politika, potom opäť advokáta, **Ľubomíra Feldeka**, spisovateľa, **Sergeja Kohúta**, advokáta a neskôr ústavného sudcu a advokáta **Rastislava Straku**.*

Ján Čarnogurský

Kauza Drahomíry Šinoglovej

Najmä v druhej polovici 70-tych rokov som ako advokát, zadený do Advokátskej poradne číslo 1 v Bratislave zastupoval v civilných procesoch a v trestných náboženských som obhajoval aktivistov a disidentov skôr v menej významných konaniach. O väčšine prípadov však hlásilo Rádio Slobodná Európa a iné západné rozhlasové stanice. Tak som sa stal známym ako advokát odporcov komunistického režimu. Asi v roku 1978 sa začalo na Morave trestné stíhanie štyroch tajných vydavateľov samizdatu nábožensko-spoločenského zamerania. Prípad sa stal známym ako stíhanie moravského katolíckeho samizdatu. Jedným zo stíhaných bol Josef Adámek z Brna. Ja som ho už predtým niekoľkokrát navštívil (v spoločnosti ľudí, ktorí ho lepšie poznali) a bral som od neho samizdat. Keď ho potom začali stíhať, a to väzobne, jeho žena ma poverila obhajobou. Ako advokáti sme mali oprávnenie obhajovať a zastupovať v celej republike. Hlásili o prípade opäť zahraničné rádiá a moje meno sa stalo znovu známym. Josefa Adámka neskôr prepustili z väzby, aj keď trestné stíhanie pokračovalo (Josef Adámek dostal nakoniec nepodmienečný trest asi rok).

Drahomíra Šinoglová žila s manželom a dvoma deťmi v obci Strachotice neďaleko Znojma. Pracovala ako administratívna pracovníčka a z toho titulu vedela dobre písať na písacom stroji. Počítače vtedy neboli. Spolu s manželom sa zapojili do disidentského prostredia na Morave. Drahomíra začala opisovať na stroji práce českých spisovateľov, ktorých vyhodili zo Zväzu spisovateľov, ale aj práce Dominika Tataru. Manželia Šinoglovci bývali v bývalom mlyne trochu za obcou a tam ich mohli navštevovať vcelku nepozorovane návštevníci z Brna a iných miest. Po čase však Štátna bezpečnosť spozorovala, že v mlyne sa niečo deje. Najskôr zatkli jej manžela Jana Šinogla a obvinili ho z akejsi hospodárskej

trestnej činnosti. Stíhali ho väzobne. Drahomíra mu začala hľadať advokáta v Prahe aj v Brne, ale postupne ju usmernili na Josefa Adámka, ktorý už bol mimo väzby, a ten ju usmernil na mňa. Jedného dňa ma Drahomíra navštívila v Advokátskej poradni č. 1 v Justičnom paláci v Bratislave a požiadala ma o prevzatie obhajoby manžela. Súhlasil som, podpísala mi splnomocnenie, ale skôr než som mohol vo veci urobiť niečo podstatné, Jana Šinogla prepustili z väzby a čoskoro trestné stíhanie proti nemu zastavili. Štátna bezpečnosť zistila, že nie Jan, ale Drahomíra vykonáva skutočnú činnosť proti režimu, čo aj len opisovaním literárnych textov. Opisovanie

spočívalo v prepisovaní originálneho textu cez kopiráky na desať listov tenkého listového papiera. Ešte aj desiata kópia sa dala ako-tak čítať. Takým spôsobom sa rozmnožovali reži- mu nežiaduce texty. Trestné stíhanie začali proti Drahomíre pre trestný čin poburovania (Tr. zák. z roku 1960). Stíhanie prebiehalo na slobode. Drahomíra poverila obhajobou mňa. Vyšetrovanie viedla ŠtB Brno. Výsluchy sa konali v Brne, tam som väčšinou jazdil. Vyšetrovanie sa skončilo, bola podaná obžaloba pre rovnaký trestný čin. Dnes to už pripadá absurd- né, že stíhali ženu za opisovanie textov spisovateľov, ktorých mená sú dnes v literárnych slovníkoch.

Miestne príslušným súdom bol Okresný súd Znojmo. Nie- kedy v roku 1980 súd vytýčil hlavné pojednávanie. Pojedná- vanie bolo vytýčené na ráno, asi tak na 8 – 8:30. Prišiel som do Strachotíc deň vopred a prespal som u Šinoglových. Ráno sme všetci (manželia Šinogloví a ja) odišli do Znojma. Na sú- de nás čakalo prekvapenie. Súdna sieň bola zaplnená ľuďmi, ktorí sa tam dostali akože na vstupenky. Vopred sme nevede- li, že vstup do súdnej siene bude len na vstupenky. Šinogloví niektorých ľudí v sieni podľa vzhľadu poznali a povedali, že sú to príslušníci ŠtB. Predseda senátu nechcel pustiť do sie- ne ani manžela Drahomíry. Ja som spustil protesty, povedal som, že je to akoby popretie verejnosti súdneho pojednáva- nia, keď si obžalovaná nemôže priviesť do siene svoje dôve- né osoby. Nakoniec predseda senátu dovolil vojsť do siene manželovi a sestre Drahomíry. Pojednávanie sa raz alebo dvakrát odročovalo, žiadali sme vypočutie svedkov, spiso- vateľov, ktorých texty Drahomíra opisovala. Obhajobu som postavil na Medzinárodných paktoch o ľudských právach, ktoré Československo podpísalo aj ratifikovalo a boli uverej- nené ako vyhláška číslo 120/1976 Zbierky. Podľa nich Dra- homíra nespáchala nič trestné. Taktiež som sa oprel o knihu vtedajšej právnej autority Viktora Knappa *Filosofické problé- my socialistického práva*. Podľa autora sa v danom prípade vyžadovalo kumulatívne splnenie podmienky existencie právnej normy a porušenia verejného poriadku (*ordre pub- lic*) a minimálne verejný poriadok nebol porušený. Súd roz- hodoval v línii vtedajšieho politického poriadku a Drahomíru odsúdil na nepodmienečný trest okolo desať mesiacov.

Podali sme odvolanie, o ktorom rozhodoval Krajský súd Brno. Situácia sa opakovala. Súdna sieň zaplnená verejnos- ťou na vstupenky. Po mojich protestoch opäť sme dostali asi dve vstupenky pre manžela a príbuznú obžalovanej. Ústne som argumentáciu odvolania zopakoval, ale súd naše odvo- lanie zamietol. Pre Drahomíru nasledovalo dramatické ob- dobie, keď sa predsa pokúsila vyhnúť nástupu trestu. Nejaký čas sa ukrývala u známych, potom otehotnela, ale keď malo dieťa šesť mesiacov, zobrali ju do výkonu trestu. Jej prípad sa stal známym v celom západnom svete, prezident republiky dostával protesty. Asi po mesiaci výkonu trestu jej prezident republiky udelil amnestiu.

Ako sa neskôr ukázalo, predseda Krajského súdu v Brne po odvolacom verejnom zasadnutí podal sťažnosť na spô- sob mojej obhajoby na české ministerstvo spravodlivosti. Napísal, že svojou obhajobou som obhajoval trestnú činnosť obžalovanej. Československo bolo už federáciou a justícia

(spravodlivosť) nemala federálne ministerstvo, len republiko- vé. Všetky rezorty však spájala komunistická strana. České ministerstvo spravodlivosti preto postúpilo sťažnosť predse- du Krajského súdu v Brne na Ústredný výbor Komunistickej strany Československa (ÚV KSČ). Odbor štátnej administra- tivy ÚV KSČ napísal list predsedovi Ústredia slovenskej ad- vokácie Štefanovi Ozimému s nepriamym pokynom, že ma treba vyhodiť z advokácie. V apríli 1981 prišla ráno do mojej kancelárie predsedníčka komunistickej strany v poradni a urobila mi kontrolu spisov. Išla po konkrétnych spisoch, ok- rem Drahomíry Šinoglovej ešte po obhajobnom spise Emílie Kesegovej, ktorú som obhajoval pred Okresným súdom v Ri- mavskej Sobote pre porušovanie predpisov o kontrole cirkví (§ 178 Tr. zák.) a niektoré ďalšie. Do konca pracovnej doby som dostal okamžité vylúčenie z advokácie. Ako dôvod vylú- čenia sa uvádzal spôsob mojej obhajoby Drahomíry Šinog- lovej. Vo vylúčení sa uvádza aj porušenie hospodárskych zásad pri jej obhajobe. Takým spôsobom chcelo vylúčenie naznačiť, že som sa na kauze obohacoval. Abstraktný termín „porušenie hospodárskych zásad pri obhajobe“ sa opieral o opak. Keď som preberal obhajobu, v podstate som musel požadovať zálohu na trovy obhajoby. Manželom Šinoglo- vým som nechcel robiť vysoké výdavky, preto som vyžiadaval nižšiu zálohu, než som mal. Kontrola spisu to zistila a prišla mi za to „porušenie hospodárskych zásad pri obhajobe“.

Skôr z principiálnych dôvodov som podal žalobu na (tu- ším) Mestský súd v Bratislave proti Krajskému združeniu ad- vokátov v Bratislave o neplatnosť okamžitého zrušenia člen- stva. Krajské združenie advokátov muselo súdu predložiť

nejaké dôkazy a predložilo list odboru štátnej administratívy ÚV KSČ. Žalobu som na prvom stupni prehral, podal som odvolanie, ale odvolací súd potvrdil prvostupňový rozsudok. Po Nežnej revolúcii nová organizácia advokátov z vlastného podnetu zrušila moje vylúčenie z advokácie.

Najskôr som sa chcel zamestnať ako podnikový právnik, ale veľmi rýchlo som zistil, že existuje akýsi zákaz zamestnať ma ako právnika. Právnicki v Bratislave mi preukazovali solidaritu a snažili sa mi pomôcť pri právnickom zamestnaní. Nakoniec mi môj brat Ivan našiel miesto šófera v Doprastave. Po čase som začal chodiť do Justičného paláca, do advokátskej poradne na návštevy kolegov. Každá návšteva sa stala gejzírom priateľstva a kolegiality. Vyhodenie z advokácie mi umožnilo radikálnejšie sa zapojiť do disidentskej činnosti, pokračovať do väzenia, potom do vlády a ešte potom sa vrátiť do advokácie.

Ľubomír Feldek

Advokáti a nežná revolúcia

Keď mi výkonná redaktorka *Bulletinu slovenskej advokácie* napísala, že redakčná rada sa rozhodla venovať októbrové číslo spomienke na november 1989 a požiadala ma o napísanie príspevku na tému „nežná revolúcia a advokáti“, poslal som jej najprv iba mailom, že „v tejto chvíli si nespomínam, kto a ako v nežnej revolúcii využil svoje advokátske skúsenosti, hoci advokáti tam boli – jeden (Čarnogurský) dokonca za mrežami...“

Keď som sa pustil do písania článku, uvedomil som si, že prvá myšlienka bola dobrá a spomienka na úlohu, ktorú zohral v slovenskej nežnej revolúcii advokát Ján Čarnogurský, je naozaj hodna toho, aby som ňou začal.

JUDr. Ján Čarnogurský som pred nežnou revolúciou osobne nepoznal, na diaľku nás zbližil v lete 1989 pripravovaný proces s Bratislavskou päťkou. Nešlo o organizovanú skupinu, boli to piati disidenti, ktorých do „skupiny“ zoskupila Štátna bezpečnosť. Štátna bezpečnosť to takto robila štyridsaťdva rokov a vedela, prečo to robí. Keď sa v obžalobe niektorého ňou zosnovaného monsterprocesu s nevinnými ľuďmi vyskytlo slovo „skupina“, trest mohol byť oveľa vyšší, mohol to byť aj Jáchymov alebo ten obľúbený Gottwaldov „špagát“. V auguste 1989 už Jáchymov ani „špagát“ nehrozil, ale zvyk má železnú košeľu, a tak Štátna bezpečnosť si aj v roku 1989 ešte zaskupinárčila. Nerátala zrejme s tým, že v lete 1989 sa proti jej „skupinárčeniu“ zdvihne vlna protestov.

Prvý protest proti chystanému procesu s Bratislavskou päťkou (Čarnogurský, Kusý, Maňák, Selecký a Ponická, prví dvaja boli už vo väzení) sme napísali v kaviarni Pod prašnou baš-

tou traja – ja, Pavol Vilikovský a Andrej Ferko. Získali sme potom ešte podpisy Petra Zajaca, Jána Štrassera, Miloša Žiaka a Milana Lasicu a svet sme so svojou podpisovkou oboznámili prostredníctvom zahraničného rozhlasu. Tú podpisovku s dojatím vtedy uvítala sestra Ján Čarnogurského – napísala mi krásny list. A Hana Ponická zazvonila u nás osobne. Keď sa deti opýtali, kto zvoní, spoza dverí sa ozvalo: „Teta Hana.“ A keď jej otvorili, dostali bonboniéru. Aj ju naša podpisovka dojala, hoci tá statočná žena nemusela ďakovať – to jej patrila vďaka. To, že sa jej vyhrážali väzením, bolo poburujúce. Táto prvá podpisovka vošla do dejín s prívlastkom „spisovateľská“.

No len čo sa o „spisovateľskej“ podpisovke dozvedel môj priateľ sochár Vladimír Kompánek, pribehol ku mne s výčitkou: „Prečo si vynechal výtvarníkov?“ Povedal som mu: „Veď sa to dá napraviť.“ A vybral som sa s ním zbierať výtvarnícke podpisy. Žiaľ, v tejto chvíli si nespomínam, ktorí výtvarníci to vtedy podpísali, no v pamäti mi utkvela návšteva v ateliéri Dušana Kállaya a Kamily Štanclovej. Navštívili sme ich tesne potom, ako sa ktorýsi maliar-búrlivák rozhodol, že to nepodpíše. A tí dvaja manželia sa iba placho usmievali a bez mihnutia oka to podpísali. Ako sme tak putovali činžiakom na Drotrárskej ulici, kde bývalo niekoľko výtvarníkov, otvorili sa zrazu jedny dvere, na prahu stál hudobný skladateľ Ilja Zeljenka, jeho ostrozraku neunikol hárok a pero v našich rukách, a zvolal: „Kde sa mám podpísať?“ Podpísal sa bez toho, že by si prečítal, čo podpisuje. Bol si istý, že je to správna vec. Vzä-

päť sme stretli ešte ďalšieho skladateľa Ivana Hrušovského – aj ten sa ochotne podpísal.

O podpisovku sociológov sa o pár dní postaral Martin Bútora. A štvrtú várku podpisov zozbieral Ladislav Snopko – bol medzi nimi aj podpis Alexandra Dubčeka.

Som si istý, že aj vďaka tým podpisovkám sa nekonal nijaký monsterproces. Miroslava Kusého prepustili ešte pred novembrom 1989 a Jána Čarnogurského vyslobodila z väzenia nežná revolúcia – stal sa potom jej významným aktérom. Hlavnou myšlienkou nežnej revolúcie bolo zrušenie ústavného článku 4 o mocenskom monopole komunistickej strany. Podarilo sa ho zrušiť v priebehu niekoľkých dní a stáli sme znova na prahu pluralitnej demokracie. Do práve vznikajúceho hnutia VPN, ktoré sa malo premeniť na politickú stranu, však JUDr. Ján Čarnogurský nevstúpil a založil Kresťansko-demokratické hnutie. Čiže začal pluralitnú myšlienku hneď aj meniť na čin. Pluralitne sa správa JUDr. Ján Čarnogurský aj dnes, nie všetkému, čo robí alebo hovorí, rozumieme, nie so všetkým súhlasíme – ale úlohu, ktorú zohral pred novembrom a v novembri 1989, to nemení. Keď vynikajúci autor kníh na advokátsku tému Peter Kerecman siahne raz aj po téme „advokáti a nežná revolúcia“, významný zástoj JUDr. Jána Čarnogurského v tej knihe určite chýbať nebude.

Niektorí historici či politológovia tvrdia, že v porovnaní so susednými národmi bol vraj občiansky odpor, ktorí kládli totalite Slováci, akýsi slabší. Ako keby kresťanský odpor nebol občiansky. Ako keby medzi občianske slobody nepatrila aj náboženská sloboda. V boji za ňu mnohí Slováci obetovali život, ďalší strávili kus života v Jáchymove či iných väzeniach, alebo boli vystavení inému druhu prenasledovania. Opak je pravdou! Aj boj za náboženskú slobodu bol boj za slobodu ako takú. Nie náhodou tá polievacími autami rozohnaná sviečková manifestácia slovenských katolíkov, ktorá sa konala 25. marca 1988, bol najväčší slovenský masový protest proti totalite v období pred nežnou revolúciou.

Musím sa priznať, že ja, ako evanjelik, som síce o katolíckom disente vedel, no o tom, aký je silný a neúnavný, som sa presvedčoval postupne. Najmä vďaka svojmu priateľovi Františkovi Mikloškovi, ktorý – mimochodom – stál v roku 1989 tak pri zrode Verejnosti proti násiliu, ako aj pri zrode Kresťansko-demokratického hnutia. Ako sa mu to podarilo, to raz, pri príležitosti jeho narodenín, vysvetlil jeden z rečníkov poukazom na to, že jednou zo základných vlastností svätca je schopnosť byť na dvoch miestach odrazu – a František Mikloško je zrejme svätec.

František Mikloško však za svätca nepokladá sám seba, ale MUDr. Silvestra Krčméryho. To on ma nahovoril, aby som o Krčmérym napísal divadelnú hru. Hra sa volá Nepolepšený svätec a hrá sa v Slovenskom národnom divadle. Je to hra o tom, že nežná revolúcia bola iba poslednou kvapkou, ktorou pretiekol pohár, naplňajúci sa štyri desaťročia – a ak si to uvedomíme, prestaneme nežnú revolúciu nazývať nežnou. Najmä v päťdesiatych rokoch minulého storočia vládla až neuveriteľná krutosť. Súčasťou mojej hry je aj niekoľko súdnych monsterprocesov, a ten vtedajší výsmech práva je odstrašujúcim mementom dodnes.

Sergej Kohut

Rok 1989 bol rokom oslobodenia a vrátenia dôstojnosti ľuďom

Reformné zmeny v spoločenskom a politickom systéme v rokoch 1967 a 1968 prijala celá československá spoločnosť s nadšením. Zrejme národy Čechov a Slovákov neboli nikdy tak jednotné ako v tomto období.

Zmeny sa dotkli aj oblasti práva, predovšetkým zmenou Ústavy ČSSR a následne niektorých zákonov, keď došlo k zmierneniu postihu v trestnej oblasti, došlo aj k súdnym rehabilitáciám postihnutých ľudí totalitným systémom a zamýšľala sa aj zmena v oblasti civilného práva posilnením vlastníckeho práva. Tie však neboli zavedené, pretože prišiel 21. august 1968, čo znamenalo okupáciu vtedajšieho Československa vojskami Varšavskej zmluvy.

Následky tejto okupácie boli pre celú spoločnosť tragické a poznamenali aj osudy státisícov ľudí a ich rodín, čo je už dnes všeobecne známe. Začali sa previerky nielen na úrovni straníckych organizácií, ale aj vo všetkých inštitúciách a podnikoch. Samozrejme, že previerky prebiehali aj vo všetkých justičných orgánoch a bolo len samozrejmé, že neobídu ani advokátov a advokáciu.

V roku 1970 som bol advokátom v Advokátskej kancelárii vo Zvolene. Predsedom Krajského združenia advokátov bol istý Dr. Harazín, absolvent PŠP (Právnická škola pracujúcich), ktorý sa angažoval v previerkových komisiách. Preverovaní boli všetci advokáti na Slovensku a po previerkach museli mnohí z nich buď odísť z advokácie, alebo advokáciu

mohli vykonávať len v iných mestách, nie v mieste svojho bydliska.

Jedným z týchto postihnutých som bol aj ja. Moja vina bola zrejme len v tom, že som bol, že som mal len 30 rokov, nemal žiadne politické krytie a nič som nerobil – len svoju prácu. Samozrejme, že rezolúcie proti vstupu okupačných vojsk som podpísal, bol som za ne, tak ako skoro každý v tomto období. Išlo totiž o zásadné ľudské stanovisko, majúť na mysli integritu štátu a integritu osobnostnú v každom ohľade. Takže po previerkach mi boli poskytnuté dve možnosti. Buď odídem z advokácie dobrovoľne alebo sa použijú iné metódy. Dôležitým bolo poučenie, že ak neodídem dobrovoľne, tak v okrese Zvolen, ako aj v okrese môjho trvalého bydliska a v celom kraji, nenájdem žiadne zamestnanie, a to už vôbec nie ako právnik. Bola to pravda, pretože som skúšal nájsť si nejaké zamestnanie ako právnik, to však nebolo v mnohých podnikoch možné, pretože mali zákaz prijímať ľudí, ktorí neprešli previerkami. Vzhľadom na to, že som mal rodinu, napokon som sa rozhodol, že odídem dobrovoľne, na úľavu vtedajšieho vedenia krajského združenia advokátov. Vo vzťahu k jednotlivým a mnohým konkrétnym kolegom však nemôžem povedať, že by sa správali nepriateľsky, to určite nie, ale boli to časy, keď sa každý snažil neprísť o prácu.

Dvadsať rokov som pracoval v menších organizáciách ako právnik, pričom ich vedenie muselo dbať o to, aby som nemal dôstojný plat, pretože to bol zásadný úzus tých čias. Došlo neskôr aj k tomu, že som pocítil následky aj v rodinných vzťahoch a keď syn chcel ísť na gymnázium, tak ho neprijali z politických dôvodov, teda kvôli mne. Toto mi bolo najviac ľúto. Ak postih bol aj voči deťom nepohodlných, tak to už bola neľudská krajnosť.

Samozrejme, že žiadne reformy v oblasti práva sa po roku 1970 nediali, najmä v oblasti civilného práva týkajúce sa napr. otázok vlastníctva k nehnuteľnostiam otázok obchodného práva a vo všeobecnom zmysle slova, ktoré by posilnili právo súkromné a nie štátne. Naopak, bol novelizovaný trestný poriadok, aby mohli byť trestne stíhané osoby, ktoré emigrovali, a to aj v skrátanom konaní. Takže pojem *ľudské práva* bol pojmom neželaným a neznámym a, myslím si, že pokiaľ by sa niekto týmto pojmom oháňal, bolo by to na jeho postih, ak nie na trestné stíhanie. Znova teda nastalo obdobie temna, obáv a strachu a čo najhoršie – bezmocnosti.

Rok 1989 bol rokom oslobodenia a vrátenia dôstojnosti ľuďom, počiatkom dôležitých reforiem aj v oblasti práva. Aj pojem *ľudské práva* nadobudol obsahovo plný zmysel a je už jedným zo základných práv v boji proti akejkoľvek svojvôli.

Dnes, už ako starší človek a na dôchodku, nenesiem v sebe na minulosť nenávisť ani sebaľútosť. Odpustenie, tolerancia to áno, ale ostražitosť. Ostražitosť preto, že dosť bolo ľudí (aj právnikov) ktorí po roku 1989 náhle zmenili svoje názory, aj keď sa u mnohých zistila spolupráca s kdekým. A v dnešných časoch je zasa príklon k extrémizmu nebezpečný aspoň tak, ako obdobie totalitného systému.

Ak toto dávam na papier, a to veľmi stručne, tak nie zo sebaľútosťi, to určite nie, ale ako memento pre mladú generá-

ciu advokátov, aby nikdy nepripustili to, čo sa udialo a aby vždy bojovali za základné práva a slobody u tých, ktorých budú zastupovať pred príslušnými orgánmi. A aby vedeli, že aj ich predchodcovia – advokáti boli súčasťou negatívneho spoločenského diania v období totality. Znie to síce ako fráza a všeobecne až banálne poučenie, ale človek, ktorý to prežil si to môže dovoliť, pretože prežiť to nie je len fráza.

Rastislav Straka

Od augusta 1968 do novembra 1989 a čo ďalej?

Úryvky z pamätí

Napísanie mojich spomienok k prelomovým rokom a ich vplyvu na vývoj advokácie na Slovensku nebolo jednoduché. Začal som listovať vo svojej pamäti, pretože byť advokátom vyše 50 rokov prináša obrovské množstvo podnetov. Okrem tých pozitívnych aj negatívnych, a tie negatívne pamät – známy „čistič“ – vytesňuje. Mal som to šťastie, že do advokácie som prichádzal v roku 1966 za „odmäku“ a rok 1968 si pamätám veľmi dobre, lebo bol významný v mojom osobnom živote. Vo februári 1968 som úspešne absolvoval advokátske skúšky, v apríli 1968 som sa stal advokátom Advokátskej poradne Poprad a celú kariéru advokáta som mal pred sebou, nebyť 21. augusta 1968.

Žiaľ, tento dátum nemôžem z pamäti vymazať aj z osobných dôvodov. Bol som na vojenskom cvičení ako dôstojník v zálohe v tankovom pluku v Trebišove. V popoludňajších hodinách v kasárňach v Trebišove pristáli dve helikoptéry plné vysokých dôstojníkov Československej ľudovej armády. O 23. hodine sme sa dozvedeli, že hranice Československa prekročili vojská Varšavskej zmluvy, v našom smere vojská Sovietskej armády. Spolu s ďalšími dôstojníkmi v zálohe, z ktorých boli viacerí vysokoškolskí pedagógovia, sme si uvedomili, že špičky našej armády spolupracovali pred vstupom Sovietskej armády s touto armádou a zabezpečovali hladký vstup na naše územie, aby nebodaj nevznikol niekde odpor. Toto zistenie ma prenasleduje a prenasledovalo veľmi dlho, a tak sľubne sa rozvíjajúca kariéra nadobúdala iné rozmery.

V apríli 1969 som bol preložený do zapadákov, akým bol novovznikajúci okres Stará Ľubovňa, a následne za niekoľko mesiacov začala normalizácia. Masová emigrácia sa netýkala len veľkých miest Slovenska. V okrese Stará Ľubovňa len z dediny Litmanová odišlo do USA viac ako 300 obyvateľov. Okrem iných represíí sa začína vo veľkom uplatňovať § 109 ods. 2 Tr. zákona – nedovolené opustenie republiky a vzhľadom na to, že išlo o konanie proti ušľým, všade bola obhajoba *ex offio*, a tak v mojej kancelárii sa kopili desiatky spisov,

v ktorých boli stíhaní mladí, starší, vysokoškolskí vzdelaní i prostí robotníci za to, že volili cestu z okupovaného štátu za slobodou. Moje obhajoby, či už dané vekom a presvedčením o spravodlivosti, neboli po vôli justičným a stranickým orgánom, a tak mlyn normalizácie ma zomlel. Z rozhodnutia stranických orgánov som musel opustiť okres Stará Ľubovňa, a to aj napriek tomu, že v tom čase moja manželka bola tehotná s druhým dieťaťom. Bolo mi dané na výber: buď miesto, ktoré mi určia, alebo odchod z advokácie navždy. Volil som menšie zlo.

Nastúpil som do Bardejova a manželka po skončení materskej nastúpila do Advokátskej poradne vo Svidníku, teda zapchali sme chýbajúce miesta advokátov na miestach, kde nikto nechcel pracovať. Jediný dôvod bola skutočnosť, že som nebol člen strany a v obhajobách som dôsledne hájil práva tých, ktorí sa obhajovať nemohli, pretože už boli väčšinou v USA.

V celom justičnom systéme sa dôsledne začala uplatňovať vedúca úloha strany. Na miesta členov výboru KZA, vedúcich advokátskych poradní boli vyberaní členovia alebo kandidáti strany, a tak viacero kolegov podľahlo tomuto tlaku a vstúpili do strany. Svojim spôsobom som ich chápal a chápem dodnes, lebo viacerým išlo o osud detí umožnením štúdiá na vysokých školách. Zo súdov odišli na základe previerok kvalitní sudcovia. Do funkcií opäť boli ustanovení absolventi právnickej školy pracujúcich, ktorí na začiatku roka 1968 pomaly sa chystali odísť z justičnej praxe. Tak začalo neradostné obdobie normalizácie, ktoré som, samozrejme, neprežíval len ja. Boli nás tisícky, ktorí neboli ochotní zmeniť svoj názor a tak trpeli nielen oni, ale aj ich príbuzní. Pri mojom odvolávaní, prakticky z bezvýznamnej funkcie v okrese Stará Ľubovňa, niekoľkokrát zasadal predsedníctvo, prešetrovali sa pomery mojich rodičov za 1. republiky, Slovenského štátu a pod. Môj kádrový spis z obdobia normalizácie má viac ako 300 strán.

Toto neradostné obdobie sa našťastie prekvapujúco skončilo. O to radostnejšie spolu s ďalšími som privítal november 1989, ale aj tento dátum je pre mňa negatívne pamätným. 17. novembra 1989 na Národnej triede demonštroval aj môj syn, vysokoškolák v Prahe a 18. novembra 1989 mi zomrela matka. Čitatelia určite pochopia, čo som prežíval a prečo k týmto dátumom sa viaže toľko negatívnych spomienok. Môj syn študoval v Prahe, pretože napriek tomu, že sa už blížil rok 1988, nebol vhodným kandidátom na vysokoškolské štúdium na Slovensku, a tak ako mnohé ďalšie deti nepohodlných rodičov odišiel študovať do Čiech, pretože tam podstatne menej dbali na politické krytie a viac im záležalo na tom, aby študenti na vysokých školách boli predovšetkým odborne pripravení na toto štúdium.

S veľkou nádejou som privítal ďalší vývoj, ktorý sľuboval návrat demokracie a vznik skutočne nezávislej advokácie. Prvé mimoriadne konferencie KZA a mimoriadne konferencie slovenskej advokácie v roku 1989 a v roku 1990 položili základy budúcnosti slovenskej advokácie. S nadšením som sa zapojil do budovania štruktúr Slovenskej advokátskej komory v snahe dosiahnuť, aby slovenská advokácia bola sku-

točne nezávislá, aby sa nikdy nemohli opakovať zasadania stranických výborov jednotlivých Krajských združení advokátov, ktoré rozhodovali o bytí a nebytí advokátov aj zamestnancov advokátskych poradní.

Považujem za potrebné v tomto článku zdôrazniť jedno: slovenská advokácia je skutočne nezávislou advokáciou, a to napriek tomu, že v 90. rokoch, predovšetkým z Českej republiky, z úst vtedajšieho premiéra zneli návrhy na likvidáciu stavovských komôr, medzi iným i advokácie, a ich nahradením štátnym aparátom, nejakými úradmi na úrovni živnostenských úradov, ktoré by vydávali osvedčenia o možnosti podnikania, medzi iným aj v advokácii, bez toho, že by stavovské organizácie mali na toto konanie akýkoľvek vplyv. Slovenská advokátska komora tieto tlaky ustála, začala naberať na sile a význame a po zlúčení s Komorou komerčných právnikov sa stala početne najsilnejšou profesijnou komorou v justícii.

O to ťažšie sa viacerí, ktorí si pamätáme neradostné 70. a 80. roky zmierujeme s tým, že advokácia často hazarduje so svojím postavením a so svojou nezávislosťou. Advokáti sú trestne stíhaní ako účastníci korupčných káuz, ktoré otriasajú spoločnosťou a dôveryhodnosťou v justičné orgány. Preto rečnícka otázka: Čo ďalej? Záleží len na advokátoch, ako využijú postavenie SAK a jej nezávislosť dôsledným uplatňovaním všetkých funkcií nezávislej advokácie a to i represívnych voči vlastným členom, lebo len týmto spôsobom advokácia môže naďalej úspešne bojovať o svoju nezávislosť. Netreba sa naivne domnievať, že štátny aparát nemá snahu ovládnuť profesijné organizácie. Bolo to tak vždy a bude to aj v budúcnosti.

A tak na sklonku svojej advokátskej kariéry si prajem, aby bola slovenská advokácia i naďalej nezávislou, bez ohľadu na to, či bude odhalených v tomto štáte korupčných afér viac alebo menej, alebo či ovládne justíciu „umelá inteligencia“.

Advokacie v letech 1989 – 2004

Popis dějin advokacie v letech 1989 – 2004 je pro historika advokacie jistě úkolem z nejnáročnějších. Důvodů, proč tomu tak je, lze nalézt hned několik.

Listopadové události roku 1989 a etapu následujících patnácti let si totiž někteří čtenáři a též autor této kapitoly prožili osobně v roli praktikujících advokátů a těch, kteří dnešní již historii advokacie psali svými dobovými činy. Na jedné straně je tu pak riziko, že bude vynecháno něco z toho, co by někdo jiný svými očima viděl jako podstatnější, na druhé straně hrozí přehnutí textu až přílišnými detaily či příliš subjektivní hodnotící soudy. Útěchou může být snad okolnost, že onomu Kosmovu „bájnému vyprávění starců“ se při samé hranici historie asi úplně vyhnout nelze.

Období od 17. 11. 1989 (tzv. sametová revoluce) do 30. 6. 1990 je etapa listopadových událostí a příprav nové právní úpravy přinášející především privatizaci advokacie. Bez jakékoliv nadsázky lze toto období charakterizovat jako čermákovské období dějin české advokacie. **Karel Čermák** (foto) je stoprocentně oním pamětníkem, který má z těchto let nejbohatší vzpomínky, a byl zakladatelem a vůdčím duchem týmu advokátů, který tehdy v praxi realizoval výkon stavovské samosprávy. Po celé období mu byl po boku nenahraditelný tajemník, zprvu krátce Ústředí české advokacie a konečně

České advokátní komory, pro českou advokacii rovněž nezapomenutelný **Jiří Klouza**. Třetím, zdánlivě v pozadí stojícím pilířem, byl v tomto období **Václav Mandák**, jehož jméno je neodmyslitelně spjato s *Bulletinem advokacie*, který se pod jeho vedením propracoval na přední místo mezi právníckými časopisy.

Tato etapa byla obdobím revolucí, plným změn v dobové společnosti i advokacii, probíhajících někdy překotně, jindy promyšleně.

Advokáti a advokátní koncipienti se od samého počátku listopadových událostí aktivně zapojili do politického dění. Někteří z nich se zúčastnili již demonstrace 17. 11. 1989, která skončila pod okny Kaňkova paláce.

Vzpomínám si, že otevřená okna ve druhém patře tehdy uzamčené budovy Ústředí české advokacie onoho večera svítila. I když se nepodařilo zjistit, kdo byl v místnosti, lze se důvodně domnívat, že to byla osoba spolupracující s tehdejší Státní bezpečností.

V pondělí 20. 11. se konaly schůze advokátů v advokátních poradnách, o den později výbor Ústředí české advokacie vydal prohlášení, v němž odsoudil nepřiměřenost policejního zákroku na Národní třídě. V té době již mnozí advokáti vyvíjeli aktivitu ve vznikajícím Občanském fóru, zcela přirozeně byli více či méně vtahováni do politického dění a do činnosti v nově obsazovaných státních orgánech a institucích.

Aktivní byli i koncipienti. Ti v rámci školení advokátních koncipientů v Modre u Bratislavy 20. – 24. 11. 1989 seznámili slovenské kolegy s průběhem událostí v Praze a účastnili se setkání na Náměstí Slovenského národního povstání v Bratislavě, kde poprvé vystoupil Alexandr Dubček.

Souběžně s těmito politickými aktivitami započaly první kroky k transformaci advokacie. V prosinci 1989 rozhodl výbor Ústředí české advokacie o svolání mimořádné konference české advokacie na 21. – 22. 2. 1990. Vzhledem k tomu, že do 30. 6. 1990 platila právní úprava daná ještě zákonem č. 118/1975 Sb., o advokacii, zůstaly organizačními platformami, na nichž se odehrávaly události uvnitř advokacie, stále advokátní poradny, krajská sdružení advokátů a Ústředí české advokacie. V českých zemích tehdy působilo 826 advokátů a advokátních koncipientů, jejich největší koncentrace byla v Praze, a proto zákonitě specifickou a významnou roli hrálo především pražské Městské sdružení advokátů.

V Praze bylo ještě před mimořádnou konferencí konáno 11. 2. 1990 Fórum českých advokátů, na němž advokáti diskutovali o dění v advokacii i společnosti. Na mimořádné konferenci ve dnech 21. – 22. 2. 1990 byl zvolen předsedou výboru Ústředí české advokacie zvolen Karel Čermák. Již zde bylo konstatováno, že text návrhu zákona o advokacii je připraven v paragrafovaném znění.

V době mimořádné konference byla ministryní spravedlnosti v české vládě pražská advokátka Dagmar Burešová, jejím náměstkem byl další pražský advokát Jiří Balašík. I tato konstelace dávala naději, že zákon bude v České národní radě, v níž byli též poslanci advokáti, schválen.

Transformace a privatizace advokacie předstihla reformní snahy v dalších právnických profesích. Následně a poté souběžně probíhala očista a reforma justice a prokuratury, připravovala se a provedla privatizace notářství.

Česká advokátní komora se ze zákona stala právním nástupcem Ústředí české advokacie, krajských sdružení advokátů a pražského Městského sdružení advokátů.

K perzekúciám advokátov v rámci monstreprocesov v Československej republike

*V dennej tlači prebehla v septembri 2018 krátka noticka o tom, že v Maďarsku zomrel László Rajk. Pre väčšinu čitateľov je toto meno bývalého disidenta a exposlanca maďarského Národného zhromaždenia neznáme, avšak s jeho otcom totožného mena popraveným v roku 1949 sa spája prvý komunistický monstreproces krajín strednej Európy. Jazykovedne pritom patrí označenie **monstreproces** do francúzskej provencencie, keďže v La belle France už v časoch Veľkej francúzskej revolúcie boli kreované revolučné tribunály, ktoré na smrť posielali tisíce šľachticov, duchovných, mešťanov i sansculotov.*

Prvým trestným konaním označovaným za *monstreproces* bol však už v starom Ríme súd počas 3. storočia p. n. l. proti matrónam – travičkám. Na popud rímskych patres familias vydesených travičskými postupmi vlastných žien ich bolo asi 170 odsúdených a popravených.

Skutočný význam svojím rozsahom aj propagáciou mali pritom monstreprocesy v ZSSR počas stalinského obdobia pred Druhou svetovou vojnou, ktoré sa v mnohom stali vzorom pre trestné konania vedené po nastolení socializmu vo viacerých krajinách strednej a východnej Európy – vrátane Československa. Tri tzv. moskovské procesy proti 54 obžalovaným v Sovietskom zväze roztočili koleso odsúdení viacerých predstaviteľov strany a štátu (proces so zjednoteným trockisticko-zinovievovským teroristickým centrom z roku 1936, proces s protisovietskym trockistickým centrom z roku 1937 a proces s protisovietskym pravičiarsko-trockistickým blokom z roku 1938).

Tak, ako sa po vzniku sovietskeho bloku nekriticky preberali v nových ľudových demokraciách strednej a východnej Európy metódy a postupy zo ZSSR v štátnej správe, národnom hospodárstve i kultúre, mali svoj ohlas aj monstreprocesy. Najskôr sa vo všetkých krajinách východného bloku vysporiadali s vojnovými zradcami a kolaborantmi, potom prišli na rad bývalí kapitalisti, fabrikanti, veľkostatkári, duchovní, politickí oponenti, ba niekde aj feudáli. No a napokon ocelová pásť robotníckej triedy tvrdo a nekompromisne udrela na vnútorných nepriateľov priamo v komunistickej strane, keďže s tzv. triednym nepriateľom sa už vysporiadala.

Na našom území za začali trestné konania proti oponentom režimu prakticky hneď po februárovom prevrate, najskôr si však účty vybavovala komunistická moc s triednymi nepriateľmi. Skutočné politické procesy v Československu, ktorých obeť boli súdené za činy politickej a protištátnej povahy, prebiehali v rokoch 1949 – 1954. Ich zmyslom bolo z dôvodu politických záujmov a triednej nenávisti, zlikvidovať, potrestať a vyradiť odporcov režimu, či už skutočných, potenciálnych, alebo len vymyslených. Veľmi významnou

funkciou procesov bolo možných odporcov režimu zastrašiť a vytvárať atmosféru strachu v celej spoločnosti. Mali spoločnosť šokovať a vychovávať ju, mali sa stať školou nenávisti k odporcom režimu, školou ostrážitosti voči imperialistickým nepriateľom. Réžiu každého z nich schvaľovalo vedenie KSČ v dokumente s príznačným názvom *O politickom zabezpečení politického procesu*.

Pri verejných procesoch sa určovalo aj zloženie divákov, ktorí sa mali zúčastniť na súdnom pojednávaní. Pôsobili miestne v závode, meste alebo obci, regionálne v okrese či kraji, celoštátne s reláciami v rozhlas a publikovaním v ústrednej tlači i medzinárodne s publikovaním v zahraničnej tlači a s knihami o procese v niekoľkých svetových jazykoch. Autori procesov ich pripravovali a predvádzali ako veľké divadlo pre milióny divákov, čitateľov a poslucháčov. Organizované ohlasy a rezolúcie boli umelo napĺňané „ľudovým hnevom“ proti obžalovaným – vlastizradcom, nepriateľom, agentom imperializmu a pod. – a volaním po krvi.

Za prvý monstreproces u nás s fatálnym následkom pre člena advokátskeho stavu možno označiť trestné konanie proti JUDr. Borkovcovi a spol. z júla 1949. Prvým na trest smrti odsúdeným a popraveným príslušníkom advokátskeho stavu v Československu sa tak stal advokátsky koncipient **JUDr. Jaroslav Borkovec** (nar. 16. 6. 1906 v Jaroměři), ktorý od roku 1946 pracoval v advokátskej kancelárii JUDr. Havelku v Prahe. V roku 1949 bol obvinený z protištátnej činnosti smerujúcej k vykonaniu štátneho prevratu. Po odsúdení na trest smrti senátom Štátneho súdu v Prahe, v ktorom pôsobil ako predseda bývalý koncipient pplk. JUDr. Jiří Štella a ako referent exosnovník pplk. JUDr. Juraj Vieska.

Keď prezident ČSR a predseda KSČ K. Gottwald s generálnym tajomníkom strany R. Slánskym požiadali v septembri 1949 vedenie VKS (b) o vyslanie sovietskych bezpečnostných poradcov, od nasledujúceho mesiaca už v Československu vyučovali títo poradcovia tzv. ruzínske metódy vypočúvania s tým, že o procesoch rozhodovala komisia Bezpečnostnej päťky.

V rámci **procesu s vedením záškodníckeho sprisahania proti republike** (oficiálne s *Direktóriom československého odboja, teda proces „D“*), čiže s bývalou poslankyňou Československej národnosocialistickej strany JUDr. Miladou Horákovou a spol. z roku 1950 bol na trest smrti odsúdený bývalý advokátsky koncipient **JUDr. Oldřich Pecl** (nar. 1903). Keďže po oslobodení v roku 1945 boli znárodnené antracitové bane, ktorých bol vlastníkom, pracoval na právnom oddelení spoločnosti obchodujúcej s lekáorskymi prístrojmi v Prahe. Obžalovaný bol z toho, že ako „bývalý majiteľ antracitových dolů, které byly v roce 1945 znárodněny, rozvinul na podzim roku 1948 ilegálnú činnosť ako člen protistátni organizace Kleinerové i jako spolupracovník trockisty Závise Kalandry, k proudění široké špiónáže ve prospěch západních imperialistů. Od prosince 1948 do června 1949 dodal anglickým i a americkým špiónážním ústřednám asi 100 špiónážních zpráv hospodářských, politických a vojenských, mezi nimiž byla řada zpráv, obsahujících zvláště důležitá státní tajemství. (...) Navázal spojení s jugoslávským diplomatem dr. Murko, jemuž podával špiónážní hospodářské zprávy a s nímž jednal o možnostech rozšiřování titovské fašistické koncepce do ČSR“. Označovaný bol: milionár-vydriduch, uhľobarón, prívrženec Mussoliniho, hlavne však negatívne ako hlavný akcionár antracitových baní znárodnených v roku 1945, „kde se dobýval antracit pro jejich americká kamna, v jejichž teple se bavili duchaplným slovním šermířstvím, konverovali francouzsky a opájeli se „čistou poesií“ a ušlechtilým bezbřehým smutkem, který tak dobře slušel červené tváři kamen, krásnému účesu a pěstěným“. O. Peclovi v priebehu vypočúvaní dokonca spálil vyšetrovateľ Zeipl tvár teplometom, aby z neho dostal priznanie, kde skryl protištátne materiály o svojej činnosti.

Medzi obžalovanými v rámci predmetného trestného konania bol aj bývalý bratislavský a neskôr pražský advokát zastupujúci v svojej profesionálnej minulosti členov šľachtických rodín ako Lobkowiczovcov či Schwarzenbergovcov a rovnako britské a indické veľvyslanectvo či rakúske vyslanectvo **JUDr. Jiří Křížek** (1895 – 1970), ktorému sa kládlo za vinu, že „po roce 1945 ve své honbě za bezpracným ziskem zachraňoval kolaboranty z řad bývalé šlechty, ze sběrných táborů pro Němce, bojoval v restitučních řízeních všemi prostředky za buržoasní zájmy svých kapitalistických klientů. Na jaře 1948 přešel do přímých služeb západních imperialistů...“ V rámci záverečnej reči JUDr. Křížek uviedol: „Chtěl jsem docela stručně – nikoliv jako advokát, ale jako člověk – vyličit příčiny, které mě vedly k páchání této trestné činnosti. Nehledě na to, že jsem měšťáckého původu a byl jsem vychován v měšťácké ideologii, byla to ta okolnost, že mé zaměstnání advokáta – dvacet let v Bratislavě, deset let v Praze – přivádělo mě výlučně do styku s buržoazií, aristokracií a nakonec diplomacií. Byla to moje vlastní chyba, co dnes uznávám, že jsem nehledal nikdy styku s prostým lidem, a tak mně zůstaly jeho přání a tužby neznámý.“ Po roku 1945 bol menovaný za člena výboru Advokátskej komory v Prahe za Československú stranu lidovú. Bývalý advokát J. Křížek dostal trest „ťažkého žalára na dobu 22 rokov zostreného polročne jedným tvrdým lôžkom.“

Na absolútny trest bol odsúdený bývalý slovenský advokát **JUDr. Vladimír Clementis** v roku 1951 v **procesu s vedením protištátného sprisahaneckého centra na čele s Rudolfom Slánským**. V obžalobe stálo, že „jako trockisticko – titovský nacionalistický zrádce československého lidu, lidovědemokratického zřízení a socializmu oslaboval jednotu československého lidu a republiky, aby ji odtrhl od pevného spojení a přátelství se Sovětským svazem“. V. Clementis údajne „drze podváděje stranu, sabotoval jednání s Maďary a Poláky v otázce národních menšin a podřídl se v tom linii udržované titovci“. Nepochybovalo sa pritom, že V. Clementis „je dnes odhalen jako dlouholetý špión a škůdce ve službách francouzských a který se svými nacionalistickými společníky Ladislavem Novomeským, Dr. Gustávem Husákem aj. sestavil nový separatistický program a kul spolu s nimi pikle, směřující k odtržení Slovenska“. Keďže väčšinu obžalovaných z procesu s R. Slánským predstavovali židia, hralo sa aj s touto kartou: „V důsledku těchto vědomých židovsko – buržoasních nacionalistických zločinů byl živěn záměrně antisemitismem i mezi pracujícími na Slovensku.“ Exadvokáta Clementisa prokurátor Josef Urválek označil za „renegáta, zapřísláhlého slovenského buržoasního nacionalistu a starého agenta americké, anglické a francouzské špiónážní služby“. Návrh rozsudku z jeho úst znel: „Nechť váš rozsudek dopadne jako železná pěst bez nejmenšího slitování. Nechť je ohněm, který do kořene vypálí tuto hanebnou hlízu zrady.“ V. Clementisovi nepomohla ani sebakritika, keď ešte 27. júna 1950 Predsedníctvu KSS napísal: „Ako som bol už povedal pred IX. zjazdom KSS, pre svoje najťažšie previnenie, pre zaujatie protisovietskeho s protistraníckeho postoja po uzavretí sovietsko-nemeckého paktu, nenachádzam poľahčujúce, ale len priťažujúce okolnosti.“⁵ Aj pred súdom pritom Clementis uviedol: „Tak ako titovci v Juhoslávii, aj my na Slovensku sme propagovali nepriateľskú ideológiu slovenských buržoasnych nacionalistov.“

Druhým odsúdeným a popraveným exadvokátom z procesu s Rudolfom Slánským bol bývalý námestník ministra financií **JUDr. Otto Fischl** (1902 – 1952), ktorý ako advokát pôsobil v rokoch 1931 – 1939, zastával aj rang vyslanca v Nemeckej demokratickej republike a pred zatknutím pracoval ako podnikový hospodár v podniku Energostav, n. p.

K ďalším monstreprocesom zo začiatku päťdesiatych rokov patrilo napr. trestné konanie z roku 1951 proti velezradnému špiónovi Alfrédovi Plockovi, kde boli udelené 3 tresty smrti a bývalý český advokát **JUDr. Jiří Klouda** dostal trest 12 rokov odňatia slobody, K tragédiám advokátov súvisiacich s procesom s *Direktóriom československého odboja* patrí aj osud bývalého advokáta **JUDr. Josefa Jeřábka** (nar. 1901). V monstreprocesu s M. Horákovou odmietol vypočuť, ale ešte v tom istom roku bol Štátnym súdom odsúdený na trest odňatia slobody 18 rokov pre zločin velezrady, ktorého sa mal z jedným z obžalovaných v procese „D“ JUDr. Nestávalom dopustiť snahou o vytvorenie ilegálnej „Strany demokratického socializmu“ a s redaktorom Hasterlíkom zase „Marsarykovej strany humanitného socializmu“.

Z ďalších postihnutých advokátov nemožno vynechať **JUDr. Mirko Poledna** (nar. 1913), ktorý pôsobil ako konci-

pient JUDr. Jiřího Křížka. Ako advokát v pohraničnom Chebe zabezpečil útek do emigrácie grófkke Kinskej s dvoma deťmi. Štátny súd v Prahe mu v roku 1950 uložil trest odňatia slobody na 15 rokov, konfiškáciu celého majetku a pokutu 50 000 Kčs. Prepustený bol až na základe amnestie prezidenta Antonína Josefa Novotného z roku 1960.

Medzi obete päťdesiatych rokov z radov advokátov patrí i **JUDr. František Turek** (nar. 1912), ktorý mal sídlo advokátskej kancelárie totožné s obhajcom div. gen. Heliadora Píku JUDr. Vahalom, rovnako perzekvovaným komunistickým režimom. Za informovanie svojho kolegu JUDr. Jiřího Křížka o podstate obvinenia H. Píka, ktorý zistil zo spisu JUDr. Vahalu nájdeného v spoločnej kancelárii, bol v roku 1951 odsúdený Štátnym súdom na trest odňatia slobody 10 rokov za naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu vyzvedačstva. Perzekúciám sa nevyhol ani **JUDr. František Roušar** (1905 – 1958), ktorý bol od roku 1926 členom KSČ a od roku 1937 členom Československej strany národnosocialistickej. Aj keď po oslobodení opätovne vstúpil do KSČ, bol z nej v roku 1949 vylúčený a v roku 1952 zatknutý. V trestnom konaní s Václavom Vlkom a spol. bol JUDr. Roušar v roku 1954 odsúdený na trest odňatia slobody 10 rokov, pričom počas výkonu trestu zomrel. V roku 1963 bol rehabilitovaný.

Bývalých zástupcov advokátskeho stavu zasiahol v roku 1954 **proces so slovenskými buržoáznymi nacionalistami z Komunistickej strany Slovenska** (proces s G. Husákom a spol.), ktorí sa snažili uplatniť v oblasti vzťahov medzi Čechmi a Slovákmi zásadu rovný s rovným, zakotvenú v Košickom vládnom programe z roku 1945. V súdnom konaní odsúdili v Bratislave na doživotie bývalého predsedu Zboru povereníkov exadvokáta **JUDr. Gustáva Husáka**, bývalého skalického advokáta a expovereníka vnútra **Daniela Okáliho** na trest odňatia slobody v trvaní 18 rokov a bratislavského exadvokáta **Ivana Horvátha** na 22 rokov. V správe o frakčnej protistrannickej skupine buržoázných nacionalistov v KSS bolo obvinenie z buržoázneho nacionalizmu formulované takto: „*Výpoveď Clementisa a posledné výsledky vyšetrovania ukazujú, že ani u skupiny Husák – Novomeský nešlo teda o chyby a úchyľky, ale že tu máme do činenia s organizovanou protistranickou frakcionárskou bandou, ktorá svojou separatistickou, podvratnou prácou vedome a úmyselne rozbíjala jednotu republiky a snažila sa v jej rámci fakticky udržať tzv. samostatný slovenský štát, aby vo vhodnej chvíli odtrhla Slovensko od republiky a ktorá zámerne hamovala vývin k socializmu a orientovala sa v podstate na reštaurovanie kapitalizmu.*“ K obvineniam patrilo aj to, že: „*Husák a Novomeský vykonávali v období boja za slobodu a príprav národného povstania záškodnícku prácu v prospech slovenskej buržoázie podľa smerníc Macha*“. O advokátskom pôsobení G. Husáka, ktorému priťažila aj funkcia čestného predsedu Zväzu priateľov Titovej Juhoslávie na Slovensku, sa mal vyjadríť v naučenej svedeckej výpovedi práve aj exminister vnútra Slovenska z rokov 1939 – 1945 Alexander Mach: „*... od ministra vnútra záviselo, či niekto mal alebo nemal advokátsku kanceláriu. Teda Husák i Horváth pracovali pre nás, lebo inak by nemali advokátske kancelárie.*“ Bolo potom patáliou celej histórie,

keď sa ukázalo deň pred pojednávaním už v Bratislave, že Husák kanceláriu nemal. O G. Husákovi uviedol predseda Komunistickej strany Slovenska Viliam Široký toto: „*Súduhovia Husák a Novomeský nebudovali stranu ako stranu Stalinско-leninského typu, ako stranu robotníckej triedy, ale v podstate ako stranu maloburžoáznej inteligencie.*“ V Husákovej osobnej charakteristike sa tvrdilo, že „*s. Husák sa stal výrazným predstaviteľom buržoázneho nacionalizmu a k strane a k robotníckej triede mal dlho povýšenecký pomer individualnosti*“. V procese bolo poukázané aj na právnické pôsobenie G. Husáka vo Zväze špeditérov počas Druhej svetovej vojny: „*Husák ako advokát této fašistické firmy pomáhal vymáhat požadavky fašistů, přičemž věrně i on, jakož i ostatní končí dopis pozdravem: Na stráž !*“ Další obžalovaný exadvokát JUDr. Daniel Okáli údajne „*z příkazu Clementise jako vedoucí československé přesídlovací komise v Maďarsku různým způsobem se snažil kalit dobrý poměr mezi Maďarskem a ČSR*“. Podľa člena Zväzu československých spisovateľov Juraja Špitžera „*buržoázně-nacionalistické názory Okáliho zakotvili v době fašistického pašalíku na Slovensku v náboženském blouznění*“. Tretí obžalovaný exadvokát JUDr. Ivan Horváth vraj „*byl aktivním společníkem Clementise při vytváření a budování špionážních sítí v lidově demokratickém Maďarsku, o které měly zájem imperialistické agentury*“. Predmetom odsúdenia bol aj samotný spolok DAV, z ktorého všetci vyššie obžalovaní pochádzali: „*Šlo v podstatě o maloburžoázní organizaci, která se sice nazývala komunistickou, avšak komunistickou nebyla, protože nejen že překrucovala a falšovala zásady marxizmu-leninizmu, ale ideově se přibližovala, ne-li přímo shodovala, s fašistickým lidáctvím.*“

Posledným monstreprocesom, v ktorom bol odsúdený bývalý advokát, bolo **trestné konanie s exguvernérom Slovenskej národnej banky Imrichom Karvašom a spol.** z roku 1959. V rámci konania bol odsúdený aj bratislavský advokát **JUDr. Juraj Sinay** (nar. 1909), ktorý ako advokátsky kandidát pôsobil v kancelárii JUDr. Ferdinanda Ďurčanského a až do roku 1949 vykonával advokátsku prax vo vlastnej kancelárii. V roku 1940 sa oženil so sudkyňou Emmou Dérovou (nar. 1913), príbuznou JUDr. Ivana Déreera, ktorá s ním bola rovnako obžalovaná v tomto procese. Politicky sa po Druhej svetovej vojne exponoval v Demokratickej strane. Po odsúdení za velezradu v súvislosti s údajnou snahou zmeniť spoločensko-politické pomery v ČSR v rámci pripravovanej Kresťansko-demokratickej strany bol Emme Sinayovej uložený trest odňatia slobody na tri roky a Jurajovi Sinayovi na 10 rokov spolu vedľajším trestom zákazu výkonu advokátskeho povolania na dobu 5 rokov.

Všetky uvedené monstreprocesy, ktoré pre viacerých advokátov či advokátských koncipientov v postavení odsúdených predstavovali často fatálne perzekúcie zo strany vtedajšieho režimu, boli po roku 1968, no najmä po Nežnej revolúcii predmetom rehabilitačných konaní, ktoré odhalili ich nespravodlivosť a nezákonnosť. Ostáva veriť, že podobné trestné konania sa už na našom území nikdy nebudú viesť.

PREDSTAVUJEME VÁM EURÓPSKU ADVOKÁCIU

Akú podobu mala revolučná vlna u našich európskych susedov?

V tomto čísle prinášame krátky pohľad na prežívanie obdobia transformácie v 80. a 90. rokoch minulého storočia u našich severných, južných a východných susedov. Advokátske komory nezabúdajú na odvahu a obetavosť svojich členov, ktorí sa usilovali o príkladný výkon advokácie aj na úkor vlastnej slobody a pohodlia, či na tých, ktorí sa pričínili o nezávislú a modernú advokáciu pre ďalšie generácie.

Poľsko: Odvaha advokátov v početných politických procesov inšpiruje dodnes

V povojnovom období sa pritvrdilo obmedzenie nezávislosti advokácie, ktoré malo svoje počiatky v roku 1938. Legislatívne opatrenia z roku 1945, 1950 a 1963 dali advokácii novú socialistickú tvár.

Zdrojom zmien v Poľsku po roku 1989 bol vznik hnutia Solidarita, ktoré v roku 1980 zrodil štrajk poľských robotníkov žiadajúcich dodržiavanie ich občianskych práv a zmenu politického režimu. Aj poľská advokácia začína svoju transformáciu v tomto čase, keďže advokáti štrajk podporili a niektorí predstavitelia – napríklad Jan Olszewski, Władysław Siła-Nowicki, Wiesław Chrzanowski – sa osobne zúčastnili v gďanských dokoch, spísali chartu slobodných odborov a zastupovali hnutie pred najvyšším súdom vo veci povolenia registrácie hnutia.

Demokratické zmeny potlačilo v roku 1981 vyhlásenie stanného práva a snaha o znovuoobnovenie totalitárneho štátu. Vedúce osobnosti Solidarity boli zadržané, robotníci a študenti potlačení – mnoho advokátov sa aktívne podieľalo na zastupovaní osôb, ktorých práva boli porušené štátnymi orgánmi v trestných konaniach, ale aj zamestnaneckých sporoch. Advokáti v politických procesoch prejavili nekompromisný prístup a odvahu, ktorá si vyslúžila veľký rešpekt zo strany občanov. Advokátska komora sa stala „útočiskom“ pre sudcov a prokurátorov, ktorí stratili svoje miesta, hoci ich zápis sa často stretol s nesúhlasom ministerstva spravodlivosti. Mnohí advokáti boli sledovaní (napr. Maciej Bednarkiewicz, Ewa Juszkó-Patubská), boli vedené tendenčné disciplinárne konania, vykonané daňové kontroly, opakované predvolania políciou. Stávali sa aj fyzické útoky „neznámych páchatelov“ na majetok advokátov.

Paradoxne, zákon o advokácii prijatý v roku 1982 počas stanného práva, zaručoval nezávislosť advokácie, výlučnú kompetenciu komory v disciplinárnych veciach ako aj v otázke etiky a deontológie, a tiež povinnosť mlčanlivosti a širokú ochranu dôvernej komunikácie advokáta a klienta. Tento zá-

kon, po menších úpravách, predstavuje dodnes základ právnej úpravy advokácie. Tento úspech sa pripisuje aj advokátke Marie Budzanowskej (**foto 1**), ktorá v tom čase pôsobila v parlamente a neskôr sa stala prvou ženou na čele Poľskej advokátskej komory.

Poľská advokátska komora značne prispela k pádu komunizmu v krajine a po roku 1989 sa podieľala na rekonštrukcii štátu smerom k demokratickému modelu. Viacerí obhajcovia známi z politických procesov sa aktívne zapojili do politických zmien (Jan Olszewski, Władysław Siła-Nowicki, Edward Wende, Krzysztof Piesiewicz, Tadeusz de Virion). Advokáti sa tiež stali sudcami na najvyššom súde, ústavnom súde a advokát Aleksander Bentkowski sa stal prvým ministrom spravodlivosti. Aj ďalší ministri boli z radov advokátov – prof. Wiesław Chrzanowski (**foto 2**), Andrzej Marcinkowski, Zbigniew Dyka, Jan Piątkowski, Prof. Zbigniew Cwiakalski. Advokáti Walerian Piotrowski a Ryszard Kalisz spolupracovali pri tvorbe textu ústavy a mnohí advokáti pracovali na reforme legislatívy.

Advokát Jan Olszewski (**foto 3**), neskôr prvý ministerský predseda v slobodnom Poľsku, venoval celý svoj profesionálny život obhajobe osôb stíhaných komunistickým režimom, vrátane najznámejších politických procesov. Po obhajobe študentov v roku 1968 mu bolo zakázané vykonávať advokáciu. Po obnovení výkonu advokácie neváhal obhajovať členov organizácie Ruch, ktorým boli uložené dlhé tresty odňatia slobody, organizoval kampaň za ich oslobodenie, pre ktorú získal aj podporu katolíckej cirkvi, vrátane kardinála Karola Wojtyły. Bol zapojený do všetkých zásadných momentov vývoja smerom k slobodnému demokratickému štátu, obhajoval organizátorov štrajkov, politických väzňov,

1

2

3

s Władysławom Siłą-Nowickim vo veci vraždy študenta Stanisława Pyjasa. Spolu s Andrzejem Grabińskim, Krzysztofom Piesiewiczom a Edwardom Wende vystupoval v procese proti páchatelovi tragickej vraždy otca Jerzyho Popiełuszka, tzv. „kňaza solidarity“. Bol neustále aktívny, až do svojej smrti vo februári 2019. Krzysztof Piesiewicz sa stal senátorom a v politike pôsobil do roku 2011. Známy je aj ako scenárista trilógie Tri farby.

Pobaltské štáty: Baltická reťaz a Spievajúca revolúcia

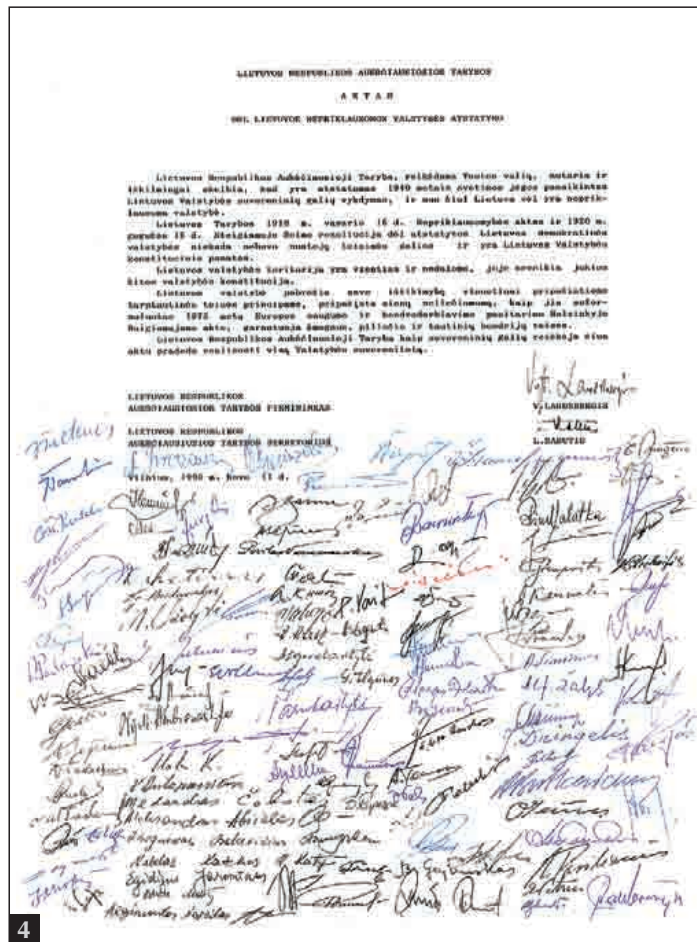
V roku 1940 na základe Paktu o neútočení územie Estónska obsadili sovietske vojská. Aj advokácia bola zmenená podľa sovietskeho modelu a komora zlikvidovaná. Pre členstvo sa už nevyžadovalo vysokoškolské vzdelanie, stačila ročná prax na súde. V povojnovom období bol stanovený *numerus clausus* určený na ročnej báze, dochádzalo k vyčiarknutiu advokátov bez udania dôvodu, vzdelanie sa naďalej nevyžadovalo.

V roku 1988 mladí advokáti začali požadovať radikálnu reformu vtedajšej právnej úpravy advokácie. Okrem iného advokáti volali po reforme volebného práva tak, aby len osoby s estónskym občianstvom a pobytom v Estónsku mohli voliť. Aktivita tohto advokátskeho fóra je dnes považovaná za jeden z krokov smerom k obnoveniu Estónskej republiky. Fórum otvorilo aj otázku vystúpenia Estónska zo ZSSR.

Baltické krajiny sa, podobne ako v prípade Československa, preslávili pokojnou revolúciou, ktorá dodnes nesie názov „spievajúca“, keďže účastníci spievali ľudové a vlastnecké piesne, ktoré boli desaťročia zakázané. Veľmi silným prejavom odvahy a vzájomnej solidarity bola živá reťaz, do ktorej sa 23. augusta 1989 zapojili 2 milióny ľudí z Litvy, Lotyšska a Estónska, ktorí vlastnými telami spojili Tallinn, Rigu a Vilnius, čím demoštrovali svoju túžbu po nezávislosti.

Spoločenské a politické aktivity Estónskej advokátskej komory a zapojenie sa do demokratizačného procesu postupne zvyšovali autoritu komory. Pre reformu jej fungovania malo veľký vplyv Fínsko, ktoré pozvalo estónskych advokátov na oficiálnu návštevu, aby získali prehľad o fungovaní advokátskej komory v demokratickom štáte. Na začiatku roka 1990 členovia komory rozvinuli nový koncept, v zmysle ktorého bola umožnená kontinuita fungovania advokátskej komory ako jednotnej organizácie s advokátskymi kancelármi (obchodnými spoločnosťami) a došlo tak k nahradeniu advokátskych poradní. V lete 1990 sa z názvu komory odstránilo slovo *sovietska*, začali sa zakladať nové advokátske kancelárie a počet advokátov rástol. Na jeseň začali práce na novom zákone o advokácii. Základnou dilemou bola otázka, či nadviazať na zákon z roku 1938 alebo napísať nový podľa západoeurópskeho vzoru. Nakoniec bol zvolený pôvodný zákon ako základ.

V dňoch 19. – 20. februára 1992 zasadala konferencia advokátov, ktorá opäť oživila Estónsku advokátsku komoru,

zlikvidovanú v roku 1941. V októbri 1992 sa stala komora členom Medzinárodnej advokátskej komory (IBA) a po vstupe Estónska do EÚ aj členom CCBE.

Podobný osud stretol aj druhý pobaltský štát. Od roku 1940 bola Litva súčasťou Sovietskeho zväzu až po opätovné získanie nezávislosti v marci 1990. Šiesti zo 124 signatárov zákona o obnovení litovského štátu boli advokáti (foto 4). V tom čase mala advokácia 300 členov.

V roku 2014 bola vydaná zaujímavá publikácia s názvom *Advokát a štát (Advokatas ir valstybe)* pripomínajúca advokátov, ktorí sa pričínili o nezávislosť Litovskej republiky v roku 1990. Litovci sú hrdí na to, že dokázali zložitú minulosť pretaviť vo svoju výhodu a využiť schopnosť adaptácie a kultúrnu citlivosť danú historickými súvislosťami. Prvý zákon regulujúci nezávislú litovskú advokáciu bol prijatý 16. septembra 1992.

Maďarsko: Na ceste k demokracii

Počas socialistickej éry v Maďarsku bola zachovaná kontinuita advokátskych komôr, ale ich činnosť bola značne obmedzená. Počet advokátov sa riadil princípom *numerus clausus*. Advokáti mali na starosti obhajobu a civilné či správnoprávne veci, vôbec sa však nemohli venovať obchodnému právu, ktoré patrilo výlučne do sféry podnikových právnikov. Títo

neboli členmi komory, ale zamestnancami štátu. Vláda dohliadala na všetky činnosti komory.

Po oslabení ekonomiky v 80. rokoch bola vláda nútená povoliť občanom v malej miere podnikať. Právne služby v takýchto prípadoch začali poskytovať komerční právnici, ktorí sa ako nová profesia odrhli od skupiny podnikových právníkov. Bolo im umožnené zakladať si právnické kancelárie a bola vytvorená samostatná komora.

Alternatívne politické hnutia sa na území Maďarska začali formovať v roku 1988 a následne bola vytvorená nová vláda, ktorej členovia síce boli prijateľní pre komunistickú stranu, ale zároveň jednotlivci vo vláde požívali aj reálnu vysokú dôveru ľudu. V roku 1989 nové hnutia zorganizovali v Budapešti symbolický pohreb Imre Nagya (**foto 5**), ktorý bol ako ministerský predseda popravený za to, že sa postavil na stranu povstalcov v roku 1956 a vyhlásil neutralitu Maďarska. Tisíce východonemeckých dovolenkárov mali možnosť dostať sa do Rakúska cez maďarské hranice. Zástupcovia nových strán získali dostatočne silné postavenie na to, aby vyžiadali stretnutie s predstaviteľmi štátnej strany a dohodli sa na úplne novej štruktúre štátu a slobodných voľbách. Diskusia vyústila aj do tvorby novej ústavy a na 33. výročie revolúcie, dňa 23. októbra 1989, bola vyhlásená Maďarská republika. Členovia advokátskej komory zohrali významnú úlohu v týchto diskusiách a v rámci vedenia nových strán.

6

7

V roku 1991 novozvolená vláda prijala nový zákon o advokácii, ktorý predstavil advokáciu ako slobodné a nezávislé povolanie. Zákomom sa tiež zlúčili dve existujúce komory pod pôvodnú advokátsku komoru a zakotvilo sa právo každého, kto splnil zákonné požiadavky, zapísať sa do zoznamu advokátov. Odmena sa v zmysle zákona riadila zmluvnou slobodou a dohodou medzi advokátom a klientom. Rokovania ohľadom nového zákona viedol Dr. János Bánáti (**foto 6**) a Dr. Jenő Horváth (**foto 7**). Po legislatívnych zmenách bolo treba usporiadať voľby do orgánov zjednotenej komory. Predsedom národnej Maďarskej advokátskej komory sa stal Dr. Jenő Horváth a predsedom Budapeštianskej komory sa stal Dr. János Bánáti, ktorý po troch volebných obdobiach nahradil Dr. Horvátha na poste predsedu maďarskej komory, kde úspešne pôsobí až dodnes. Obaja advokáti sa tešia veľkej úcte a Dr. Horváth získal v roku 2007 titul honorárneho predsedu Maďarskej advokátskej komory. Predsedníctvo Maďarskej advokátskej komory udeľuje titul čestného predsedu bývalému predsedovi, ktorý zastáva túto funkciu najmenej dve funkčné obdobia, a trvalo prispieva k posilňovaniu sociálnej prestíže advokátskej komory a Maďarskej advokátskej komory.

Mgr. Michaela Chládeková, PhD.

Odbor medzinárodných vzťahov SAK

Foto Archív Varšavskej advokátskej komory (1, 2, 3), wikipedia (4, 5), archív Maďarskej advokátskej komory (6), Ügyvéd Forum (7)

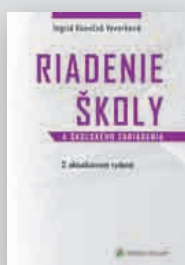
Za pomoc pri príprave článku ďakujem zástupcom komôr:

- adw. Henryk Romańczuk, predseda pracovnej skupiny pre históriu advokácie na Varšavskej advokátskej komore,
- adw. Mikołaj Pietrzak, dekan Varšavskej advokátskej komory;
- Dr. Péter Szabó, podpredseda Budapeštianskej advokátskej komory;
- advokátka Reelika Paart z Estónskej advokátskej komory.

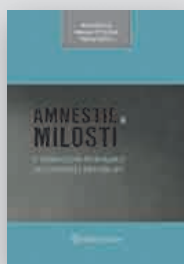
Autorský obsah ASPI

Pridané dokumenty do ASPI

Riadenie školy
a školského zariadenia,
3. aktualizované vyd.. 2019.
Konečná Veverková, Ingrid.

Amnestie a milosti v právnom
poriadku Slovenskej republiky. 2019
Balog, Boris; Fakla, Martin; Tittlová,
Marcela.

Pracovná zdravotná služba
pre zamestnávateľov. 2019
Ondřejková, Ludmila.

Dohody o prácach
vykonávaných mimo
pracovného pomeru. 2019
Toman, Jozef.

NOVINKA
Prepojili sme ASPI a Praetor

Rešerše právnych informácií
priamo vo vašich spisoch

Preklady

Živnostenský zákon – zákon č. 455/1991 Sb. po novele
zákonom č. 221/2019 Z. z.
Trestný zákon – zákon č. 300/2005 Z. z. po novele
zákonom č. 214/2019 Z. z.
Trestný poriadok – zákon č. 301/2005 Z. z. po novele
zákonom č. 231/2019 Z. z. a zákonom č. 214/2019 Z. z.
Zákon o verejnom obstarávaní – zákon č. 343/2015 Z. z.
po novele zákonom č. 221/2019 Z. z. a zákonom
č. 215/2019 Z. z.

Okrem novínok v ASI môžete nájsť:

Kubík, Ondrej. **Investigatívna psychológia, 2. doplnené a prepracované vyd..** 2019
Fedorová, Katarína. **Ochrana práv osôb so zdravotným postihnutím.** 2019
Horecký, Ján; Madleňák, Adam; Švec, Marek. **Pracovnoprávne vzťahy
v zdravotníctve.** 2019
Ľalík, Tomáš. **Ústavný súd a parlament v konštitučnej demokracii.** 2015
Mlkvý, Matej. **Mechanizmy pôsobenia rímsko-kanonického práva v Anglicku.** 2019
Matlovičová, Iveta. **Mzdy profesionálne, 2. aktualizované vyd..** 2019
Matlovičová, Iveta. **Osobitosti v mzdovej účtárni.** 2019
Beran, Karel; Dvořák, Bohumil; Čech, Petr; Elischer, David; Hrádek, Jiří; Janeček,
Václav; Kühn, Zdeněk; Ondřejek, Pavel. **Artificial Legal Entities: Essays on Legal
Agency and Liability.** 2019
Dulaková, Denisa. **Krátkodobý nájom bytu.** 2018
Mateášová, Martina; Meluchová, Jitka; Ondrušová, Lucia; Vašeková, Miroslava.
Účtovné súvzťažnosti. Najčastejšie problémy praxe. 2019
Kádek, Pavol. **Trestné právo v zdravotníctve, 3. aktualizované vyd..** 2018

Systém
ASPI

Wolters Kluwer SR s. r. o.
Mlynské nivy 48
821 09 Bratislava
tel: 02/58 10 20 10
office@wolterskluwer.sk

Wolters Kluwer

Aktuálne udalosti

Slovenská advokátska komora ako partner Rádia Regina

Slovenská advokátska komora dostala priestor zúčastniť sa 7. septembra 2019 na *Dňoch otvorených dverí Rádia Regina Západ* v budove RTVS v obrátenej pyramíde v Bratislave. S týmto rádiom dlhodobo spolupracujeme a v jeho éteri sa snažíme radiť občanom s ich právnymi problémami. Rádio Regina každoročne organizuje deň otvorených dverí, na ktorom sa už druhý rok zúčastnili aj advokáti – zástupcovia SAK a poskytovali občanom bezplatnú právnu pomoc. Členovia predsedníctva SAK JUDr. Marian Haršány a Mgr. Jan Kutan zároveň pre Rádio Regina nahráli viacero rozhovorov o advokácii a práve. Je pre nás dôležité komunikovať, že je dobré si právnu radu pýtať od odborníkov – advokátov a nedôverovať pokútnikom. Advokáti odpovedali na otázky typu: Kedy osloviť advokáta, ako si vybrať advokáta, ako si s advokátom dohodnúť odmenu, ale aj na konkrétne právne problémy, napríklad: ako nenaletieť šmejdovi a ďalšie témy. Tieto rady budú postupne zaznievať v éteri Reginy Západ. Ďakujeme členom predsedníctva SAK, ktorí venovali svoj čas dobrej veci. Okrem nahrávania rozhovorov podali bezplatnú právnu radu 52 občanom.

Aj toto je jeden z nástrojov, ako môžeme zvyšovať povedomie o advokácii na verejnosti.

Stanovisko SAK k návrhu Vecného zámeru MS SR reformy opatrovníctva dospelých a ochrany seniorov v SR

Komora sa v rámci svojej činnosti zapája do legislatívneho procesu, či už ako člen pracovných skupín ministerstiev alebo pripomienkovaním návrhov noviel a zákonov. Ministerstvo spravodlivosti SR vytvorilo pracovnú skupinu na vypracovanie vecného zámeru, ktorý by priniesol reformu opatrovníctva dospelých a ochranu seniorov. SAK oceňuje zámer MS SR posilniť ochranu seniorov a osôb s pozbavenou spôsobilosťou na právne úkony. Návrh začleniť advokátov medzi kategórie opatrovníkov hodnotíme pozitívne a chápeme ho tak, že vzniknú dve možnosti: výber profesionálneho opatrovníka už počas života so vzťahom založeným na vzájomnej dôvere a automatizovaný výber ako kvalifikovaná služba spoločnosti. Predmetom vecného zámeru je viacero návrhov na právnu úpravu, ku ktorým neustále prebieha odborná diskusia. Slovenská advokátska komora sa vyjadruje predovšetkým k častiam priamo sa dotýkajúcim advokácie a advokátov ako možných opatrovníkov, ich postavenia ako opatrovníkov, spôsobu výberu, počtu možných opatrovaných na jedného advokáta a odmeňovaniu advokáta za opatrovníctvo. Slovenská advokátska komora predkladá ministerstvu viacero návrhov a pripomienok k zámeru. Ak si chcete o zámere a stanovisku SAK k nemu prečítať viac, súhrnnú správu sme uverejnili na www.sak.sk v *Aktualitách*.

Nové krátkodobé stáže pre advokátov

Slovenská advokátska komora pre advokátov a koncipientov sprostredkúva každoročne viacero stáží v zahraničí. Advokáti tak získajú príležitosť oboznámiť sa s právnym systémom vybranej krajiny, s fungovaním advokátskej kancelárie a nadviazať kontakty s kolegami v zahraničí. Zaregistrovali sme požiadavky z advokátskej obce, aby sme do ponuky stáží zaradili aj stáže krátkodobé. Aj na základe týchto požiadaviek sa SAK zapojila do projektu medzinárodnej výmeny advokátov (LAWYEREX), ktorého cieľom je realizácia výmenných stáží začínajúcich mladých advokátov v EÚ. Koordinátorom projektu je *European Lawyers Foundation* a projekt z veľkej časti spolufinancuje Európska komisia. Výmenné stáže sú dvojtyždenné a uskutočnia sa v priebehu decembra 2019 až februára 2020. Hostiteľskými inštitúciami v partnerských krajinách sú advokátske kancelárie alebo národné advokátske komory. Ak sa tento formát osvedčí, radi by sme v ňom pokračovali aj v budúcich rokoch. Sledujte ponuku stáží na stránke SAK alebo *LinkedIn* profile SAK.

Na pôde Trnavskej univerzity bola prezentovaná kniha *Advokátske komory na Slovensku 1875 – 1948*

Na Trnavskej univerzite bola 27. septembra 2019 slávnosť slovenskej historickej vedy. Súčasťou podujatia bola prezentácia publikácií z oblasti histórie vydaných v poslednom ob-

dobí. Za obec právnikov bola predstavená aj historická publikácia *Advokátske komory na Slovensku 1875 – 1948* autorov doc. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD. – JUDr. Peter Kerecman, PhD. – Mgr. Zdenko Ďuriška – JUDr. Mgr. Jozef Kušnir – Mgr. Viktória Hellenbart. Publikáciu vydala Slovenská advokátska komora a VEDA, vydavateľstvo SAV v roku 2018. Knihu v kontexte systematického záujmu advokátov o svoju históriu predstavila vedúca jej autorského kolektívu Martina Gajdošová z Právnickej fakulty Trnavskej univerzity. Kniha zaujala prítomných zástupcov slovenskej historickej obce a zrejme bude mať ďalších čitateľov.

Foto Mgr. Patrik Kunec, PhD.

Nové praktické semináre koncipientov

Dňa 26. septembra 2019 sa konal v nových priestoroch SAK na Kolárskej ulici v Bratislave prvý praktický seminár koncipientov. Prvenstvo mali koncipienti z tretieho ročníka a seminár viedli Mgr. Richard Karkó a Mgr. Zuzana Ondrejková. Od 1. septembra 2019 je účinný nový vzdelávací poriadok koncipientov SAK v časti cyklické vzdelávanie. Koncipientom okrem úvodného seminára a povinných hlavných seminárov, ktorých budú musieť za 3 roky absolvovať 6, pribudli aj praktické semináre. Praktické semináre sú jednoduchové a tematicky nadväzujú na absolvovaný hlavný seminár. Viac informácií o seminároch nájdete na webe SAK v aktualitách.

SAK podpísala petíciu za zlepšenie situácie právnikov na Filipínach

Spolu sa do petície zapojilo viac ako 150 medzinárodných a národných advokátskych komôr, právnických organizácií a jednotlivcov, ktorí vyzvali filipínsku vládu, aby prijala všetky potrebné opatrenia na zastavenie útokov proti právnikom a chránila ich bezpečnosť a nezávislosť. Vyjadrili hlboké znepokojenie nad útokmi a represívnym pracovným prostredím, ktorému čelia od začiatku vlády prezidenta Duterta. Odkedy sa ujal funkcie (30. 6. 2016), výrazne sa zvýšil počet a intenzita útokov proti právnikom. Medzi júlom 2016 a sep-

tembrom 2019 bolo zabitých najmenej 41 právnikov a prokurátorov, z toho 24 advokátov. Okrem toho bolo zavraždených najmenej 5 sudcov. Ďalších 8 právnikov útoky prežilo.

Právníci sú tiež zastrašovaní, vystavení hrozbám, sledovaniu, označovaniu a iným formám útokov. Väčšina vražd a útokov na právnikov sa uskutočnila v dôsledku plnenia profesionálnych povinností alebo sa predpokladá, že sú spojené s prácou. Viac informácií na <https://bit.ly/2kDbYnO>.

Mgr. Alexandra Donevová
kancelária SAK

Úradné preklady pre advokátov z a do slovenského a anglického jazyka

- úradné preklady vyhotovené právnikom s odbornou praxou v oblasti advokácie
- zápis v zozname úradných prekladateľov vedenom Ministerstvom spravodlivosti SR
- znalosť slovenského právneho poriadku
- zahraničné kontakty na spolupracujúcich advokátov pôsobiach v iných jurisdikciách pre prípadnú konzultáciu právnych špecifik zahraničných právnych úprav
- skúsenosti s prekladmi v medzinárodných organizáciách, pre zahraničné spoločnosti a na medzinárodných podujatiach
- absolvované vysokoškolské štúdium vo Veľkej Británii a pracovná sťaž v OSN

* Zanietenie pre spoluprácu so zahraničím a prácu na medzinárodných projektoch *

JUDr. Michaela Černáková, BSc.
michaela.m.cernakova@gmail.com
tel.: + 421 911 702 709

Zo septembrového zasadnutia P SAK

Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory po letných prázdninách zasadalo **5. a 6. septembra 2019 v Bratislave**. Rokovanie bolo z pohľadu programu bohaté vzhľadom na 2,5-mesačnú prestávku.

Hlasovaním *per rollam* P SAK v období medzi zasadnutiami ● prijalo **uznesenie o výške náhrad za administratívnu činnosť kancelárie komory** (Vestník č. 60) s účinnosťou od 1. septembra 2019 (došlo k zrušeniu poplatku za vygenerovanie nového hesla na vstup do zóny webovej stránky vyhradenej pre advokátov a advokátskych koncipientov, k zmene výšky administratívnych náhrad za vydanie preukazov a potvrdení, výšky administratívnych náhrad za začatie konania o zápis do zoznamov vedených komorou v prípade neelektronického podania a výšky náhrad za knihu o autorizácii a za vyhotovovanie kópií zo spisov); ● zmenilo **uznesenie o podmienkach započítania inej právnej praxe do povinnej praxe advokátskeho koncipienta** (Vestník č. 60) v tom smere, že inou právnou praxou sa rozumie právna prax vykonávaná najmenej 24 mesiacov nepretržite po absolvovaní

vysokoškolského štúdia druhého stupňa v odbore právo, na ktorej výkon sa preukázateľne vyžaduje nie iné ako právnické vzdelanie a bola vykonávaná v pracovnom pomere, služobnom pomere, štátnej službe alebo vo verejnej službe. Cieľom novely bolo odstrániť aj povinnosť splnenia podmienky, aby zamestnávateľ zamestnával aspoň 20 zamestnancov, a to z dôvodu diskriminačného charakteru tejto podmienky, ktorá nemá žiadny vplyv na obsah alebo kvalitu právnej praxe s prihliadnutím na trend postupného zániku „veľkých“ zamestnávateľov, najmä pri posudzovaní praxe exekútorského koncipienta; ● schválilo nový Štatút a Rokovací poriadok Rozhodcovského súdu Slovenskej advokátskej komory.

V rámci informácií o ďalšom vývoji v oblasti elektronizácie odznali informácie ● o stave príprav **novej webovej stránky komory**; ● o rokovaní na **Úrade podpredsedu vlády SR pre informatizáciu a investície**. Úrad je finančným a technickým lídrom v rámci elektronizácie a komora chce byť zapojená do aktivít, ktoré sú s napredovaním elektronizácie spojené. Predmetom rokovania boli body spolupráce, ktoré by úrad a SAK mohli v budúcnosti realizovať spoločne (napr. integrácia na systémy úradu, *MobileID* s možnosťou prihlásiť sa na www.slovensko.sk prostredníctvom mobilného telefónu, ďalšie rozvojové projekty a pod.); ● o prijatí **novely vyhlášky o alternatívnom autentifikátore**, ktorá sa týka prihlasovania advokátov – nerezidentov (cca 400 osôb, ktoré nemajú eID s čipom) na portál www.slovensko.sk. Konanie vyvolala Slovenská advokátska komora a aj vďaka jej aktivitám sa podarilo problém odstrániť. Je potrebné doladiť technické funkcionality autentifikačného systému; ● o stretnutí na **Úrade geodézie, kartografie a katastra vo vzťahu k elektronizácii** a ďalším otázkam. Úrad už publikoval 58 služieb na katastrálnej úrovni, medzi ktorými sú aj formulárové návrhy na vklad do katastra. Služba zatiaľ nefunguje celoslovensky, ide o pilotné projekty na vybraných okresných katastrálnych úradoch. SAK s úradom plánuje spolupracovať na úrovni integrácie s víziou postupne dosiahnuť, aby mali advokáti ako oprávnené osoby po prihlásení k dispozícii všetky služby a informácie dostupné v integrovanom prostredí.

Predsedníctvo SAK sa podrobne venovalo legislatívnym aktivitám so zameraním na: ● pripomienky komory k návrhu **novely zákona o dobrovoľných dražbách**. Komora pripomienkovala ustanovenie, ktorým sa navrhuje, aby dražobníkom bol výlučne správca konkurznej podstaty, s odôvodnením, že v súčasnosti je „zakotvená pomerne jednoduchá možnosť získania živnosti na výkon činnosti dražobníka (voľná živnosť), ako aj nenáročné podmienky vzdelania a praxe“. Komora navrhla od predloženého návrhu upustiť a prijať alternatívne riešenie, v zmysle ktorého by dražobníkom bol advokát. Podľa dôvodovej správy zámerom predkladateľa je zakotviť prísnejšie podmienky na získanie statusu dražobníka. Malo by ísť o vysokoškolské vzdelanie a odbornú skúšku, dražobník musí spĺňať aj podmienku bezúhonnosti a byť poistený. Advokát spĺňa tieto predpoklady a má dostatočné skúsenosti vzhľadom na to, že „pri výkone dobrovoľných dražieb ide väčšinou o závažný zásah do majetkových pome-

JUDr. Andrea Vladárová, advokátka

Veľká okružná 17, 010 01 Žilina

ponúka

pracovnú príležitosť pre

Advokátskeho koncipienta Advokátsku koncipientku

s

- možnosťou profesionálneho rastu
- prácou v rôznych oblastiach práva
- zastupovanie pred súdmi a inými orgánmi
 - flexibilnou pracovnou dobou
 - individuálnym prístupom

Požadujeme:

- prax v oblasti práva (je výhodou, nie podmienkou)
- zmysel pre zodpovednosť, samostatnosť, tvorivosť
- preferujeme znalosť cudzieho jazyka aspoň pasívne

V prípade záujmu životopis s motivačným listom posielajte na adresu:

avladarova@gmail.com

rov účastníkov a výkon dražby mnohokrát vyžaduje náročné právne posúdenie existujúcich vlastníckych, nájomných a iných vzťahov zúčastnených osôb". Zo skúseností advokátov vyplýva, že viackrát prispeli k ochrane práv a záujmov osôb zúčastnených na dražbe, ktoré boli ohrozené jej protiprávnym priebehom alebo konaním proti dobrým mravom; ● pripomienky SAK k návrhu **zákona o teste proporcionality**. Cezhraničné poskytovanie právnych služieb advokátmi nespadá do pôsobnosti transponovanej smernice, keďže ho primárne riešia iné smernice (tzv. vertikálne – sektorálne – smernice regulujúce osobitne jednotlivé povolania) a samotná smernica 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií (tzv. prierezová horizontálna smernica) hovorí, že ňou nie je ovplyvnené uplatňovanie smernice Rady 77/249/EHS o uľahčení účinného výkonu slobody právnikov poskytovať služby, ani uplatňovanie smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/5/ES o uľahčení trvalého výkonu právnického povolania v inom členskom štáte ako v tom, kde bola získaná kvalifikácia. Takisto sa smernica nevzťahuje na reguláciu povolania advokáta, ktorý získal kvalifikáciu v SR. Zaradením advokácie medzi regulované povolania, na ktoré sa návrh zákona vzťahuje, ide transpozícia nad rámec smernice o teste proporcionality. Ako je uvedené v dôvodovej správe: „Z hľadiska rozsahu povolaní, ktorých sa týkajú pravidlá regulácie vo forme testu proporcionality, sa smernica 2018/958 zúčtuje na regulované povolania spadajúce pod smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES o uznávaní odborných kvalifikácií v platnom znení, takže sa nevzťahuje na povolania regulované inými právnymi nástrojmi EÚ (napríklad na právnické povolania).“ Preto SAK žiadala vypustiť v návrhu zákona odkaz na zákon o advokácii. Slovenská advokátska komora navrhla nahradiť názov zákona znením „zákon o posudzovaní proporcionality novej regulácie niektorých povolaní“. S ohľadom na to, že regulácia osobitných smerníc a ich implementácia patrí do návrhovej pôsobnosti ministerstva spravodlivosti, komora navrhla, aby aj test proporcionality v prípade novej regulácie niektorých povolaní patrilo do gescie ministerstva spravodlivosti. Podľa SAK je aplikácia smernice na advokátske povolanie obmedzená na úzky okruh prípadov z dôvodu, že smernica o teste proporcionality zrkadlí rozsah pôsobnosti smernice o uznávaní odborných kvalifikácií. Tá sa na advokáciu vzťahuje len v rozsahu prípadov žiadostí advokátov, ktorí získali oprávnenie poskytovať právne služby v inom členskom štáte EÚ a chcú sa okamžite zapísať do zoznamu vedeného komorou. Ide o osoby, ktoré majú podľa predpisov SAK povinnosť absolvovať skúšku spôsobilosti. Nastolená otázka bude predmetom konzultácie s Európskou komisiou; ● pripomienky SAK k pracovnému návrhu **novely Trestného zákona a Trestného poriadku**; ● stanovisko SAK k **vecnému zámeru reformy opatrovníctva** (viď Aktuálne udalosti, s. 30).

V nadväznosti na Pozičný dokument schválený Konferenciou advokátov v júni 2017 predsedníctvo SAK súhlasilo s **vykonaním prieskumu medzi advokátmi** v súčinnosti s externým partnerom s cieľom poznať potreby a názory jednotlivých advokátov kvalifikovaným a odborným spôsobom.

Aj z rokovania pracovnej skupiny regionálnych zástupcov vyplynula potreba takejto aktivity smerovanej dovnútra advokátskeho stavu. Advokáti budú o prieskume včas informovaní.

Členovia predsedníctva sa oboznámili s **výsledkami projektu Index právnej istoty**, do ktorého sa zapojilo menej advokátov ako minulý rok. Cieľom projektu je monitorovať a hodnotiť úroveň ochrany právnej istoty v praxi orgánov tvorby práva aj aplikácie práva. Podstata projektu spočíva vo vyhodnotení právnych aktov vydaných v predchádzajúcom kalendárnom roku z hľadiska ich vplyvu na kvalitu ochrany a kultivácie princípov právnej istoty v SR. Advokáti hodnotili 10 vybraných opatrení z roku 2018. Ak v pilotnom ročníku v roku 2017 respondenti vnímali úroveň ochrany právnej istoty ako stagnujúcu, za rok 2018 sa ich vnímanie posunulo smerom k horšiemu. Je však pravdou, že pri výbere opatrení sa SAK sústredila skôr na problematické opatrenia. Väčšina opatrení za rok 2018 bola hodnotená horšie ako najhoršie opatrenie z roku 2017.

Členovia P SAK ďalej schválili **výročnú správu Slovenskej advokátskej komory** za obdobie od 1. júla 2018 do 30. júna 2019, ktorá je uverejnená na webovej stránke SAK v privátnej zóne, a vzali na vedomie správu o **činnosti Centra právnej pomoci**.

Predsedníctvo SAK schválilo **stanoviská** s úpravami na základe diskusie **vo veci dopytov** súvisiacich s výkonom advokácie a koncipientskej praxe, ktorými sa vopred zaoberali

Advokátska kancelária Wilsons s. r. o.

so sídlom

Pribinova 6, Bratislava, www.wilsonscee.com

hľadá uchádzača na pracovnú pozíciu

ADVOKÁTSKY KONCIPIENT ADVOKÁTSKA KONCIPIENTKA

Ponúkame:

- zaujímavú prácu v medzinárodnom, obchodne orientovanom a priateľskom tíme
- možnosť získať bohaté skúsenosti najmä v oblasti obchodného, občianskeho, pracovného práva a práva nehnuteľností

Platové ohodnotenie:

1 200 EUR brutto

Požadujeme:

- ukončené vysokoškolské vzdelanie – magisterský titul v odbore právo
- znalosť komunikácie v anglickom jazyku na úrovni B2. Uprednostníme kandidáta, ktorý sa bude javiť ako komunikatívny, zodpovedný, precízny a zároveň ako tímový hráč.

V prípade záujmu posielajte životopis spolu s motivačným listom na adresu:

reception-BRA@wilsonscee.com

pracovná skupina pre veci advokátske a komisia pre zlučiteľnosť výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe s inými povolaniami.

V rámci informácií odboru výchovy a vzdelávania členovia P SAK vzali na vedomie informáciu o tom, že tento odbor sa presťahoval do **nových priestorov** v susednej budove na Kolárskej 6, kde sa **od septembra realizujú praktické semináre advokátskych koncipientov**. Bol spracovaný rozvrh termínov praktických seminárov na 2. polrok 2019 so zaradením dvojíc lektorov na jednotlivé termíny a sylaby k praktickým seminárom.

V rámci ekonomických otázok P SAK rozhodovalo o doručených **žiadostiach**, venovalo sa **reportu o hospodárení komory v 2. štvrtroku 2019 a východiskám rozpočtu SAK na rok 2020**. V nadväznosti na obnovenie činnosti **Nadácie slovenskej advokácie** bolo spresnené, že členovia nadácie budú činnosť vykonávať na dobrovoľnej báze bez nároku na odmenu alebo náhradu za stratu času a náhradu hotových výdavkov. Predsedníctvo SAK stanovilo **predplatné Bulletinu slovenskej advokácie** pre externých objednávateľov vo výške 50 eur + DPH.

Blížiace sa **30. výročie Nežnej revolúcie** si pripomenie aj Slovenská advokátska komora formou ● vydania monoteematického čísla *Bulletinu slovenskej advokácie* s ambíciou

zaspomínať si na udalosti, ktoré viedli k tomu, že dnes môžu advokáti slobodne vykonávať svoje povolanie a ● organizovaním prednášok na stredných školách v snahe pripomenúť mladej generácii význam práva a právneho štátu a dodržiavania ľudských práv a vyzdvihnúť význam nezávislej advokácie. Komora plánuje aj **aktivity v roku 2020 pri príležitosti 30. výročia prijatia zákona o slobodnom výkone advokácie**.

V rámci informácií odboru medzinárodných vzťahov členovia predsedníctva vzali na vedomie informácie o podujatiach s medzinárodným prvkom s akcentom na **Nemecko-česko-slovenské advokátske fórum** otvorené širokej advokátskej verejnosti, ktoré sa uskutoční 8. – 9. novembra 2019 v nemeckom Bayeruthe na tému *povinnosť mlčanlivosti advokáta*.

Členovia predsedníctva rozhodovali o **žiadostiach súvisiacich s matrikou** advokátskych koncipientov, advokátov a usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností. Osobitne rozhodovali o návrhoch na pozastavenie výkonu advokácie, resp. koncipientskej praxe podľa § 8 ods. 2 písm. b) zákona o advokácii a návrhoch na vyčiarknutie zo zoznamu advokátov podľa § 7 ods. 1 písm. b) zákona o advokácii. –km–

Pýta(j)te sa predsedníctva

Akým spôsobom má advokát posudzovať, či v konkrétnom prípade je povinný odmietnuť poskytnutie právnej služby z dôvodu konfliktu záujmov?

Podľa § 21 zákona o advokácii je advokát povinný odmietnuť poskytnutie právnych služieb, ak

- a) v tej istej veci alebo vo veci s ňou súvisiacej poskytol právne služby inému, ktorého záujmy sú v rozpore so záujmami toho, kto o poskytnutie právnych služieb žiada,
- b) sú záujmy advokáta alebo osôb jemu blízkych v rozpore so záujmami osoby, ktorej by sa právne služby mali poskytnúť,
- c) protistranu zastupuje advokát, s ktorým vykonáva advokáciu spoločne,
- d) informácia, ktorú má o inom klientovi alebo o bývalom klientovi, mohla by toho, kto o poskytnutie právnych služieb žiada, neoprávnene zvýhodniť,
- e) vzhľadom na pracovnú zaťaženosť alebo dlhodobú neprítomnosť nemôže riadne chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta.

Vykonať takéto posúdenie je vo výlučnej kompetencii advokáta, ktorý – viazaný povinnosťou mlčanlivosti – pozná všetky okolnosti, ktoré by prípadne mohli byť vnímané zo strany jeho klientov alebo bývalých klientov ako porušenie povinností advokáta.

Z rozhodovacej praxe disciplinárnych senátov Slovenskej advokátskej komory vyplýva, že § 21 zákona o advokácii nie je koncipovaný absolútne v tom zmysle, že advokát je v konflikte záujmov vždy, ak niekto tvrdí, že naplňuje niektorú z vymenovaných podstát konfliktu záujmov, ale tento konflikt záujmov musí byť preukázaný po subjektívnej aj objektívnej stránke. Subjektívna stránka nestrannosti a nezávislosti advokáta sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu zastupovania klienta. Objektívna stránka konfliktu záujmov sa posudzuje podľa toho, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnej pochybnosti, že advokát má konflikt záujmov (Rozhodnutie VIII. disciplinárneho senátu Slovenskej advokátskej komory z 12. decembra 2014, sp. zn. DS VIII.-18/14:1704/2013).

Stretnutie advokátov z Čiech a Slovenska v Českej Lípe

V poradí šestnástu konferenciu o dejinách advokátskeho povolania usporiadal Výbor pre históriu advokácie Českej advokátskej komory v spolupráci s Okresným súdom v Českej Lípe.

Účastníci podujatia sa zišli v secesnej Ville Hrdlička, ktorá bola postavená v roku 1898 ako letohrádok židovského obchodníka H. I. Altschula. V komunistickom režime v nej bol umiestnený Dom pionierov a v roku 2011 ju zrekonštruoval podnikateľ Martin Hrdlička. (foto 1)

Konferenciu zahájil tradične jej stabilný moderátor JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., úvodné slovo patrilo aj senátorovi za volebný obvod Česká Lípa Jiřímu Voseckému, predsedovi Okresného súdu v Českej Lípe Mgr. Milanovi Venclovi, predsedovi Českej advokátskej komory JUDr. Vladimírovi Jirousekovi (foto 2), predsedovi Komisie pre históriu advokácie Slovenskej advokátskej komory JUDr. Petrovi Kerecmanovi, PhD. a predsedovi Výboru pre históriu advokácie Českej advokátskej komory JUDr. Petrovi Poledníkovi.

Prvým odborným príspevkom Antonín Putzlacher, advokát, historik a sběratel rukopisů sa uviedla prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc. pôsobiaca ako vedúca Katedry pomocných

vied historických a archívneho štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe. Prítomných oboznámila so životom a dielom Antonína Putzlachera (1722 – 1796), ktorý absolvoval štúdium práva na pražskej právnickej fakulte a pôsobil v advokátskej kancelárii Josefa Azzoniho. Najväčšiu časť svojho profesionálneho života však pracoval na magistráte Prahy, bol aj syndikom kancelárie Karlo-Ferdinandovej univerzity a zemským advokátom. V roku 1793 získal šľachtický titul slobodný pán von Putzlacher. Známym sa však stal aj ako zberateľ bohemikálnych rukopisov, vrátane napr. rukopisu Českej kroniky, z nich niektoré sú v súčasnosti umiestnené v Národnej knižnici v Prahe či v knižnici Wrocławskej univerzity.

Lučenecká advokátka Mgr. Viktória Hellenbart (foto 3) sa už dlhodobo venuje histórii uhorskej advokácie z čias Rakúsko-Uhorska, tento rok vystúpila na tému Zárobkové možnosti advokátov podľa knihy Dr. Lajosa Králiku Advokátsky

stav, vydanej Budapeštianskou advokátskou komorou v roku 1903. Auditórium bolo oboznámené s časťou monografie budapeštianskeho advokáta na dôchodku Lajosa Králiku predstavujúcou komentár k zák. čl. XXXIV/1874 o advokátskom poriadku. Dr. Králik spomenul aj nárast počtu členov advokátskej komory hlavného mesta Uhorska zo 708 v roku 1875 na 1 268 v roku 1901, pričom z 2 589 advokátov zapísaných v uvedenom období do zoznamu ich 1 321 advokáciu aj opustilo (383 na vlastnú žiadosť, 332 následkom úmrtia, 123 získaním úradníckeho postu, 35 po vyčiarknutí zo zoznamu advokátov a 448 z iných dôvodov). Paradoxom tohto obdobia bol prípad advokáta, ktorý bol vyčiarknutý z dôvodu žobrania; dobovo sa tvrdilo, že „*pri lenivom ľude sa aj advokátovi ujde málo*“. Najvyššie odmeny vtedajší advokáti získavali v konkurzných konaniach a pri správe majetku, napr. pri dohodnutí tisícročného nájmu bola primeranou aj odmena 40 000 korún. Uvažovalo sa aj o právnej úprave pevnej odmeny pri zastupovaní v občianskoprávných veciach podľa nemeckého vzoru. V celom Zalitavsku pôsobilo v roku 1874 až 4 800 zástupcov advokátskeho stavu.

Z radov advokátov odznela aj štúdia **Mgr. Lukáša Malého** *Advokacie a justice ve viktoriánské Anglii*, v ktorej autor poukázal na prvé pramene anglickej úpravy právneho zastúpenia vo Westminsterском štatúte z XIII. storočia. Oboznámil aj s rozdelením právnych zástupcov v XVI. storočí na barristerov združených od roku 1895 v *Barr council* (k významným patrili vo viktoriánskom období napr. právny zástupca Oscara Wilda Edward George Clarke) a solicitorov pôsobiacich po roku 1825 v rámci *Law society* (ich často uvádzaným členom bol napr. Henry Fawler). Autor spomenul aj prijatie zákonov o súdnictve z rokov 1873 – 1875 iniciovaných Benjaminom Disraelim a Williamom Gladstonom, na základe ktorých boli kreované Odvolací súdny dvor, Vyšší súdny dvor a Najvyšší súdny dvor.

Doc. JUDr. et Mgr. Martina Gajdošová, PhD. z Právnickej fakulty Trnavskej univerzity a košický advokát **JUDr. Pe-**

ter Kerecman, PhD. (foto 4) sa v príspevku *Vily advokátov – nové trendy v architektúre prvej polovice 20. storočia* zaoberali bývaním advokátov v uvedenom období. Spomenuli vilu Pavla Mudroňa v Turčianskom Svätom Martine z roku 1882, v ktorej tento advokát s rodinou býval i vykonával advokáciu spolu so svojím zaťom Andrejom Halašom a ktorá bola vyhlásená za Národnú kultúrnu pamiatku. Účastníci konferencie sa na obrazovej prezentácii zoznámili s bývaním advokátskych rodín – košických Aranyossovov de Forbász a tisovských Daxnerovcov de Tótzabar. Prítomných zaujali aj diela architektov Michala Milana Harminca (vily Emila Stodolu v Liptovskom Sv. Mikuláši z roku 1902 a v Bratislave z roku 1928) či Juraja Tvarožeka (vila Hynka Hromadu s prvým teplovzdušným kúrením na Slovensku z roku 1936). Prezentované boli aj vily spisovateľa a neskoršieho viceprezidenta Slovenskej krajiny Janka Jesenského de Magna Jasen v Bá-

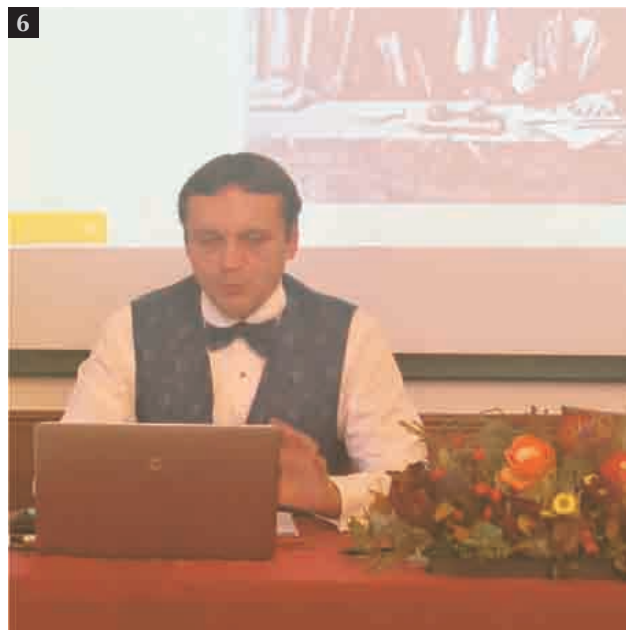

novciach nad Bebravou z roku 1909, či abovskoturniansko-šarišského župana Pavla Fábryho v Bratislave (v ktorej v súčasnosti sídli veľvyslanectvo Ruska) či honorárneho konzula Švédska Emila Stodolu ml. v Bratislave. V Bratislave sa nachádzala aj funkcionalistická vila architekta Merganca v spolum vlastníctve ministra spravodlivosti Ivana Déra a manžela spisovateľky Zuzky Zgurišky Jaroslava Dvořáka. Manželom sestry spomenutého Pavla Fábryho bol zase košický mešťanosta Pavol Novák, s ktorého vilou z Košíc postavenou v roku 1928 bolo rovnako auditorium oboznámené. Účastníci konferencie spoznali aj bratislavský byt Jána Roba Poničana či žilinskú vilu Emila Schlesingera, ktorý bol počas druhej svetovej vojny z rasových dôvodov odvlečený do koncentračného tábora. Spoza rieky Moravy bola prezentovaná napr. pražská vila advokáta Winternitza postavená podľa projektu známeho architekta Adolfa Loosa.

Absolventka Právnickej fakulty Západočeskej univerzity v Plzni **Mgr. Karolína Truhlářová** sa prezentovala príspevkom *Historie soudní budovy Okresního soudu v České Lípě*, o ktorej postavení rozhodlo mestské zastupiteľstvo Českej Lípy v roku 1891 a to na mieste bývalého augustiniánskeho kláštora založeného generalissimom Albrechtom z Valdštejna. Výstavba prebiehala pod dozorom Jozefa Schreidera v rokoch 1896 – 1898 a stála 253 000 K, popri tom sa stavala aj k súdu prislúchajúca väznica. Aj v súčasnosti slúži svojmu účelu, väznicu však nahradili pobočky úradu práce a úradu pre zastupovanie štátu vo veciach majetkovoprávných. Pred obednou prestávkou si prítomní budovu Okresného súdu v Českej Lípě spolu s Villou Hrdlička aj prehliadli.

Po obede sa slova ujala opäť Mgr. Karolína Truhlářová s témou *Českolipský proces s Jakubem Arbesem*. Z osudov tohto novinára a spisovateľa, ktorý žil v rokoch 1840 – 1914, si autorka vybrala obdobie rokov 1872 – 1973. V tomto časovom úseku bol ako zodpovedný redaktor Národných listov súdenný v rámci piatich procesov spolu s kolegami Erbenom a Sluníčkem, pričom v dvoch konaniach bol oslobodený spod ob-

žaloby a v troch odsúdený na trest odňatia slobody. Výkon trestu sa u Arbese realizoval práve vo väznici v Českej Lípě v období 1873 – 1874.

Bratislavský advokát **JUDr. Michal Rampášek (foto 5)** sa v štúdiu *Obhajoba pred vojenskými súdmi v rokoch 1918 až 1992* vysporiadal s vývojom právnej úpravy tejto obhajoby od pôsobnosti vojenských trestných poriadkov č. 131/1912 Ríš. zák. platného v Predlitavsku, resp. zák. čl. XXXII/1912 z uhorskej časti dualistickej monarchie v znení ich novelizácie zákonom č. 89/1918 Zb. z. a n. Uviedol obhajobu spred roku 1918, kedy obhajcom pred vojenskými súdmi mohol byť iba aktívny dôstojník či aspirant justície, záložný dôstojník príp. advokát zo zoznamu obhajcov domobrany, alebo vybraný dôstojník žandárstva resp. spoločnej c. a k. armády. Republiková úprava zrušila pritom postavenie „príslušných veliteľov“ ako obžalovacích orgánov armády predstavujúcich relikty inkvizitného procesu. V období I. ČSR už ako obhajcovia mohli vystupovať pred vojenskými súdmi aj záložní dôstojníci, v roku 1936 však v čase ohrozenia štátu boli vytvorené osobitné zoznamy ministerstva spravodlivosti pre obhajobu vo veciach stíhania za trestný čin vojenskej zrady, či jej neprekazenia alebo neoznámenia. Obžalovaný mohol mať iba jedného obhajcu, ktorý nesmel mať vyššiu hodnosť než predseda senátu. Štatisticky bol uvedený počet 15 000 trestných stíhaní z rokov 1920 – 1929 najmä za svojmocné vzdialenie sa, porušenie subordinácie či zbehnutie. V Protektoráte Čechy a Morava sa vojenské trestné právo neaplikovalo, v Slovenskej republike bola zase v roku 1941 prijatá novelizácia vojenského trestného poriadku. Po roku 1945 mohlo byť pojednávané bez prítomnosti obhajcu v niektorých trestných veciach pri ukladaní peňažných trestov či trestov odňatia slobody do hranice 5 rokov, pre advokátov významné boli obhajoby pred Štátnym súdom. Nový Trestný poriadok č. 87/1950 Zb. umožnil obhajobu pred vojenskými súdmi len dôstojníkmi justície či obhajcami z osobitného zoznamu, čo platilo až do novelizácie nového Trestného po-

riadku č. 141/1961 Zb. prijatej v roku 1965. Obhajoba dôstojníkom justície bola ponechaná iba z dôvodov zvlášť dôležitého záujmu obrany vlasti. Až po Nežnej revolúcii bolo v roku 1990 zavedené obhajovanie pred vojenskými súdmi (zrušenými v ČR v roku 1993 a v SR v roku 2009) výlučne advokátmi s tým, že v období 1973 – 1992 existoval osobitný zoznam advokátov, ktorí boli oprávnení oboznamovať sa so skutočnosťami predstavujúcimi štátne tajomstvo.

JUDr. et PhDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA, advokát z Košíc (foto 6), sa v príspevku *Sovietska advokácia – náš vzor* zaoberal prvými prameňmi o právnom zastúpení v Rusku z rokov 1397 – 1467 (Pskovská súdna gramota) či postavením prísazných advokátov podľa zákona o súdnej organizácii z roku 1864. Z plejády predrevolučných advokátov či koncipientov spomenul V. I. šľachtica Lenina, A. J. baróna Vyšinského, šéfa tajnej polície V. R. Menžiňského, predsedu Malej rady komisárov M. Kozłowského, ľudových komisárov justície I. Steinberga, P. Stučku, D. I. Kurského, veliteľa Robotnícko-roľníckej Červenej armády N. V. Krylenka či generálneho prokurátora ZSSR P. A. Krasikova. Predmetom prednášky boli aj právne úpravy sovietskeho Ruska z rokov 1917 a 1922 vrátane kreácie kolégií advokátov a *juridických konsultácií*. Ďalšie zmeny postavenia advokácie sa týkali nariadení z rokov 1939 a 1962 i zákona o advokácii v ZSSR z roku 1979 platného v Ruskej federácii až do roku 2002.

Advokátsky koncipient **Mgr. Štěpán Hubička** s príspevkom z regionálnych dejín advokátskeho povolania nazvaným *Advokacie v pražském Karlíně a na Žižkově v době první republiky* priblížil pôsobenie advokátov v týchto mestách kreo- vaných v roku 1903 (Karlín) resp. 1881 (Žižkov), ktoré sa stali v roku 1922 obvody hlavného mesta Prahy. Zo Žižkova boli spomenutí otec a syn Karel a Dobroslav Líbalovi, František Lokay st. i ml. (po Víťaznom februári zaradený do pracovného tábora v Pardubiciach) či Hugo Richter st. aj ml. Inak Hugo Richter starší bol tenoristom Národného divadla a pôsobil i pod umeleckým pseudonymom Hugo Dvořák. Hugo Richter ml. bol v roku 1943 zatknutý Gestapom, v roku 1944 vymazaný zo zoznamu advokátov a po komunistickom prevrate sa stal predsedom Štátneho súdu v Prahe. V Karlíne vykonávali v tomto období o. i. advokáciu židovskí advokáti Jozef Neumann, Arnošt Steiner, Karl Schönbaum a Eugen Grönbaum, ktorí prišli o život počas holocaustu.

Pedagóg Právnickej fakulty Západočeskej univerzity v Plzni **JUDr. Vilém Knoll, Ph.D.** s príspevkom *Advokátní koncipient rabínem* priblížil osudy JUDr. Hanuša Samuela Rezeka s pôvodným priezviskom Rebenwurz (1902 – 1948) pochádzajúceho z rodiny starostu miestnej židovskej obce. Po skončení právnického štúdia a získaní akademického titulu doktora práv pracoval ako advokátsky koncipient v advokátskej kancelárii Jozefa Goldbergera vo Vsetíne. Ako člen Československej sociálnodemokratickej strany robotníckej pôsobil vo funkciách člena vsetínskeho mestského zastupiteľstva i predsedu miestnej telovýchovnej organizácie Maccabi, pričom po okupácii Čiech a Moravy bol v roku 1939 zatknutý. Podarilo sa mu ujsť do Palestíny, kde sa stal príslušníkom československého zahraničného vojska pôsobiacim

na poste poľného rabína v hodnosti dôstojníka duchovnej služby. Zúčastnil sa aj obliehanie Dunkerque a po návrate do oslobodenej vlasti si zmenil priezvisko na Rezek. Zastával funkciu zástupcu vrchného rabína Čiech a Moravy a predsedal aj Maccabi ČSR. V roku 1948 zomrel pri havárii lietadla v Grécku, jeho žena o rok neskôr aj so synom Jehošuom a dcérou Danielou emigrovala do Izraela. In memoriam bol JUDr. Rezek povýšený do hodnosti plukovníka.

Mgr. Marie Šrámková so štúdiou *Příběh advokáta JUDr. Otakara Kudrny* priblížila prítomným životné osudy svojho predka advokáta Otakara Kudrnu, ktorý sa narodil v roku 1853 v rodine lekára. Jeho advokátska kancelária sa nachádzala v meste Netolice a okrem svojej profesionálnej praxe sa venoval aj politike a zastával funkciu poslanca zemského snemu. Významné sú aj národopisné zbierky JUDr. Kudrnu, ktorý pred svojím úmrtím v roku 1940 (kedy vykonával funkciu starostu Netolíc) vo svojom testamente zriadil nadáciu. Tejto nadácii odkázal renesančný dom, kde v súčasnosti sídli aj Múzeum JUDr. O. Kudrnu v Netoliciach, ako aj svoje rozsiahle zbierky.

Záver konferencie sa niesol v duchu prednášky advokáta, vysokoškolského pedagóga a emeritného sudcu Ústavného súdu ČR **JUDr. et PhDr. Stanislava Balíka, Ph.D.** na zaujímavú tému *Krušný týden českolipského notáře Heinricha Giertha*.

JUDr. PhDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA

Advokát Vojtech Rampášek „Tatenko“ nestor slovenskej advokácie

Publikácia podrobne mapuje život JUDr. Vojtecha Rampášeka v tesnej väzbe na aktuálny vývoj v spoločnosti aj v advokácii. Zachytený je pomerne dlhý a rôznorodý časový úsek 57 rokov – od obdobia česko-slovenskej advokácie z konca 30. rokov až po znovuzrodenie slobodnej advokácie po roku 1990. Autorom je advokát **JUDr. Michal Rampášek**, vnuk JUDr. Vojtecha Rampášeka.

V prípade záujmu kontaktujte:

Cena: 5 eur

stracinova@sak.sk alebo ondrisova@sak.sk

Z aktuálneho diania na európskej a medzinárodnej úrovni

CCBE

CCBE – **Rada advokátskych komôr Európy** (Conseil des Barreaux Européens) je organizácia združujúca advokátske komory z 32 krajín a ďalších 13 pridružených a pozorovateľských krajín. Zastupuje tak záujmy vyše jedného milióna európskych advokátov. Pravidelne vystupuje v mene svojich členov na úrovni Európskej únie, vypracováva stanoviská, štúdie, zapája sa do projektov a chráni základné piliere advokácie. Slovenská advokátska komora je jej plnohodnotným členom.

Zo septembrového zasadnutia stáleho výboru CCBE

Dňa 13. septembra 2019 sa konalo zasadnutie stáleho výboru Rady advokátskych komôr Európy (CCBE) v Kodani na pozvanie Dánskej advokátskej komory, ktorá tento rok oslavuje storočnicu svojho založenia. Delegácie advokátskych komôr sa venovali agende novej Európskej komisie v oblasti prístupu k spravodlivosti a právneho štátu, pripomienkovaniu dokumentov CEPEJ, konferencií o kvalite právnych služieb a aktuálnej legislatíve EÚ. Zasadnutiu predchádzalo rokovanie pracovných skupín pre deontológiu, prístup k spravodlivosti, budúcnosť advokácie, právo IT či následky Brexitu. Slovenskú advokátsku komoru reprezentovali vedúci delegácie SAK Mgr. Michal Bužek a podpredseda komory JUDr. Ondrej Laciak, PhD.

Stretnutie s dánskymi advokátmi na tému obhajoba v EÚ

Podpredseda SAK JUDr. Ondrej Laciak, PhD. sa z titulu svojej pozície predsedu výboru CCBE pre trestné právo zároveň stretol dňa 12. septembra 2019 so zástupcami dánskych advokátov, s ktorými diskutoval o postavení obhajcu v Dánsku a úlohe CCBE v oblasti trestnej justície v EÚ. (Foto autorka)

Dokument Európskej komisie

k problematike posilnenia právneho štátu v EÚ

Dňa 17. júla 2019 Európska komisia zverejnila koncepciu prijatia opatrení pre posilnenie právneho štátu ako základnej hodnoty európskeho projektu. Nedávne výzvy v oblasti právneho štátu v niektorých členských štátoch ukázali, že právny štát v EÚ nemožno považovať za samozrejmosť a posilnenie právneho štátu v EÚ musí zostať kľúčovým cieľom. V dokumente sa uvádzajú konkrétne opatrenia v krátkodobom a strednodobom horizonte. Sklamáním pre európsku advokáciu je skutočnosť, že v dokumente nie je explicitne uvedené advokátske povolanie, inak považované za jeden z pilierov právneho štátu. Predsedníctvo CCBE vyjadrilo tento názor v liste adresovanom Komisii a žiada o doplnenie zmienky o advokácii v niekoľkých bodoch v prípade ďalšej implementácie dokumentu.

Európska komisia návrhy rozdelila do troch oblastí – podpora, prevencia a reakcia. Podpora spočíva v záväzku využívať možnosti financovania pre občiansku spoločnosť a akademickú obec, posilniť spoluprácu s Radou Európy vrátane Benátskej komisie a skupiny GRECO, zintenzívniť spoluprácu s ďalšími medzinárodnými organizáciami, s európskymi justičnými a inými sieťami s cieľom presadzovať normy právneho štátu, vypracovať komunikačnú stratégiu pre právny štát, pomocou vyhradených webových stránok o právnom štáte, ktoré sa stanú referenčným miestom pre všetky príslušné informácie. Komisia vyzvala členské štáty a inštitúcie EÚ, aby rôznymi opatreniami podporili mechanizmy na ochranu právneho štátu. Prevencia spočíva v záväzku vytvoriť systém monitoringu situácie v oblasti právneho štátu v členských štátoch, pripravovať výročnú správu o právnom štáte, porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície, vyzvať členské štáty, aby určili svoje národné kontaktné miesta pre dialóg a výmenu informácií o otázkach týkajúcich sa právneho štátu, inštitúcie EÚ, aby spolupracovali a európske politické strany, aby zabezpečili účinné dodržiavanie zásady právneho štátu zo strany ich členov z členských štátov. Fáza reakcie spočíva v aktívnej pomoci pri deeskalácii situácie a preskúmaní, či si dosah pretrvávajúcich problémov právneho štátu na vykonávanie politik EÚ vyžaduje nové mechanizmy nad rámec navrhovaného nariadenia o ochrane rozpočtu Únie.

Zmena smernice EÚ o používaní digitálnych nástrojov v práve obchodných spoločností

CCBE sa venuje aj monitoringu legislatívy EÚ v oblasti práva obchodných spoločností. V júli bola zverejnená smernica Európskeho parlamentu a Rady EÚ, ktorá mení smernicu č. 2017/1132, pokiaľ ide o používanie digitálnych nástrojov a postupov v rámci práva obchodných spoločností a zároveň bola predložená Európskej komisii, aby vyhodnotila uskutočniteľnosť niektorých ustanovení. Cieľom smernice je harmonizácia noriem pri online registrácii obchodných spoločností a pobočiek spoločností (podnikov zahraničných osôb, organizačných zložiek podnikov zahraničných osôb). Nové pravidlá požadujú, aby mali podnikatelia možnosť založiť spoločnosť s ručením obmedzeným a zasielať dokumenty do obchodného registra v plnej miere on-line, aby všetky potrebné informácie boli dostupné on-line a v úradnom jazyku, aby pravidlá ohľadom poplatkov boli transparentné a nediskriminačné a ich výška neprekročila náklady, aby sa aplikoval princíp „jedenkrát a dosť“, ktorého podstatou je uľahčenie povinnosti podnikateľov predkladať dokumenty. Dokumenty majú byť dostupné vo formáte, ktorý umožňuje vyhľadávanie. Smernica ďalej upravuje nevyhnutné opatrenia na predchádzanie podvodom a zneužitiu on-line konaní, vrátane kontroly identity a právnej spôsobilosti zakladateľov spoločnosti.

Smernica o procesných zárukách pre deti v trestnom konaní nadobudla účinnosť

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/800 z 11. mája 2016 o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými osobami v trestnom konaní

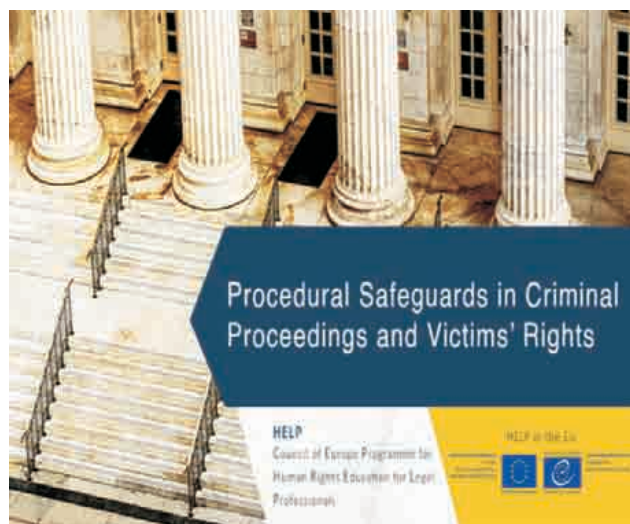
nadobudla účinnosť 11. júna 2019 a jej podstatou je prístup k advokátovi pre maloletých a právo na právnu pomoc. Obmedzenie osobnej slobody v týchto prípadoch musí byť využité len ako posledná možnosť, na čo najkratší čas a nie spolu s dospelými osobami. Ďalej zaručuje právo byť informovaný o svojich právach a priebehu konania, právo byť sprevádzaný blízkou osobou na súdnych konaniach, právo informovať rodiča alebo inú blízkú osobu. Výbor CCBE pre trestné právo podrobne sleduje proces transpozície smerníc v členských štátoch EÚ, judikatúru a navrhuje prijímanie ďalších opatrení EÚ v oblasti procesných záruk v trestnom konaní.

Ďalšie konferencie CCBE

Dňa 25. októbra 2019 CCBE organizuje v Lisabone konferenciu na tému *Samospráva a kvalita advokátskeho povolania*. Konferencia sa bude venovať významu regulácie a dopadu liberalizácie na kvalitu právnych služieb, aké metódy hodnotenia kvality právnych služieb sú relevantné, aké opatrenia môžu komory prijať smerom k zabezpečeniu kvality právnych služieb. Ďalšia konferencia sa bude konať 27. novembra 2019 v Bruseli na tému *Modernizácia európskeho práva obchodných spoločností*. Konferencia sa bude venovať projektu európskeho kódexu práva obchodných spoločností, otázke unifikácie právnych predpisov v EÚ, téme moderných nástrojov a elektronizácii.

GDPR a predchádzanie konfliktu záujmov

V rámci výborov pre deontológiu a právo IT sa CCBE zaoberala problematikou dopadu povinností vyplývajúcich z GDPR na zásadu predchádzania konfliktu záujmov, ktorou sú viazaní všetci advokáti. Advokát by mal mať pre splnenie tejto kľúčovej zásady možnosť ponechať si osobné údaje o klientoch neobmedzene, aby mohol efektívne predchádzať konfliktu záujmov. GDPR však stanovuje časový limit na uchovávanie údajov. Právna úprava v jednotlivých krajinách EÚ sa v tomto smere líši a CCBE plánuje spoločný postup v mene advokátskych komôr, aby sa táto sporná otázka vyriešila.

Podpora ohrozených advokátov

Jednou z priorít CCBE je aj ochrana základných ľudských práv a práv advokátov prenasledovaných z dôvodu výkonu ich povolania. V rámci septembra výbor CCBE pre ľudské práva adresoval listy týkajúce sa nepriaznivej situácie advokátov v Číne, Egypte, Indii, Iráne, Filipínach, Turecku a v Spojených arabských emirátoch. CCBE pravidelne zasiela listy adresované hlave štátu alebo členom vlády či parlamentu s cieľom vyzvať na zabránenie porušovania ľudských práv alebo vyjadriť znepokojenie s aktuálnou situáciou. Listy sa týkajú najmä situácií, v ktorých sa obeťou porušenia ľudských práv stali advokáti. Delegácie CCBE na zasadnutí v Kodani rozhodli, že cena za ľudské práva bude tento rok odovzdaná štyrom iránskym advokátom bojujúcim za ľudské práva, ktorých život a osobná sloboda sú ohrozené. Delegácie podpísali aj spoločné stanovisko k alarmujúcej situácii advokátov na Filipínach, kde došlo za posledné tri roky k 24 vraždám advokátov v súvislosti s ich povoláním.

■ Rada Európy

Nový kurz HELP o procesných právach obvinených a právach obetí trestných činov

Dňa 27. septembra 2019 odštartoval európsky pilotný kurz HELP v oblasti trestného práva. Kurz pozostáva zo šiestich modulov a pokrýva všetky európske štandardy v otázke práv podozrivých a obvinených osôb ako aj práv obetí trestných činov z pohľadu Rady Európy a EÚ. Po úspešnom spustení bude možné kurz preložiť do národných jazykov a zverejniť na vzdelávacej platforme HELP, ktorá je voľne dostupná a bezplatná. Platforma slúži na vzdelávanie advokátov, sudcov a prokurátorov. Program HELP (*Human Right Education for Legal Professionals*) aktuálne ponúka vyše 25 kurzov, ktoré v spolupráci s národnými inštitúciami a tútormi postupne implementuje formou dištančného vzdelávania v jednotlivých krajinách. Slovenská advokátska komora sa zapojila do siete v roku 2015 a advokáti sa tak niekoľkokrát mohli zúčastniť na dištančnom kurze o ochrane osobných údajov a práve na súkromie. V prípade záujmu je po registrácii na platforme možné si materiály preštudovať: help.elearning.ext.coe.int.

■ ERA

ERA – *Akadémia európskeho práva* (*Europäische Rechtsakademie*) je vzdelávacia inštitúcia pre právnikov v EÚ. Bola založená v roku 1992 v reakcii na rýchlu integráciu v Európe v 80. rokoch a slúži na vzdelávanie advokátov, sudcov a právnikov vo všetkých oblastiach európskeho práva. Na tento účel má vybudovanú aj špecializovanú knižnicu. ERA spolupracuje s partnermi z členských štátov, vrátane advokátskych komôr.

Vzdelávacie podujatia sa konajú najmä v sídle ERA v meste Trier, ale aj v iných štátoch EÚ. V roku 2018 zorganizovala ERA 164 podujatí a preškolila vyše 7 700 osôb.

Aj naše koncipientky medzi účastníkmi

Young Lawyers Contest 2020

Akadémia európskeho práva (ERA) v spolupráci s Radou advokátskych komôr Európy (CCBE) a Varšavskou advokátskou komorou organizuje medzinárodnú súťaž na tému *Európske právo v praxi* pre anglicky hovoriacich advokátskych koncipientov. Cieľom projektu je spojiť advokátskych koncipientov a mladých advokátov z rôznych krajín EÚ a umožniť tak výmenu nových skúseností, diskusiu o spoločných európskych témach a hodnotách, rozvíjať kritické myslenie a komunikačné zručnosti. Účastníci budú zaradení do 12 trojčlenných tímov, budú mať na starosti vypracovať písomné zadanie a následne sa stretnú osobne 13. – 14. februára 2020 v nemeckom meste Trier. Gratulujeme advokátskym koncipientkam Jane Brezovičovej a Marine Kapustine, ktorých žiadosti o účasť schválila Akadémia európskeho práva a ktoré tak spolu so svojím tímom získajú novú skúsenosť v oblasti európskeho práva a nové kontakty v zahraničí.

Pozitívne ohlasy na seminár

Legislatíva EÚ v oblasti rovnosti žien a mužov

Akadémia európskeho práva (ERA) v dňoch 16. – 17. septembra 2019 zorganizovala v Prahe na pôde Českej advokátskej komory seminár na tému *Legislatíva EÚ v oblasti rovnosti žien a mužov*. Zabezpečené bolo tlmočenie, podujatie bolo bez registračného poplatku a cestovné náklady boli účastníkom uhradené. Zo Slovenska sa zúčastnilo päť advokátok a advokátov.

O spätnú väzbu sa podelila advokátka Mgr. Veronika Krištofová: „Seminár bol veľmi prínosný z odbornej aj spoločenskej stránky. Téma diskriminácie, rozsah dostupnej literatúry, rozhodnutí súdov a rozsah otázok, ktoré sa s touto témou spájajú sú v západných krajinách Európy naozaj rozpracované a venuje sa im množstvo právnikov, v našich končinách je téma diskriminácie v začiatkoch. Na podujatí sa zúčastnili advokáti z rôznych krajín – Španielska, Škótska, Francúzska, Grécka, Fínska a, samozrejme, Česka. Medzi všetkými vládla priateľská atmosféra a nebol problém aj s komunikáciou, vzájomnou výmenou poznatkov tak s účastníkmi, ako aj s prednášajúcimi. Ubytovanie a spoločné obedy a večere boli situované v tesnej blízkosti Českej advokátskej komory, čo sme viacerí veľmi ocenili. ERA organizuje množstvo aktivít, takmer každý týždeň, rôzne vzdelávacie aktivity a e-kurzy, ktoré stojí za to sledovať.“

Prednášatelia boli odborníci z Írska, Londýna, Varšavy, Amsterdamu a ČR. Okrem kľúčových pojmov ako priama a nepriama diskriminácia či obťažovanie, sa účastníci venovali otázke dôkazného bremena, rovnakej odmeny za prácu, zladeniu rodinného a pracovného života tehotných žien, pozitívnych opatrení a pod.

Mgr. Michaela Chládeková, PhD.
Odbor medzinárodných vzťahov SAK

Výročný kongres AIJA

Téma trvalo udržateľného rozvoja
prilákala rekordný počet účastníkov

V dňoch 3. – 7. septembra 2019 sa v Ríme uskutočnil výročný kongres Medzinárodnej asociácie mladých právnikov (AIJA), na ktorom som sa zúčastnil aj ako zástupca Slovenskej advokátskej komory. Išlo o jeden z najväčších kongresov AIJA za posledné roky – počet účastníkov bol takmer 800.

Tohtoročné podujatie malo popri tradičných atribútoch ako bohatý odborný program a priateľská neformálna atmosféra aj niekoľko špecifik.

Ústrednou témou kongresu bol trvalo udržateľný rozvoj. Tento aspekt bol zapracovaný do všetkých čiastkových prednášok ako aj sprievodných podujatí. Okrem plenárneho zasadnutia k tejto téme program zahŕňal témy ako „*The growing role of sustainability in m&a and corporate governance*“, „*Sustainability in the fashion industry: is green the new black?*“ alebo „*Sustainability through personalised medicine: opportunities and challenges*“. Zároveň samotné organizačné zabezpečenie kongresu tiež sledovalo ciele trvalo udržateľného rozvoja, napr. minimalizáciou tlačенých materiálov resp. jednorazových obalov.

Ďalším špecifikom bolo, že AIJA ďalej rozvinula svoj unikátny koncept poskytovania bezplatného „koučingu“ pre účastníkov. Tentoraz bola k dispozícii mimoriadne široká ponuka koučov – či už o verejných prezentáciách, práci s kamerou a sociálnymi médiami, efektívnom využívaní informačných technológií, manažovaní a marketingu advokátskej kancelárie, environmentálne a spoločensky zodpovednom podnikaní, či strategickom plánovaní.

Nebývalému záujmu delegátov kongresu sa tentoraz tešili voľba nového prvého viceprezidenta AIJA (v systéme organizácie sa automaticky po roku stane prezidentom). Bolo to spôsobené jednak tým, že išlo o súboj dvoch silných kandidátov (bežne je kandidát len jeden) ako aj inovatívnym spôsobom elektronického hlasovania, ktoré bolo po testovaní počas predchádzajúceho roku nasadené v plnom rozsahu. Elektronické hlasovanie umožnilo hlasovať aj členom, ktorí neboli prítomní na kongrese, alternatívne umožnilo jednoduchým spôsobom splnomocniť na hlasovanie iného člena. Vysokú účasť priťahla viceprezidentská volebná debata, kde obaja uchádzači predviedli kvalitné výkony, a ktorá bola pre nezúčastnených členov naživo vysielaná, aby sa aj na jej základe mohli rozhodnúť o svojom hlase. Nakoniec hlasovalo cca 700 členov, čo je dvojnásobok bežného počtu, a víťazom sa stal Francois Barré z Francúzska (na potešenie autora, ako člena jeho tímu podporovateľov).

Trvalo udržateľný rozvoj bol tiež témou každoročnej súťaže **Best International Future Lawyer Award**. Prihlásených bolo množstvo kvalitných prác, pričom víťazka Xuejun Zhao bola ocenená nielen bezplatnou účasťou na kongrese s pokrytím všetkých nákladov, ale aj ročným štipendiom v hodnote cca 50 000 eur od sponzora súťaže *Loyola Law School*. Ako jeden zo spoluorganizátorov súťaže v rámci AIJA verím, že toto inšpiruje aj budúcich slovenských účastníkov súťaže.

Víťazka súťaže
Xuejun Zhao
prijala ocenenie z rúk
Mgr. Tomáša
Rybára (vzadu).
Foto AIJA

Kongres obsahoval množstvo ďalších aktivít, od zasadnutí odborných komisií, cez stretnutia so zástupcami iných komôr a právnických organizácií, zasadnutia valného zhromaždenia až po mimoriadne bohaté spoločenské a voľnočasové časti. Milou tradíciou je Human Rights Run, ktorý sa beží v tematických tričkách AIJA, výťažok z ktorých sa (popri značných príspevkoch z rozpočtu AIJA) používa na podporu advokátov bojujúcich za ľudské práva po celom svete. A pokiaľ je takýto beh cez Villu Borghese, Piazza del Popolo a Španielske schody, vysoká účasť je zaručená! „Day out“ vo filmových štúdiách Cinescittà v priestoroch kópie rímskeho Fóra a v tradičnom antickom oblečení zabezpečil pre všetkých účastníkov množstvo pútavých fotografií a príspevkov na sociálnych sieťach. V tomto nezaostal ani gala večer v priestoroch Villa Medici s výhľadom na večerný Rím.

Po úspešnom kongrese v Ríme je v kalendári AIJA v blízkej budúcnosti množstvo atraktívnych podujatí (viac podrobností na www.aija.org/en/upcoming-events), či už vo Viedni, vo francúzskom Lyone, alebo v brazílskom Riu, kde sa uskutoční výročný kongres v roku 2020.

Mgr. Tomáš Rybár, advokát
zástupca SAK v AIJA, člen rozšíreného predsedníctva AIJA

Bulletin advokacie prináša...

Vyberáme z čísla 9/2019 českého Bulletinu advokacie

V **úvodníku** s názvom *Léto bylo pochváleno* sa členka predstavenstva Českej advokátskej komory JUDr. Lenka Vidovičová, LL.M., ohliada za uplynulým letom a aktivitami komory počas neho, predovšetkým sa venuje činnosti Komise pro prominutí, snížení a prodloužení splatnosti povinných plateb.

V rámci **Aktualít** Bulletin advokacie uverejnil informáciu o priebehu a výsledku tajných volieb predstavenstva ČAK na ďalšie dvojročné obdobie. Veľký priestor je venovaný rozhovoru s prezidentkou SR Mgr. Zuzanou Čaputovou, prebratému z Bulletinu slovenskej advokácie, v časti nájdete aj informáciu o projekte Českej advokátskej komory k 30. výročiu „sametové revoluce“ Advokáti proti totalite a o vyhlásení 15. ročníka celojustičnej súťaže „Právnik roku“.

Časť **Z judikatury** obsahuje ● rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 27. 3. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2979/2018, k predkupnému právu k pozemku alebo stavbe podľa prechodných ustanovení Občianskeho zákonníka, v ktorom súd judikoval, že ak je predmetom prevodu spoluvlastnícky podiel pozemku alebo stavby na ňom zriadenej, v situácii, že by jeho nadobudnutie vlastníkom pozemku či stavby neviedlo k zjednoteniu vlastníctva pozemku a stavby, predkupné právo podľa § 3 056 ods. 1 OZ vlastníkovi neprináleží; ● Nález Ústavného súdu ČR z 28. 6. 2019, sp. zn. IV. ÚS 433/19, k odmene ustanoveného advokáta za zastupovanie voči štátu, kde ústavný súd vyslovil, že porušením práva na odmenu za poskytnutie právnych služieb podľa čl. 26 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd nie je, ak má právo na zaplatenie hotových výdavkov a odmeny za zastupovanie voči štátu podľa § 140 ods. 2 OSŘ len ten advokát, ktorý bol účastníkom ustanovený. Ak však vyplýva z judikatury NS, že odmena právnomu zástupcovi prislúcha tiež za úkony, ktoré boli podniknuté pred jeho ustanovením a ktoré boli potrebné na to, aby súd mohol rozhodnúť o oslobodení od súdnych poplatkov a o ustanovení právneho zástupcu, je porušením základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 Listiny v spojení s jeho právom podnikáť podľa čl. 26 ods. 1 Listiny a právom na ochranu vlastníctva podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postup všeobecných súdov, ktoré takýto právny názor nerešpektovali, bez toho sa od neho vo svojich rozhodnutiach distancovali, či sa voči nemu argumentačne vymedzili; ● Rozsudok Mestského súdu v Prahe zo 6. 9. 2017, sp. zn. 10 Ad 6/2014-87, k nutnosti súhlasu klienta s úkonom disponujúcim konaním urobeným jeho advokátom, v ktorom sa súd odvolal na kárne rozhodnutia ČAK a vyjadril, že za kárne previnenie podľa § 32 ods. 2 zák. č. 85/1996 Zb. o advokácii, sa považuje, ak ad-

vokát v zastúpení účastníka konania urobí procesný úkon disponujúci konaním pred súdom bez toho, aby k tomu mal súhlas klienta. Advokát nie je oprávnený bez výslovného súhlasu svojho klienta vziať žalobu späť, a to ani vtedy, ak je zjavné, že bude zamietnutá; ● Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 29. 7. 2019, vo veci C-40/17, Fashion ID GmbH & Co. KG v. Verbraucherzentrale NRW eV., k otázke kedy je prevádzkovateľ internetových stránok považovaný za správcu vo vzťahu k zberu osobných údajov, kde súd vyjadril, že prevádzkovateľ internetových stránok, na ktorých sa nachádza tlačidlo Facebooku „to sa mi páči“, môže byť spoločne so spoločnosťou Facebook považovaný za správcu vo vzťahu k zberu osobných údajov návštevníkov jeho internetových stránok a ich prenosu spoločnosti Facebook. Naopak, nie je v zásade zodpovedný za následné spracovanie týchto údajov samotnou spoločnosťou Facebook; ● Rozsudok Veľkého senátu Európskeho súdu pre ľudské práva z 9. 11. 2018, vo veci Beuze v. Belgie[GC], sťažnosť č. 71409/10, k právu na obhajobu, kde súd vyjadril, že nezabezpečenie právnej pomoci počas vyšetrovania v prípravnom konaní je v rozpore s právom na spravodlivý proces.

V Rubrike **Z odbornej literatúry** sú obsiahnuté recenzie publikácií *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha III.* (J. Jirsa a kol.), *Opomenutí v trestním právu* (P. Kučera), *Obchodní podmínky v mezinárodním obchodním styku* (P. Dobiáš, M. Malacka), *Finanční crowdfunding* (L. Němec, J. Zahrádková), *Ladislav Čendula: Mojich šest desátročí v bansko-bystrické advokácii* (L. Čendula, SAK)

Časť **Z advokácie** obsahuje rozhodnutie kárneho senátu kárnej komisie ČAK z 3. 5. 2019, sp. zn. K 9/2019, podľa ktorého je kárnym previnením, ak advokát, po tom, ako poskytoval právne služby spoločnosti s ručením obmedzeným, v situácii, kedy dochádza k rozporom medzi konateľmi, naďalej opakovane zastupuje spoločnosť, avšak presadzuje pritom záujmy jedného z konateľov, ktorého neskôr tiež zastupuje proti spoločnosti.

Príspevky z odbornej teórie a praxe sú venované nasledovným problémom:

JUDr. Tomáš Sokol

Povinnosť dle § 7b trestního řádu z pohledu advokáta

Autor sa v článku zaoberá novelou trestného poriadku týkajúcej sa rozšírených možností súdu (iného oprávneného orgánu) nariadiť uchovanie údajov, prípadne znemožniť prístup iným osobám k údajom. Držiteľom údajov v takom prípade môžu byť aj advokáti. Autor sa zaoberá právnymi problémami, ktoré môžu nastať.

JUDr. Martin Maisner, Ph.D., MCI Arb

prof. Ing. Vladimír Smejkal, Csc., LL.M., DrSc.

JUDr. Miroslav Uříčar

Je používání dynamického biometrického podpisu v rozporu s GDPR?

Autori sa zaoberajú rozhodnutím Úradu pre ochranu osobných údajov z marca 2019, ktoré rozvírilo vody dodávateľov aj používateľov technológií tzv. dynamického biometrického podpisu tým, že úrad uložil subjektu pokutu vo výške

250 000 Kš primárne za to, že údaje porušil zásadu GDPR, teda zásadu, že osobné údaje musia byť primerané, relevantné a obmedzené na nevyhnutný rozsah vo vzťahu k účelu, na ktorý sú spracovávané. Uvedené rozhodnutie okrem postihu vyslovilo aj rad pomerne prekvapivých myšlienok, pričom vzhľadom na pasivitu účastníka neprešlo ďalším konaním ani v rámci rozkladu, nieto súdnym preskúmaním.

JUDr. Jiří Grygar, Ph.D.,

Chránené obydlí a jeho (ústavněprávní) limity

Článok sa zameriava na právnú úpravu chráneného obydlia, predovšetkým na nariadenie vlády z 22. júla 2019 o spôsobe určenia hodnoty obydlia, ktoré dlžník nie je povinný vydať na speňaženie. Toto nariadenie vlády súvisí s § 398 ods. 61 zák. č. 182/2006 Zb. insolvenčného zákona v znení účinnom od 1. 6. 2019. Vzhľadom na prechodné ustanovenie zák. č. 31/2019 Sb. (t. j. oddelzovacia novela), ktorý túto novinku priniesol, sa použije len v konkurzných konaniach, v ktorých bolo vydané rozhodnutie o úpadku dlžníka od 1. 6. 2019. Článok sa pokúša nadviazať na autorove predchádzajúce texty o problematikách bodoch tejto úpravy a uviesť predbežné názory na možnosti praktickej aplikácie predmetného nariadenia vlády.

MUDr., Mgr. Daniel Mališ, LL.M.,

Jak finančně kompenzovat tzv. další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví

Autor nadväzuje na svoj predchádzajúci článok v *Bulletine advokacie* č. 7-8/2019, kde uviedol, že dôvodom neochoty Najvyššieho súdu odškodňovať bežné ťažkosti spojené s ublížením na zdraví v rámci ďalších nemajetkových škôd je oi. obava, že tento typ ujmy „nemožno metodicky upraviť“. Autor v tomto príspevku predkladá návrh kompenzačného

rámca ďalších nemajetkových škôd, ktorý možno bez ďalšieho aplikovať do praxe.

JUDr. Jan Hrnčář

„Chodníkové škody“

aneb jsou chodci cupitající ovce?

Cieľom príspevku je priblížiť odbornej verejnosti vybranú problematiku zák. č. 13/1997 Zb. o pozemných komunikáciách, v účinnom znení („cestný zákon“), so zameraním na povinnosti týkajúce sa používania a zaisťovania schodnosti pozemných komunikácií, s tým spojenú oblasť zodpovednosti za nemajetkovú aj majetkovú ujmu (škodu) podľa cestného zákona nielen v dôsledku tzv. „závad v schodnosti“. Autor sa venuje aj judikatúre týkajúcej sa týchto prípadov, rozoberá predovšetkým nález ústavného súdu z 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 2315/15, ktorý podstatným spôsobom ovplyvnil ďalšie nazeranie a rozhodovanie všeobecných súdov pri riešení typových sporov z tzv. „chodníkových škôd“ vzniknúcich chodcom ako užívateľom pozemných komunikácií.

JUDr. Alena Tibitzlová, Ph.D.

Podmíněné zastavení trestního stíhání

a narovnání v novém trestním řádu –

recentní úvahy zákonodárce a návrhy de lege ferenda

2. část

Po prvej časti tohto príspevku zameranej na recentné úvahy zákonodarcu o právnej úprave podmieneného zastavenia trestného stíhania a zmieru, a výhradne na inštitút podmieneného zastavenia trestného stíhania, je jeho druhá časť venovaná inštitútu zmieru(narovnání). Rovnako ako prvá časť tohto príspevku, ani táto druhá si nekladie za cieľ predstaviť názory kategorickej povahy, ale naopak, jej cieľom je vyvolať serióznu diskusiu k téme.

Mgr. Alexandra Donevová

kancelária SAK

Ladislav Čendula: Mojich šest' desátročí v banskobystrické advokácii

Slovenská advokátska komora nadväzuje na už skôr vydané knihy o niektorých významných slovenských advokátoch pôsobiach v dávnejšej minulosti, či v druhej polovici 20. storočia. Vydala ďalšiu knihu spomienok, tentoraz banskobystrického advokáta Ladislava Čendulu.

Kniha *Mojich šest' desátročí v banskobystrické advokácii* vznikla v spolupráci s banskobystrickým redaktorom Jozefom Habočíkom. Spomienky Ladislava Čendulu približujú čitateľom nielen jeho život v advokácii, ale aj život banskobystrickej advokácie. Súčasťou knihy sú aj spomienkové texty viacerých súčasných advokátov z Banskej Bystrice a Zvolena, ktorých profesijný život bol so životom staršieho kolegu úzko spätý.

Publikácia je k dispozícii za 5 eur.

V prípade záujmu kontaktujte: ondrisova@sak.sk

advokátSlovenská
komora

II. ROČNÍK

VIANOČNÝ TENISOVÝ TURNAJ

SLOVENSKEJ A ČESKEJ ADVOKÁCIE

Turnaj určený pre advokátov a advokátskych
koncipientov zapísaných v SAK a/alebo v ČAK.

29.11.2019

Hotel Empire
J. Hajdóczyho 11, Trnava
www.hotelempire.sk

Prihlasovanie na podujatie: kutan@sak.sk

Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

Redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie vyhlásila aj na rok 2019

XVIII. ročník publikačnej súťaže Bulletinu slovenskej advokácie

pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov a mladých advokátov do 35 rokov

Konkrétnu tému si účastník súťaže zvolí sám. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho či medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter. Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier) treba poslať e-mailom na adresu ondrisova@sak.sk alebo darina.stracinova@sak.sk.

Termín uzávierky je 30. november 2019.

Porota zložená z členov redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie príspevky vyhodnotí do konca decembra 2019. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudelieť, resp. ju zvýšiť.

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Priesečníky umenia a práva

HOLLÄNDER, P.: **Priesečníky umenia a práva**

Vydavateľstvi a nakladateľstvi Aleš Čeněk, s. r. o., Plzeň, 2019
ISBN 978-80-7380-760-3

Pred krátkym časom obohatila slovenskú právnickú literatúru najnovšia kniha **prof. JUDr. Pavla Holländera, DrSc.** pod názvom *Priesečníky umenia a práva*. Prináša vzácny pohľad právneho filozofa na právo v umení. Autor svoj zámer objasňuje v knihe slovami: „Cieľom mojich potuliek priesečníkmi umenia a práva nie je ani vysvetľovanie, ani objasňovanie, je ním len a len pokus pri premýšľaní o právnických témach nahlas vysloviť svoju radosť i obdiv k podnetom, výzvam a inšpiráciám prýštiacim z umenia.“

Svoju prácu profesor Holländer rozdelil do piatich relatívne samostatných esejí, doplnených predslovom *Chvála presahov*, ktorý je venovaný rozdielnostiam, ale najmä podobnostiam a spriaznenosti umenia a vedy. Umeniachtivý právnik – čitateľ tu nájde výber najvýznamnejších umeleckých diel s témami práva – drám (Sofoklove, Aristofanove, Shakespearove, Dürrenmattove), románov a poviedok (Dostojevského, Kafku, Čapka, Huxleyho) či filmov (Norimberský proces, Verdikt, Dvanásť rozhnevaných mužov – vrátane niekoľkých s advokátom ako hlavnou postavou), ale aj výtvarného umenia, napr. Klimtovu Jurisprudenciu, či karikatúry Honoré Daumiera. Autor tu poukazuje i na postupne rastúci trend právnických reflexií umeleckej tvorby s uvedením novších, najmä českých, monografií a zborníkov.

Prvá z esejí nesie názov **Básnikova múdrosť – právnikovo poznanie**. Čitateľ je v nej vtiahnutý na pozadí Sofoklovej *Antigony* (pre ktorú je zákon bohov dôležitejší ako zákon Kreonov), Shakesperovej hry *Oko za oko*, či Puškinovej básne *Voľnosť*, do umeleckého stvárnenia vzťahov a napätia prirodzeného a pozitívneho práva a jeho hodnotenia nie len pohľadom autorovým, ale i viacerých svetových právnych filozofov, či umelcov. Nájde tu i báseň Ladislava Novomeského *Múdrosť* a s ňou spojenú poslednú vetu tejto esej konštatujúcu dnešnú neradosnú realitu označujúcu básnikovu múdrosť za „veteš na povale opusteného domu“ s nádejou, že ju tam raz nájde dieťa.

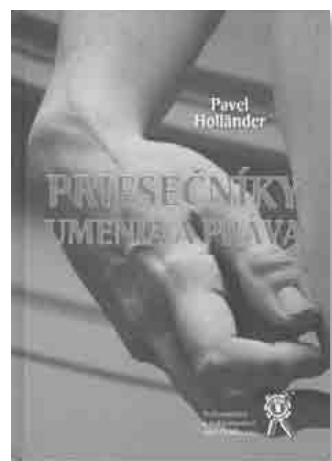
Druhá esej **Sir Edward Coke a Rudolf von Jhering v príbehu Shylocka** prináša zaujímavý pohľad na Shakesperovho *Kupca benátskeho*. Predstavuje Edwarda Coka, právneho mysliteľa, sudcu a jeho prípady – napr. kauza Lopez, ktorá mohla nájsť odraz aj v *Kupcovi benátskom*. Autor vlastný po-

hľad na túto hru dopĺňa pohľadmi Rudolfa von Jheringa (*Boj za právo*), či ich hodnotením Gustava Radbrucha: „Jhering sa pohoršil nad tým, že voči Shylockovi sa udialo neprávom doslovnou aplikáciou textu zmluvy (...) voči Shylockovi sa udialo neprávom, nie vo svojom výsledku, ale vo svojom odôvodnení.“

Zatiaľ čo *Kupec benátsky* patrí ku klasickým témam diel o práve a umení, film *Norimberský proces* (režiséra Stanley Kramera, 1961), analyzovaný v nasledujúcej časti s názvom **Holocaust a právnici: tí filmoví a tí skutoční**, patrí k tým menej pertraktovaným. Na pozadí povojnového norimberského procesu proti nacistickým sudcom sa autor zaoberá snahou o legitimitu prenasledovania Židov legálnou cestou, úlohou právnych teoretikov pri odôvodňovaní genocídy a konštrukciou procesov s nacistickými zločincami. Začína fundamentálnou tézou: legalita sama osebe, bez uváženia obsahu aktov verejnej moci, legitímnosť nezakladá. Pokračuje priblížením základov nacistickej právnej vedy – Carl Schmitt, Otto Thierack, Hans Frank (ako autor pripomína, tento bol zobrazený Curziom Malapartem v známom a mrazivom románe *Kaput*), a činnosti najobávanejšieho trestného sudcu nacionálne-socialistického Nemecka Rolanda Freislera (ktorého meno – ako uvádza autor – nesie i sudca v románe Hansa Falladu *Každý umiera sám*). Hoci filmoví obžalovaní sudcovia sú každý iný – prvý je „vlastenec“, nachádzajúci v nacizme príležitosť „obrody“ Nemecka, druhý fanatický nacist, tretí bezmyšlienkovite aplikuje akékoľvek právo v duchu „zákon je zákon“ a štvrtý je amorálny oportunista – každý z nich odsúdil nevinného človeka. Kapitola končí poukazom na rozhodnutie Spolkového ústavného súdu (z roku 1968) konštatujúce, že nacionálne-socialistickým „právnym“ predpisom možno odprieť platnosť ako právu, pretože protirečia základným princípom spravodlivosti tak zjavne, že sudca, ktorý by ich alebo ich právne následky chcel uznať, nachádzal by neprávom namiesto práva.

Nasledujúca **Pocť Karlovi Korinekovi** je nielen poctou tejto osobnosti rakúskeho ústavného práva, ale po predchádzajúcej ťaživej téme i príjemne ľahšou prechádzkou svetom hudby, najmä opernou tvorbou a právom v libretách.

Po tomto rozsahom kratšom texte nasleduje záverečná esej **Svet podľa Dürrenmatta: čo je možné a čo skutočné?**

Vnímanie väzby možného a skutočného sveta cez Anselma z Canterbury, Leibniza a Kanta sa rozvíja i v dielach z právnického prostredia – v tomto prípade v Dürrenmattovom románe *Justícia*. Spravodlivo odsúdený vrah (povolaním sudca, ktorý pred desiatkami svedkov zastrelí rektora univerzity), žiada obhajcu o iniciovanie revízie procesu, pričom obhajca má vychádzať z predpokladu, že odsúdený sa skutku nedopustil. Po tom, čo si predvolaní svedkovia protirečia a obhajca poukazuje na to, že sa nenašla vražedná zbraň, je naznačený iný možný páchatel a obžalovaný je oslobodený. Fikcia sa presadila, z ex post vytvorenej možnosti sa stala realita a zdá sa, že páchatel vraždil preto, aby preskúmal zákony spoločnosti. Táto esej pripomína i diela filmového umenia na podobné témy, či Čapkovu poviedku *Selvinov prípad*, ale naopak, aj najznámejšie vystúpenia (manifesty) literátov (Voltaire, Zola) proti súdnej zvôli.

Kniha obsahuje vyše 200 odkazov, ktoré otvárajú čitateľovi množstvo ďalších ciest do zákutí práva v umení. Je doplnená niekoľkými fotografiami a reprodukciami (napr. Klimtov a *Jurisprudencia*), prehľadom literatúry a menným registrom.

Okrem samotných autorových esejí nemožno nespomenúť i úvodný text prof. JUDr. Alexandra Bröstla, CSc. nazvaný *Život je krátky, umenie je večné: Vita brevis, ars longa*. Je nielen predstavením nasledujúcich textov profesora Holländera a uvedením čitateľa do tém, ale aj ich zasväteným komentárom. Je nielen hutnou prechádzkou od antiky po renesanciu, ale aj priblížením menej známej rozhlasovej hry Friedricha Dürrenmatta *Proces o oslov tieni*, či pohľadom na Klimtovu *Jurisprudenciu*. Možno vrelo súhlasiť s odporúčaním tejto knihy profesorom Bröstlom do pozornosti čitateľom, pretože (ako píše): „*Len od najlepších sa naučíš to najlepšie.*“

Kniha prof. Holländera určite poteší každého, kto vníma prenikanie umenia do práva, či práva do umenia. Povzbudí záujem čitateľa o tému, možno ho privedie k tomu, aby znova vzal do ruky *Kupca benátskeho* alebo niektorú z reprodukcí Honoré Daumiera, pozrel si film, ktorý vďaka tejto knihe objavil, či po čase si zas pustil *Marseillaisu*. A vďaka profesorovi Holländerovi a ním naznačeným priesečníkom umenia a práva, nájde v nich zasa čosi nové a dosiaľ neobjavené.

Tu by azda bolo možné predstavenie knihy skončiť. No tak, ako je román niekedy riekou, aj skúmanie vzťahov umenia a práva nie je zo žiadnej strany obmedzené hranicou. Preto ešte pár slov:

Najprv o ľudovej slovesnosti, ktorá je ďalším významným inšpiračným zdrojom umenia. Sama osebe je pre právnika povšimnutiahodná, pretože je v nej prítomná azda v najčis-

tejšej podobe túžba človeka po spravodlivosti. Rovnaká, ako v knihe prof. Holländera spomínané najdojímavejšie vyznanie o právnom štáte v opernom librete: „*Dôverujem Bohu a právu*“ (Fidelio). Spomeňme známu dvojvetovú rozprávku *Dvanásť nespravodlivých sudcov* zachytenú bratmi Grimmovcami: „*Nedaleko westfálskeho mestečka Minden leží pozemok, o ktorom sa hovorí, že ho dvanásť nespravodlivých sudcov prisúdilo niekomu, komu nepatrilo. A vtedy sa zem otvorila a sudcov pohltila, o čom sú dodnes na mieste stopy.*“

A dodať možno ešte čosi: mnoho sa už napísalo o práve v svetovej literatúre, výtvarnom umení, či kinematografii, no slovenské umenie a právo v ňom tiež ponúka veľa. Slovenská (najmä medzivojnová) literatúra priniesla mnoho diel, v ktorých hrá právo významnú úlohu. Nie sú to iba romány a poviedky Janka Jesenského či Ladislava Mňačka, alebo slovenské filmy režiséra a scenáristu Petra Solana (*Sedem svedkov*), zvýraznené aj profesorom Holländerom v jeho knihe. Spomeňme napríklad spisovateľa a advokáta Ivana Horvátha, jeho cyklus o nepravdepodobnom advokátovi, z neho poviedku *Jeden spravodlivý* (1946): „*Naozaj musí byť svet taký, aký si predstavujú spravodliví? Musí bezcitnosť ukrytá za masku práva vždy zvíťaziť? Syn pána Lazara vzal otcovi peniaze, urobil to neuvážene, ale z ľudskejšieho. Ja ho chápem, vy ho chápete, mnohí ho chápu, ale spravodliví nie. Pre tých niet ospravedlnenia pre poklesok, niet bezprávia v práve.*“ No nie je to iba Horváth alebo Jesenský, ale aj Milo Urban, J. G. Tajovský a mnohí ďalší. Právo si našlo cestu i do slovenskej poézie, stačí vysloviť meno Pavla Országha Hviezdoslava a spomenúť jeho *Hájniovu ženu* („*duch – zákon skrz anjela píše/súd rovnovážnej odplaty*“), kratšiu epiku (*Bútora a Čútora, Delba dedičstva*), alebo veršík z čias jeho právnických štúdií: „*Príď čím skorej kráľovstvo práva! Príď spravodlivosť, ktorá neskonáva!*“ Prípadne epigram – sentenciu (rozsudok) nad spravodlivosťou Jozefa Ignáca Bajzu: „*Každý ju iba slepú zočí – veď vypíchli jej obe oči. / Nevidí biedu, krivdu, to, čo treba – nevidí ani samu seba!*“ Aj povojnová slovenská kinematografia priniesla právne témy v hodnotných dielach, napr. film režiséra Martina Hollého *Prípad pre obhajcu* (1964) alebo Andreja Lettricha *Advokátka* (1977).

Aj takýto pohľad otvára kniha profesora Holländera. Zamýšľajme sa nad právom v najvýznamnejších umeleckých dielach slávnych svetových dramatikov, či majstrov výtvarného umenia. Ale slovenské publikum je pripravené oceniť aj slovenské umenie. Je súčasťou našej kultúry, reflexiou nášho vnímania práva a našim vlastným obrazom. Je inšpirujúce pozrieť i do tohto zrkadla a hľadať priesečníky práva a slovenského umenia, pretože nie sú iba tieňom svetovej tvorby, majú vlastný význam.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný časopis pre právnu vedu a prax

Vydáva Slovenská advokátska komora
Kolárska 4, 813 42 Bratislava
IČO: 30 795 141

Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 000 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)
JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)
prof. JUDr. Milan Ďurica, PhD.
prof. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.
doc. JUDr. Martina Jánošíková, PhD.
doc. JUDr. Marek Kordík, LL.M., PhD.
doc. JUDr. Ondrej Laciak, PhD.
prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
JUDr. Soňa Mesiarkinová
JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.
JUDr. Ondrej Mularčík
prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.
JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.
JUDr. Alexander Škrinár, CSc.
prof. JUDr. Marek Števec, PhD.
JUDr. Andrea Tomlainová, PhD., LL.M.
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nadá Ondrišová, tel.: 02/204 227 28
ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová, tel.: 02/204 227 26
darina.stracinova@sak.sk

Vizuálna koncepcia:

Ing. Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Printhall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Darina Stračinová, tel.: 02/204 227 26
darina.stracinova@sak.sk

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Uzávierka čísla: 21. 10. 2019

Toto číslo vyšlo 31. 10. 2019

ADVOKÁTSKA
KOMORA
SLOVENSKÁ

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis v elektronickej podobe (Microsoft Word), **ktorý doteraz nebol publikovaný v inom tlačnom periodiku. Odborný článok nesmie byť popisný a svojím obsahom musí byť prínosom k riešeniu aktuálnych problémov právnej praxe.**
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pred vlastný text treba pripojiť krátky úvod (**perex**) objasňujúci výber témy. Dlhý text je vhodné členiť medzititulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier**, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu o svojom aktuálnom odbornom pôsobení** a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografiu, 290 × 343 pixelov** (to zodpovedá rozmeru 25 × 29 mm pri rozlíšení 300 dpi), ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej ploške.
8. **Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier**, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. **Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. K recenzii je potrebné dodať sken obálky knihy, pričom od jej vydania by mal uplynúť maximálne 1 rok.**
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie **anonymne** (nepozná meno autora). Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok na viac častí. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzititulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

